

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

«ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΕΡΙΑΔΕ»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Νιόβη ΖΟΡΜΠΑ

Επίβλεψη:

Αναστασία ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗ | Επίκουρη Καθηγήτρια

ΜΥΤΙΛΗΝΗ | ΙΟΥΝΙΟΣ 2017

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ | Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας & Επικοινωνίας

«ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΟ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΕΡΙΑΔΕ»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Νιόβη ΖΟΡΜΠΑ

Επίβλεψη:

Αναστασία ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΑΔΗ | Επίκουρη Καθηγήτρια

ΜΥΤΙΛΗΝΗ | ΙΟΥΝΙΟΣ 2017

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ | Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας & Επικοινωνίας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πτυχιακή αυτή εργασία αποτελεί την κορύφωση των σπουδών μου στο τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου και αποτελεί εργασία έρευνας, περιγραφής και αξιολόγησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, που πραγματοποιήθηκαν από το εργαστήριο μουσειολογίας, το έτος 2017 στο μουσείο Teriade στη Μυτιλήνη.

Με την υποστήριξη της καθηγήτριάς μου Αναστασία Χουρμουζιάδη, και εδώ θα ήθελα για ακόμη μια φορά να την ευχαριστήσω για αυτή την ευκαιρία που μας πρόσφερε και καταφέραμε να σχεδιάσουμε και να υλοποιήσουμε τα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade.

Στο πρώτο κεφάλαιο δίνεται μια αναλυτική περιγραφή όλων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πραγματοποιήθηκαν στο μουσείο και παρουσιάζεται εξ 'ολοκλήρου ο σχεδιασμός τους, εντάσσοντάς τα σε συγκεκριμένα θεωρητικά πλαίσια. Στην ουσία, κάνουμε ένα 'ταξίδι' από την γέννηση ιδεών μέχρι τα εκπαιδευτικά προγράμματα να πάρουν σάρκα και οστά. Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στην υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων παραθέτοντας στατιστικά στοιχεία και αναλύοντάς τα και στο τρίτο κεφάλαιο αξιολογώ τα εκπαιδευτικά προγράμματα όσο αφορά τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν και καταλήγω στα μαθησιακά αποτελέσματα.

Θα ήθελα να τονίσω τον χαρακτήρα της εργασίας αυτής και να επισημάνω τον σκοπό της. Σαφώς πολλές ιδέες στηρίχτηκαν σε επιστημονικά κείμενα και καθ' όλη την διάρκεια βασιστήκαμε σε συγκεκριμένες θεωρίες, όμως το κυριότερο μέρος της εργασίας αυτής στηρίχθηκε στην πρακτική εφαρμογή και στην υλοποίηση των θεωριών του εργαστηρίου μουσειολογίας, όπου σε μια κοινωνία κλειστή που δύσκολα στηρίζει και ενθαρρύνει τέτοια εκπαιδευτικά προγράμματα η εργασία αυτή αποτελεί μια ζωντανή μαρτυρία.

Η πτυχιακή αυτή εργασία
είναι αφιερωμένη στους
φίλους μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω την απέραντη ευγνωμοσύνη μου στη μητέρα μου Έλσα και στον πατέρα μου Κώστα, για όλα όσα μου έχουν προσφέρει στη διάρκεια των μαθητικών και φοιτητικών μου χρόνων και την αμέριστη υποστήριξή τους σε κάθε μου επιλογή.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στα μέλη του Εργαστηρίου Μουσειολογίας, και συγκεκριμένα στην Ελπίδα Νικολαΐδου που ταξιδέψαμε μαζί τον τελευταίο ένα χρόνο και η βοήθειά της και στα εκπαιδευτικά προγράμματα αλλά και στην προσωπική μου ζωή ήταν ανεκτίμητη. Ένα μεγάλο ευχαριστώ, στον Παναγιώτη Μπαλάσκα με τον οποίο ήμασταν μαζί από την αρχή μέχρι το τέλος στα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade και χωρίς αυτόν τίποτα δεν θα ήταν το ίδιο.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω, για ακόμη μια φορά, την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Νάσια Χουρμουζιάδη για την εμπιστοσύνη και την αφιέρωση πολύτιμου χρόνου ώστε να ολοκληρωθεί η εργασία αυτή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	11
1.1 Ο ΜΥΘΟΣ	15
1.1.1 ΤΟ ΒΙΝΤΕΟ	16
1.1.2 Ο ΕΜΨΥΧΩΤΗΣ.....	20
1.1.3 ΤΟ ΚΟΥΤΙ.....	21
1.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1 : ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΤΕΡΙΑΝΤΟΚΟΣΜΟ	24
1.2.1 Αποστολή 1 ^η «ΤΟ ΠΑΖΛ».....	25
1.2.2 Αποστολή 2 ^η «ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ».....	33
1.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2 : ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ	41
1.3.1 Αποστολή 1 ^η «ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ».....	45
1.3.2 Αποστολή 2 ^η «Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗ».....	48
1.3.3 Αποστολή 3 ^η «Η ΚΡΙΤΙΚΗ»	52
1.3.4 Αποστολή 4 ^η «Η ΙΣΤΟΡΙΑ».....	58
1.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 3 : CHECK IN ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	64
1.4.1 Αποστολή 1 ^η «ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ».....	64
1.4.2 Αποστολή 2 ^η «Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ».....	66
1.4.3 Αποστολή 3 ^η «ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ».....	66
1.4.4 Αποστολή 4 ^η «Η ΙΣΤΟΡΙΑ».....	71
2. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	73
3. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	86
3.1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	86
3.1.1. ΓΕΝΙΚΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	88

3.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΕΡΙΑΔΕ	92
3.2.1. ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	92
Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ.....	92
Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ.....	94
ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΕΡΙΑΔΕ.....	97
3.2.2. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	106
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΑ : ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	106
1. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ – ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΕΡΙΑΔΕ.....	106
2. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ – ΣΧΟΛΕΙΑ/ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ	108
3. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.....	110
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	112
1. ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ.....	112
2. ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ.....	113
3. ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΟΜΑΔΩΝ.....	115
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1: ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΤΕΡΙΑΝΤΟΚΟΣΜΟ	116
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 : ΤΟ ΠΑΖΛ.....	116
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ.....	119
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2: ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ	
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 3 : CHECK IN ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	121
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 : ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ.....	121
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 : Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ.....	123
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3 : ΤΑ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	125
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: Η ΙΣΤΟΡΙΑ.....	127
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	129
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	132
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	134

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το μουσείο δεν θεωρείται απλά ένας μηχανισμός που παρουσιάζει συγκεκριμένα “αντικείμενα”, “ιδέες” και “αλήθειες”, αλλά αντιμετωπίζεται ως ένας εκπαιδευτικός μηχανισμός που εμπεριέχει σημαντικά εργαλεία που βοηθούν στην ερμηνεία των μουσειακών αντικειμένων, έχοντας έναν και μόνο στόχο: ο επισκέπτης να επικοινωνήσει με το μουσείο και μέσα από τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα του μουσείου εκτός από την μάθηση να ψυχαγωγηθεί. Συγκεκριμένα, η μουσειοπαιδαγωγική διαδικασία δεν είναι μια παγερή ξενάγηση, αλλά βασίζεται στην ενεργή και ουσιαστική εμπλοκή του επισκέπτη.

Το μουσείο είναι ένα εργαλείο εκπαίδευσης. Με τον όρο εκπαίδευση εννοούμε την εκγύμναση και ανάπτυξη των ανθρώπων και των δεξιοτήτων τους με την εφαρμογή των κατάλληλων μέσων. Η έννοια της εκπαίδευσης (education) θα έπρεπε να ορίζεται σε σχέση με άλλους όρους και πρώτα από όλους με τον όρο διδασκαλία (instruction), ο οποίος «αφορά το μυαλό και νοείται ως η διαδικασία για την απόκτηση γνώσης μέσω της οποίας ένας άνθρωπος μορφώνεται και αναπτύσσει τις δεξιότητές του».¹ Η εκπαίδευση σχετίζεται τόσο με το μυαλό όσο και με την καρδιά και νοείται ως γνώση την οποία επιδιώκουμε να επικαιροποιούμε, ώστε να επιτύχουμε κατανόηση και ατομική επανεπένδυση. Εκπαίδευση, λοιπόν, είναι η ενεργή καλλιέργεια ηθικών, σωματικών, πνευματικών και επιστημονικών αξιών και γνώσεων. Η γνώση, η τεχνογνωσία, το «είμαι» και το «ξέρω πώς να είμαι» είναι τέσσερα κύρια συστατικά της εκπαίδευσης. Ο όρος «education» προέρχεται από το λατινικό “educere” που σημαίνει καθοδηγώ προς την έξοδο (από την παιδική ηλικία), κάτι που υποδηλώνει ενεργή συμπαράσταση σε μια μεταβατική διαδικασία. Συνδέεται με την έννοια της αφύπνισης, δηλαδή εξάπτει την περιέργεια, οδηγεί σε αμφισβήτηση και αναπτύσσει την ικανότητα της σκέψης. Είναι μια αναπτυξιακή διαδικασία που προϋποθέτει, μάλλον, αλλαγή και μεταμόρφωση, παρά ενστάλαξη ιδεών και διάπλωση με ένα συγκεκριμένο τρόπο –έννοιες που η εκπαίδευση αντιστρατεύεται. Άρα η διδασκαλία μεταδίδει χρήσιμες γνώσεις και η εκπαίδευση δημιουργεί τις προϋποθέσεις ώστε οι γνώσεις αυτές να επανεπενδυθούν από το άτομο για την προαγωγή της αυτοπραγμάτωσης του.

Η μουσειακή εκπαίδευση στηρίζεται σε ένα σύνολο αξιών, εννοιών, γνώσεων και πρακτικών που έχουν ως στόχο να διασφαλίσουν την ανάπτυξη του

¹ Desvallées, A., & F. Mairesse, (επιμ.) 2014, *Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας*, σελ.50-51

επισκέπτη. Είναι μια διαδικασία πολιτιστικής καλλιέργειας (acculturation) που βασίζεται σε παιδαγωγικές μεθόδους, ανάπτυξης, πραγμάτωσης και απόκτησης νέων γνώσεων. Η κινητοποίηση της γνώσης που πηγάζει από το μουσείο με στόχο την ανάπτυξη και αυτοπραγμάτωση των ατόμων μέσω της αφομοίωσης αυτής της γνώσης, της ανάπτυξης νέων αισθητηρίων και της απόκτησης νέων εμπειριών. «Η παιδαγωγική του μουσείου είναι ένα θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο που τίθεται στην υπηρεσία εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον χώρο του μουσείου. Για τη μετάδοση γνώσεων (πληροφοριών, δεξιοτήτων και νοοτροπιών) στον επισκέπτη»². Τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι μέρος της μη-τυπικής εκπαίδευσης³. Επομένως, βγαίνοντας από το πλαίσιο της σχολικής εκπαιδευτικής διαδικασίας, τα παιδιά στο μουσείο μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα μαθαίνουν και συσσωρεύουν γνώση χωρίς να το καταλάβουν.

Το Εργαστήριο Μουσειολογίας⁴ του Τμήματος Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου θέλησε να πειραματιστεί πάνω στην μουσειακή εκπαίδευση. Κατά πόσο έννοιες και θεωρίες μπορούν να συνδυαστούν με διαδραστικά παιχνίδια και τι αποτέλεσμα θα είχε σε ένα μουσείο, που βρίσκεται σε μια επαρχιακή πόλη, η ενέργεια αυτή. Από το Μάρτιο του 2017, ξεκίνησε η πιλοτική υλοποίηση ενός κύκλου εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο Μουσείο Teriade, που οργανώθηκαν από το Εργαστήριο Μουσειολογίας. Τα προγράμματα αυτά στόχευαν στην εξοικείωση των μαθητών όλων των βαθμίδων με τη μοντέρνα τέχνη και το χώρο του μουσείου, μέσα από δραστηριότητες που συνδύαζαν στοιχεία δραματοποίησης, αφήγησης, κίνησης σώματος και ελεύθερης δημιουργίας. Η βασική επιδίωξη ήταν τα παιδιά να προσεγγίσουν την τέχνη ως έναν τρόπο έκφρασης και επικοινωνίας και να την εντάξουν στην καθημερινότητά τους, χωρίς να απασχολούν ακαδημαϊκές αξιολογήσεις και σχολαστικές πληροφορίες.

² Desvallées, A., & F. Mairesse, (επιμ.) 2014, *Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας*, σελ51-52

³ Η μη-τυπική εκπαίδευση είναι κάθε οργανωμένη, συστηματική εκπαιδευτική δραστηριότητα, που υλοποιείται εκτός του πλαισίου του τυπικού συστήματος, προκειμένου να παράσχει επιλεγμένους τύπους μάθησης σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού, ενήλικους αλλά και παιδιά. Οριζόμενη κατά τον τρόπο αυτό η μη-τυπική εκπαίδευση περιλαμβάνει, για παράδειγμα, τα προγράμματα εκπαίδευσης των αγροτών, προγράμματα αλφαριθμητικού ενηλίκων, προγράμματα κατάρτισης εκτός του τυπικού συστήματος, συλλόγους νέων με ουσιαστικούς εκπαιδευτικούς σκοπούς και τα ποικίλα προγράμματα κοινοτικής εκπαίδευσης στην υγεία, τη διατροφή, τον οικογενειακό προγραμματισμό, τους συνεταιρισμούς και άλλες παρόμοιες εκπαιδευτικές δραστηριότητες (Coombs, P. H., & Ahmed, M. (1974).)

⁴ Το εργαστήριο Μουσειολογίας αποτελεί ένα θεσμοθετημένο ερευνητικό εργαστήριο (ΦΕΚ 114/24.05.2002, τ. Α'), που ασχολείται με τη θεωρία και την πράξη των μουσειακών δράσεων, είτε αυτές αφορούν το τυπικό θεσμοθετημένο μουσείο είτε ποικίλες εναλλακτικές πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται στη δημόσια σφαίρα.

Στην παρούσα εργασία, θα αναλύσω τα εκπαιδευτικά προγράμματα που πραγματοποιήθηκαν στο μουσείο Teriade, θα δούμε τις θεωρίες πάνω στις οποίες βασίστηκαν και τις πρακτικές που χρησιμοποιήθηκαν. Θα παραθέσω προβλήματα και ανησυχίες που μας απασχόλησαν, κατά την διάρκεια της υλοποίησης, καθώς και όλα τα θετικά και αρνητικά θέματα που βγήκαν στην επιφάνεια κατά την αξιολόγησή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Στο κεφάλαιο 1, θα αναλυθούν διεξοδικά τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν στο μουσείο Teriade, το έτος 2017. Όντας ένα ερευνητικό εργαστήριο θέλαμε να εφαρμόσουμε συγκεκριμένες δραστηριότητες στοχεύοντας σε εκ των προτέρων προσδιορισμένα αποτελέσματα μάθησης. Γενικά, τα αποτελέσματα μάθησης τα αναγνωρίζουμε σε τέσσερα πεδία, και μπορούν να παρουσιαστούν σε έναν πίνακα ως εξής:

<i>Γνώση και κατανόηση</i>	<i>Δεξιότητες</i>
Γνωρίζω κάτι	Δυνατότητα για νέα πράγματα
Μαθαίνω δεδομένα ή πληροφορίες	Γνωρίζω πως
Καταλαβαίνω κάτι	Διανοητικές δεξιότητες
Εμβαθύνω στην κατανόηση	Δεξιότητες διαχείρισης πληροφοριών
Κάνω συσχετισμούς	Επικοινωνιακές δεξιότητες
	Σωματικές ικανότητες
<i>Αξίες, αντιλήψεις, συναισθήματα, συμπεριφορές</i>	<i>Δημιουργικότητα, έμπνευση, ευχαρίστηση</i>
Αισθήματα	Διασκέδαση
Αντιλήψεις	Έκπληξη
Γνώμη για τον εαυτό μας	Πρωτότυπες σκέψεις, πρωτότυπες δράσεις
Γνώμη ή στάση απέναντι στους άλλους	Δημιουργικότητα
Αυξημένη ανεκτικότητα	Εξερεύνηση
Ταύτιση	Πειραματισμός
Αυξημένα κίνητρα	Κατασκευή πραγμάτων
Θετική και αρνητική στάση σε σχέση με κάποια εμπειρία	Έμπνευση

Πίνακας 1: *Dodd, J., Jones, C., 2009, " Τα Γενικά Αποτελέσματα της Μάθησης": ένα εννοιικό πλαίσιο», Τετράδια Μουσειολογίας, 11-19*

Όταν ξεκινήσαμε τον σχεδιασμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων θεωρήσαμε σκόπιμο να θέσουμε συγκεκριμένες θεωρίες και έννοιες που θα μας

βοηθήσουν στο να πάρουν σάρκα και οστά οι ιδέες μας. Αναλυτικότερα, θα αναφέρω σε κάθε πεδίο την δική μας προσέγγιση και τα δικά μας παραδείγματα.

Όσο αφορά το πεδίο

ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

«Γνωρίζω κάτι» σε μας αντιστοιχεί στην αξιοποίηση προηγούμενων γνώσεων των μαθητών και με την ευκολία με την οποία μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού προγράμματος. Γνώσεις που έχουν ήδη αποκτηθεί και φαίνεται από τα λεγόμενα, τις ερωτήσεις τους και τις πράξεις τους.

«Μαθαίνω Δεδομένα ή Πληροφορίες» σε μας αντιστοιχεί στην κατάκτηση καινούριας γνώσης μέσα από την παρατήρηση και την επαφή τους με τους πίνακες συγκεκριμένων ζωγράφων, καθώς και από την ανάγνωση των πληροφοριών που τους δίνεται από τις πινακίδες του μουσείου.

«Καταλαβαίνω Κάτι» σε μας αντιστοιχεί στην διατύπωση ερωτήσεων από τους εμπυχωτές όσο αφορά την σωστή εξέλιξη του εκπαιδευτικού προγράμματος και την κατανόηση των βημάτων που πρέπει να ακολουθήσουν με την βοήθεια εργαλείων (χάρτης, οδηγίες).

«Εμβαθύνω στην Κατανόηση» σε εμάς αντιστοιχεί στην ικανοποιητική συμπλήρωση φύλλων εργασίας.

«Κάνω συσχετισμούς» σε εμάς αντιστοιχεί στην δημιουργία δραστηριότητας η οποία συσχετίζει την αφήγηση με τον πίνακα.

Όσο αφορά το πεδίο

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

«Δυνατότητα για νέα πράγματα» σε εμάς αντιστοιχεί στην ευκαιρία συμμετοχής σε διαφορετικές δραστηριότητες που δεν σχετίζονται σε καμία περίπτωση με τα πρότυπα της τυπικής διδασκαλίας στο σχολείο.

«Γνωρίζω πως» σε εμάς αντιστοιχεί στην γνώση λειτουργίας μιας φωτογραφικής μηχανής.

«Διανοητικές Δεξιότητες» σε εμάς αντιστοιχεί στην σωστή συμπλήρωση ενός πάζλ.

«Δεξιότητες Διαχείρισης Πληροφοριών» σε εμάς αντιστοιχεί στην σωστή ανάγνωση του χάρτη και των οδηγιών που τους δίνονται.

«Επικοινωνιακές Δεξιότητες» σε μας αντιστοιχεί στην σωστή επικοινωνία με τους εμπυχωτές αλλά και μεταξύ των μελών μιας ομάδας.

«Σωματικές Ικανότητες» σε εμάς αντιστοιχεί στην αποτύπωση του περιεχομένου ενός πίνακα με την βοήθεια των σωμάτων τους. Κατά πόσο το ίδιο τους το σώμα μπορεί να εκφράσει ένα συναισθημα.

Όσο αφορά το πεδίο

‘ΑΞΙΕΣ, ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ, ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ’

«*Αισθήματα*» σε εμάς αντιστοιχεί στην ελεύθερη αποτύπωση συναισθημάτων χωρίς να τους κατευθύνουμε σε κάτι λάθος ή σωστό.

«*Αντιλήψεις*» σε εμάς αντιστοιχεί στην ελεύθερη αποτύπωση άποψης ξεφεύγοντας από τα πρότυπα του σχολείου.

«*Γνώμη για τον εαυτό μας*» σε εμάς αντιστοιχεί στην επιπλέον ανακάλυψη των δυνατοτήτων τους και με την αύξηση εμπιστοσύνης στον ίδιο τους τον εαυτό, καθώς ολοκληρώνουν τις αποστολές με επιτυχία και νιώθουν πως έχουν συμβάλει και οι ίδιοι στο αποτέλεσμα.

«*Αυξημένη ανεκτικότητα*» σε εμάς αντιστοιχεί στην καλλιέργεια την ανεκτικότητας μεταξύ των μελών μιας ομάδας για να επιτευχθεί μια σωστή ‘χωρίς προβλήματα’ συνεργασία.

«*Αυξημένα Κίνητρα*» σε εμάς αντιστοιχεί στην δημιουργία μύθου και την ένταξη στοιχείων δραματοποίησης καθ’ όλη την διάρκεια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

«*Θετική και Αρνητική στάση σε σχέση με κάποια εμπειρία*» σε εμάς αντιστοιχεί στην ελεύθερη καταγραφή, στο τέλος του εκπαιδευτικού, εντυπώσεων του μαθητή σε βιβλιαράκι εντυπώσεων.

Όσο αφορά το πεδίο

‘ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΜΠΝΕΥΣΗ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΣΗ’

«*Διασκέδαση*» σε εμάς αντιστοιχεί στον ευχάριστο τρόπο προσέγγισης εκθεμάτων και την δημιουργία μιας διαδραστικής περιπέτειας.

«*Έκπληξη*» σε εμάς αντιστοιχεί στη δημιουργία πρωτότυπου οπτικοακουστικού υλικού αλλά και με την χρήση ξεχωριστών και απρόσμενων εργαλείων.

«*Πρωτότυπες σκέψεις, πρωτότυπες δράσεις*» σε εμάς αντιστοιχεί στην λήψη πρωτότυπων φωτογραφιών κι την αποτύπωση σκέψεων πάνω σε μία φωτογραφία.

«*Δημιουργικότητα*» σε εμάς αντιστοιχεί στην δημιουργία μοναδικών ιστοριών κι ξεχωριστών ζωγραφιών.

«*Εξερεύνηση*» σε εμάς αντιστοιχεί στη δημιουργία αποστολών τοποθετημένων μέσα σε έναν μύθο, δημιουργώντας στοιχεία δραματοποίησης αλλά και παιχνίδια κρυμμένου θησαυρού

«*Πειραματισμό*» σε εμάς αντιστοιχεί στην ελευθερία που προσφέρουμε στους μαθητές με σκοπό τον πειραματισμό τους σε όλες μας τις δραστηριότητες.

«*Κατασκευή Πραγμάτων*» σε εμάς αντιστοιχεί στην δημιουργία παζλ.

«*Έμπνευση*» σε εμάς αντιστοιχεί σε όλο το σκεπτικό του εκπαιδευτικού προγράμματος. Όλες οι δραστηριότητες δίνουν την ευκαιρία στα παιδιά να εμπνευστούν και να αποτυπώσουν ότι θεωρούν οι ίδιοι αναγκαίο και ότι θέλουν να εκφράσουν.

Αξίζει να σταθούμε στο τελευταίο επίπεδο «*Δημιουργικότητα, έμπνευση, ευχαρίστηση*»: ως εργαστήριο σε αυτό το σημείο δώσαμε μεγάλη βαρύτητα, καθώς κύριος στόχος μας είναι να παιδιά να αγαπήσουν τα μουσεία (ειδικότερα παιδιά μικρής ηλικίας), χωρίς να μπαίνουν σε πρότυπα διδασκαλίας και από εκεί και πέρα οι δάσκαλοι, οι γονείς να το πάνε ένα βήμα παρακάτω. Δώσαμε στα παιδιά την ευκαιρία να βιώσουν μια πρωτότυπη και ξεχωριστή εμπειρία και να πάρουν μέρος ενεργά σε ένα πρόγραμμα μουσείου, που μέχρι εκείνη τη στιγμή ήταν για αυτούς ένα «μεγάλο κτήριο με αρχαία πράγματα, που απαγορεύεται να ακουμπήσεις». Τα παιδιά μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα μπορούν να πειραματιστούν, να ανακαλύψουν τα όρια του μυαλού τους, να εμπνευστούν, να εξερευνήσουν και πάνω απ' όλα να διασκεδάσουν.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που πραγματοποιήθηκαν στο μουσείο Teriade το έτος 2017 ήταν τρία:

1. Ταξίδι στον Τεριαντόκοσμο (μαθητές 3^{ης} – 5^{ης} Δημοτικού)
2. Το παιχνίδι των εικόνων (μαθητές 6^{ης} Δημοτικού – 2^{ας} Γυμνασίου)
3. Check in στο μουσείο (μαθητές 3^{ης} Γυμνασίου – 3^{ης} Λυκείου)

Ο χωρισμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων έγινε με βάση την ηλικιακή ομάδα. Θεωρήσαμε σωστό να χωρίσουμε τα εκπαιδευτικά προγράμματα με βάση τις μαθησιακές ικανότητές του (σε πλαίσιο τάξης/σχολείου), έτσι ώστε να καταστεί πιο εύκολο σε μας να διαβαθμίσουμε το επίπεδο δυσκολίας ανάλογα την κάθε περίπτωση. Αρχικά, σκεφτήκαμε να χωρίσουμε τα προγράμματα σε Δημοτικό (Α΄- ΣΤ΄ Δημοτικού), Γυμνάσιο (Α΄- Γ΄ Γυμνασίου) και σε Λύκειο (Α΄- Γ΄ Λυκείου). Αυτός ο χωρισμός, όμως, προκάλούσε προβλήματα στον σχεδιασμό μας, καθώς δραστηριότητες που ήταν κατάλληλες για παιδιά τρίτης δημοτικού δεν ήταν κατάλληλες για παιδιά έκτης δημοτικού επειδή το επίπεδο δυσκολίας ήταν πολύ χαμηλό. Έτσι αποφασίσαμε να χωριστούν δίνοντας περισσότερο βάση στο πόσο κοντά είναι σε μαθησιακές απαιτήσεις η κάθε ηλικία. Αποκλείσαμε λοιπόν, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και της Α΄,Β΄ Δημοτικού καθώς όντας κοντά ηλικιακά δεν μπορούσαμε και δεν ήμασταν έτοιμοι για πρώτη φορά να προχωρήσουμε στο σχεδιασμό ενός εκπαιδευτικού προγράμματος που αφορά τέτοιες ηλικίες με το χαμηλότερο επίπεδο

δυσκολίας. Στη συνέχεια αποφασίσαμε ότι το πρόγραμμα με το χαμηλότερο επίπεδο δυσκολίας (Ταξίδι στον Τερναντόκοσμο) θα αφορά μαθητές από Γ΄ Δημοτικού μέχρι Ε΄ Δημοτικού καθώς θεωρήσαμε ότι τα παιδιά Γ΄ Δημοτικού δεν θα μπορούσαν να είναι σε ένα πρόγραμμα με παιδιά ΣΤ΄ Δημοτικού (υψηλότερη βαθμίδα δημοτικού). Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με το μεσαίο επίπεδο δυσκολίας (Το παιχνίδι των εικόνων) αφορούσε μαθητές από ΣΤ΄ Δημοτικού μέχρι Β΄ Γυμνασίου, ακριβώς για τον ίδιο λόγο που αναφέρθηκε και παραπάνω, το επίπεδο δυσκολίας δεν θα μπορούσε να είναι το ίδιο με έναν μαθητή ΣΤ΄ Δημοτικού με Γ΄ Γυμνασίου. Τέλος, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με το υψηλότερο επίπεδο δυσκολίας (Check in στο μουσείο) αφορούσε μαθητές την Γ΄ Γυμνασίου με Γ΄ Λυκείου καθώς όντας μαθητές την υψηλότερης εκπαιδευτικής βαθμίδας η δυσκολία έπρεπε να ταιριάζει στα μέτρα τους.

Και τα 3 εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν κάποια βήματα παρόμοια και κάποια εντελώς διαφορετικά. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστεί το γενικό πλαίσιο που είναι τοποθετημένα και θα αναλυθεί διεξοδικά κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα (σε κάποια σημεία θα παρατηρήσετε επαναλήψεις).

1.1 Ο ΜΥΘΟΣ

Μια δημοφιλής μουσειοπαιδαγωγική επιλογή είναι οι δραστηριότητες δραματοποίησης κατά τις οποίες οι επισκέπτες υποκρίνονται έναν ρόλο. Η εφαρμογή τους βασίζεται κυρίως στο εκπαιδευτικό δράμα/θέατρο ή ακόμη σε απλές αναπαραστατικές δράσεις. Το κοινό γίνεται, λοιπόν, «πρωταγωνιστής» σε διαφορετικές δραστηριότητες ανάλογα με τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό. Κινούμενα στη φιλοσοφία του εκπαιδευτικού δράματος αναπτύσσονται εκπαιδευτικά προγράμματα (όπως τα εκπαιδευτικά προγράμματα που θα αναλυθούν παρακάτω) τα οποία βασίζονται στο σύνολό τους στην εφαρμογή θεατρικών τεχνικών⁵.

Στα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προγράμματα δημιουργούμε έναν μύθο, έτσι ώστε η προσέγγιση συγκεκριμένων μουσειακών αντικειμένων ή οι αφηγήσεις να τοποθετούνται σε ένα πλαίσιο που παρέχει δυνατότητες για βιωματική μάθηση, ανάπτυξη έντονης συναισθηματικής σχέσης με το αντικείμενο και την αντιμετώπισή του ως «ανοιχτό» σε εναλλακτικές ερμηνείες. Εντάσσοντας το εκπαιδευτικό δράμα, στα εκπαιδευτικά προγράμματα, θέτουμε διλήμματα στους συμμετέχοντες και τους ωθούμε να επιχειρηματολογήσουν, να πάρουν αποφάσεις, να συζητήσουν και να

⁵ Νικονάνου Νίκη (2015). *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21^ο αιώνα*, σελ72

αναστοχαστούν, εμπλουτίζοντας με αυτόν τον τρόπο τις δυνατότητες διανοητικής και συναισθηματικής συμμετοχής του κοινού.

Έτσι, δημιουργήσαμε «στιγμές» δραματοποίησης που μπορεί να έχουν μικρή χρονική διάρκεια όπως «το βίντεο» και «το κουτί», που θα παρουσιαστούν αμέσως παρακάτω, αλλά επίσης σε όλη την διάρκεια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων οι εμπυχωτές παίζουν σημαντικό ρόλο, καθώς εντάσσουν στιγμές δραματοποίησης για την ενίσχυση του μύθου. Τα παιδιά, και ειδικότερα μικρής ηλικίας, έχουν την τάση να πιστεύουν και να ταυτίζονται πολλές φορές με τα παραμύθια, σαν να είναι οι ίδιοι ήρωες. Έτσι, δημιουργώντας «στιγμές» δραματοποίησης, ενισχύουμε το ενδιαφέρον τους. Όπως αναφέρει και ο John Dewey⁶ (Νικονάνου, Ν. 2010.), το ενδιαφέρον του παιδιού παίζει σημαντικό ρόλο για ένα θέμα, καθώς αυτό αποτελεί το κίνητρο για να παρακολουθήσει με προσοχή μια διαδικασία. Με βάση τα ενδιαφέροντά του, το παιδί απασχολείται ποιοτικά και όχι ποσοτικά, καθώς δεν πρέπει, κατά τον Dewey, το κριτήριο της επιτυχίας να είναι η ποσότητα, αλλά η ποιότητα της πραγματοποιούμενης γνώσης.

1.11 ΤΟ ΒΙΝΤΕΟ

Το κύριο στοιχείο δραματοποίησης και στα 3 εκπαιδευτικά προγράμματα είναι το βίντεο 'Η Διαθήκη του Teriade'. Το βίντεο είναι το πρώτο πράγμα που βλέπουν οι μαθητές όταν εισέρχονται στο χώρο του μουσείου, αποτελεί την έναρξη του εκπαιδευτικού προγράμματος και την έναρξή τους στον μύθο. Το κοινό, λοιπόν, βλέποντας το βίντεο γίνεται «πρωταγωνιστής» μιας ιστορίας. Είναι στην ουσία μια δραστηριότητα δραματοποίησης κατά την οποία ο επισκέπτης (ο μαθητής) υποκρίνεται ένα ρόλο. Το βίντεο, υποτίθεται ότι είναι η προσωπική 'κασέτα' που έχει γράψει ο ίδιος ο Teriade (πριν να αποβιώσει) και μιλάει για την ζωή του αλλά και τις τελευταίες επιθυμίες του. Δίνει στα παιδιά τους ρόλους των εξερευνητών/ηρώων καθώς αναλαμβάνουν να βγάλουν εις πέρας τις αποστολές του και να ολοκληρώσουν τις τελευταίες του επιθυμίες.

⁶Ο John Dewey ήταν ένας από τους προοδευτικότερους Αμερικάνους φιλοσόφους, ο οποίος απέρριψε τον formalισμό που χαρακτηρίζει τη χωρισμένη σε τάξεις βασική εκπαίδευση και τα προγράμματά της.

Το σενάριο του Teriade για τα παιδιά του Δημοτικού («Ταξίδι στον Τερναντόκοσμο») είναι τα εξής :

[Πολύ κοντινό στο χέρι του Teriade σα να ρυθμίζει την κάμερα. Ακούγεται να μουρμουρίζει] Τραβάει τώρα αυτό, τραβάει;

[Απομακρύνεται από την κάμερα, κάθεται αργά στον καναπέ]

Αχ, δεν τα ξέρω καλά αυτά τα διαβολομηχανήματα. Αλλά σκέφτηκα, αντί να τα γράψω, δε τα λέω καλύτερα στην κάμερα. Λοιπόν... [ξεροβήχει, φτιάχνει τη γραβάτα, παίρνει πιο επίσημο ύφος] Εγώ ο Ευσιράτιος Ελευθεριάδης,... [χαλαρώνει και παίρνει πιο νοσταλγικό ύφος] ο Ευσιράτιος Ελευθεριάδης... πόσα χρόνια έχω να το ακούσω αυτό. Από τότε που με φώναζε στον πίνακα ο δάσκαλός μου στη Μυτιλήνη... Τι θυμήθηκα τώρα... Αχ, και νά 'μωνα εκεί, μαζί σας, στο αγαπημένο μου νησί... να ήμωνα πάλι ο Στρατής... Εδώ στο Παρίσι, όλοι με φωνάζουν Teriade. [Πιο χαρούμενα] Εντάξει, δεν παραπονιέμαι. Καλό είναι και το Παρίσι. Ο Σηκουάνας, ο Πύργος του Αιφελ, τα καφέ, και οι φίλοι... Α, όλα κι όλα! Τόσα χρόνια στο Παρίσι έκανα εξαιρετικούς φίλους, τον Πάμπλο, τον Μαρκ, τον Ανρί, τον Χουάν. [Πίνει αργά μια γουλιά κρασί –εντάξει as είναι και coca cola] Γλεντίσαμε, αγαπίσαμε, ζωγραφίσαμε, σκαρώσαμε ιστορίες... [Πάλι κάπως στεναχωρημένα] Και τώρα, τι έμεινε από όλα αυτά; Στοιβες με πίνακες, βιβλία, μισοτελειωμένες ζωγραφιές... [Παίρνει πάλι επίσημο ύφος και ξαναφτιάχνει τη γραβάτα] Γι' αυτό, λοιπόν, εγώ ο Ευσιράτιος Ελευθεριάδης ή Teriade, επιθυμώ να χαρίσω στην πατρίδα μου τη Λέσβο, όλα τα έργα τέχνης της συλλογής μου για να τα χαίρονται οι συμπατριώτες μου –[πονηρά και συνωμοτικά] και να μη τα φάνε τα ποντίκια του Παρισιού. Κι έχει κάτι ποντίκια στους υπονόμους του Παρισιού... [δείχνει με τα χέρια]. Όπως και να 'χει, το ξέρω ότι θα κάνει πολύ καλή παρέα ο Πικάσο με το Θεόφιλο. [Σοβαρεύει πάλι] Τέλος πάντων. Αυτή είναι η διαθήκη του Ευσιράτιου Ελευθεριάδη ή Teriade. [Φεύγει πάλι το επίσημο ύφος] Εντάξει, το ξέρω. Θα έρθουν κάτι πολύξεροι τύποι, θα φτιάξουν ένα πολύ ωραίο κτίριο, θα βάλουν κάγκελα στα παράθυρα για να μην μπαίνουν κλέφτες, θα φτιάξουν ωραίες ακριβές κορνίζες, θα βάλουν τους πίνακες πίσω από τζάμια για να μη χαλάσουν, και θα προσπαθήσουν να εξηγήσουν τις ωραίες ζωγραφιές των φίλων μου με λόγια που ούτε εγώ, ούτε εσείς, ούτε κι αυτοί οι ίδιοι που τις ζωγράφησαν καταλαβαίνουν. Αυτά κάνουν αυτοί που λένε πως ξέρουν από μουσεία... Αλλά ... τι κρίμα, να βάλουμε τόσο ωραίες ζωγραφιές πίσω από τα τζάμια... Τι κρίμα να μην ακούμε τις ιστορίες τους...

[Μένει για λίγο σκεπτικός και, μετά συνωμοτικά σα να του ήρθε εκείνη την ώρα η ιδέα]

Ακούστε τι σκέφτηκα! Όταν θα έρθει, εδώ στο Παρίσι, το φορτηγό για να πάρει τα έργα της συλλογής, θα κρύψω, μερικά, τα πιο αγαπημένα μου. [Κοιτάζει γύρω του σα να ψάχνει κάτι και μουρμουρίζει] Κάπου είχα κάτι ωραία κουτιά... Τέλος πάντων, κάτι θα βρώ... [Ξανά στην κάμερα, συνωμοτικά] Λοιπόν, όπως σας έλεγα, θα κρύψω τα πιο αγαπημένα μου έργα σε κουτιά, και στο φορτηγό θα δώσω μόνο αντίγραφα. Τα μισά θα τα στείλω σε σας και τα άλλα μισά σε δυο πολύ έμπιστους φίλους μου στη Μυτιλήνη. Εσείς, πολύ καλύτερα από τους [ειρωνικά] ειδικούς των μουσείων, ξέρετε τι θα κάνετε, μετά. Θα τα ενώσετε, όπως πρέπει, θα ανακαλύψετε την ομορφιά τους, θα πείτε τις ιστορίες τους, έτσι πως θα τις καταλαβαίνουμε όλοι. Κι εσείς εκεί στη Μυτιλήνη, κι εγώ, κι ο Πάμπλο, κι ο Χουάν, κι ο Ανρί, κι ο Μαρκ από κεί ψηλά που θα σας καμαρώνουμε. Το νου σας! Μη με προδώσετε! Στηρίζομαι σε σας!

Το σενάριο του Teriade για τα παιδιά του Γυμνασίου - Λυκείου («Το παιχνίδι των εικόνων» και «Check in στο μουσείο») είναι τα εξής :

[Πολύ κοντινό στο χέρι του Teriade σα να ρυθμίζει την κάμερα. Ακούγεται να μουρμουρίζει] Τραβάει τώρα αυτό, τραβάει; [Σταδιακά ο Τ. Απομακρύνεται από την κάμερα, κάθεται αργά στον καναπέ], Γράφτα, καλύτερα, στην κάμερα μου είπε ο δικηγόρος. Όλο ωραίες ιδέες. Πούντος τώρα να ρυθμίσει το διαβολομπάνημα; [Γεμίζει ένα ποτήρι με κρασί, το στριφογυρνάει λίγο στο φως και πίνει αργά μια γουλιά]

Λοιπόν... [ξεροβήχει, φτιάχνει τη γραβάτα, παίρνει πιο επίσημο ύφος] Εγώ ο Ευστράτιος Ελευθεριάδης... [χαλαρώνει και παίρνει πιο νοσταλγικό ύφος] ο Ευστράτιος Ελευθεριάδης... πόσα χρόνια έχω να το ακούσω αυτό. Από τότε που με φώναζε στον πίνακα ο δάσκαλός μου στη Μυτιλήνη... Τι θυμήθηκα τώρα... Πηδούσα έξω από το παράθυρο της τάξης, την ώρα των μαθηματικών και μην τον είδατε... Αχ, πόσο μου λείπει το νησί... να ήμουνα πάλι ο Στρατίς... Εδώ στο Παρίσι, όλοι με φωνάζουν Teriade. [Πιο χαρούμενα] Εντάξει, δεν παραπονιέμαι. Καλό είναι και το Παρίσι. Ο Σηκουάνας, ο Πύργος του Αϊφέλ, τα καμπαρέ, οι φίλοι... Α, όλα κι όλα! Τόσα χρόνια στο Παρίσι έκανα εξαιρετικούς φίλους, τον Πάμπλο, τον Μαρκ, τον Ανρί, τον Χουάν. [Πίνει αργά μια γουλιά κρασί –εντάξει ας είναι και coca cola] Γλεντίσαμε, ερωτευτήκαμε, ζωγραφίσαμε, σκαρώσαμε ιστορίες... [Πάλι κάπως στεναχωρημένα] Και τώρα, τι έμεινε από όλα αυτά; Στοιβες με πίνακες, βιβλία, μισοτελειωμένα σχέδια... [Παίρνει πάλι επίσημο ύφος και ξαναφτιάχνει τη γραβάτα] Γι' αυτό, λοιπόν, εγώ ο Ευστράτιος Ελευθεριάδης ή Teriade, επιθυμώ να χαρίσω εις την πατρίδα μου τη Λέσβο, όλα τα έργα τέχνης της συλλογής μου δια να τα απολαμβάνωσι οι συμπατριώται μου –[πονηρά και συνωμοτικά] και δια να μη τα φάνε τα ποντίκια του Παρισιού. Κι έχει κάτι ποντίκια στους υπονόμους του Παρισιού... [δείχνει με τα χέρια]. Όπως και να' χει, το ξέρω ότι θα κάνει πολύ καλή παρέα ο Χουάν με το Θεόφιλο. [Σοβαρεύει πάλι] Τέλος πάντων. Αυτή είναι η διαθήκη του Ευστράτιου Ελευθεριάδη ή Teriade. [Φεύγει πάλι το επίσημο ύφος] Εντάξει, ξέρω. Θα έρθουν κάτι πολύξεροι τύποι, θα φτιάξουν ένα πολύ ωραίο κτίριο, θα βάλουν κάγκελα στα παράθυρα για να μην μπαίνουν κλέφτες, θα φτιάξουν ωραίες ακριβές κορνίζες, θα βάλουν τους πίνακες πίσω από τζάμια για να μη χαλάσουν, θα βάλουν από κάτω ένα σωρό λόγια που ούτε εγώ ούτε εσείς ούτε οι φίλοι μου οι ζωγράφοι καταλαβαίνουν. Να [ειρωνικά] ερμηνεύσουν λέει τα έργα τέχνης. Ερμηνεύεται μωρέ η τέχνη; Εγώ βλέπω σύννεφα εκεί που εσύ βλέπεις τη θλίψη μιας μάνας... Ποιος είναι αυτός που θα μου πει εμένα τι να δω. Ε, ρε και να ήταν εδώ ο Πάμπλο, γέλια που θα έκανε με τις «ερμηνείες» τους.

[Μένει για λίγο σκεφτικός και, μετά συνωμοτικά σα να του ήρθε εκείνη την ώρα η ιδέα]

Ε, λοιπόν, όχι! Πρέπει να τους δείξουμε ότι υπάρχει και άλλος τρόπος. [Κοιτάζει γύρω του σα να ψάχνει κάτι και μουρμουρίζει] Κάπου είχα κάτι ωραία κουτιά... Τέλος πάντων, κάτι θα βρω... [Ξανά στην κάμερα, συνωμοτικά] Ακούστε με προσεκτικά. Έχω δυο έμπιστους φίλους στο νησί. Θα τους βρείτε στη Βαριά. Αυτοί θα σας πουν ποιες είναι οι πραγματικές τελευταίες μου επιθυμίες. Θα σας δώσουν ό,τι χρειάζεστε για να γνωρίσετε από κοντά τους ζωγράφους φίλους μου. Να μιλήσετε εσείς με τη δική σας γλώσσα για την τέχνη. Να ζωγραφίστε ξανά τον κόσμο με τον δικό σας τρόπο. Να φτιάξετε καινούργιες ιστορίες. Τις δικές σας.... Αυτό, μάλιστα! Αυτό θα είναι το μουσείο που ονειρεύομαι... Με με κρεμάσετε! Στηρίζομαι σε σας.

Στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Γυμνασίου –Λυκείου («Παιχνίδι των εικόνων», «Check in στο μουσείο»), το βίντεο είναι διαφορετικό σε μερικά σημεία, ο τρόπος αφήγησης και το ύφος αλλάζει. Όσο αφορά τα υφολογικά στοιχεία στα εκπαιδευτικά Γυμνασίου - Λυκείου υπάρχει ένα πιο σοβαρό ύφος και χρησιμοποιούνται πιο δύσκολες λέξεις καθώς απευθύνεται σε μεγαλύτερες ηλικίες και δεν μπορούμε να τους προσεγγίσουμε με μια παιδική αφήγηση. Επίσης το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού προγράμματος τους Δημοτικού σε σχέση με του Γυμνασίου – Λυκείου διαφέρει ριζικά. Επομένως και το βίντεο δεν θα μπορούσε να είναι το ίδιο. Μπορεί να έχουν την ίδια εισαγωγική τοποθέτηση αλλά αλλού καταλήγει το ένα και αλλού το άλλο.

Σας παραθέτω το τελικό βίντεο :

Βίντεο 1: *Η Διαθήκη του Teriade, εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade*
©2017 Theodoros Kapetanakis

1.1.2 Ο ΕΜΨΥΧΩΤΗΣ

Η έννοια «εμψυχωτής» προέρχεται από την λατινική λέξη «anima», που σημαίνει δίνω ζωή, κίνηση, ψυχή και αίσθηση. Προτεραιότητα και βάση των ενεργειών του εμψυχωτή αποτελούν τα παιδιά. Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για να είναι πετυχημένο καθοριστικό ρόλο παίζει ο εμψυχωτής. Ο εμψυχωτής δρα σε πολλά επίπεδα. Στο παιδαγωγικό, επινοώντας διάφορους τρόπους ώστε τα παιδιά να κινητοποιηθούν και να ανακαλύψουν διάφορους κώδικες επικοινωνίας και έκφρασης. Στο θεατρικό, βοηθώντας τα παιδιά ν' ανακαλύψουν το παιχνίδι των ρόλων. Στο ψυχολογικό, βοηθώντας τα να αισθανθούν ασφάλεια και εμπιστοσύνη. Στο εκφραστικό, με δράσεις ατομικές και συλλογικές. Ο ρόλος λοιπόν του δασκάλου – εμψυχωτή είναι καθοριστικός. Ο δάσκαλος – εμψυχωτής είναι ο συμπαίκτης και ο συνδημιουργός του παιχνιδιού. Είναι το σημείο εκκίνησης ενός σήματος που έχει αποδέκτη την ομάδα. Για να παίξει σωστά το ρόλο του πρέπει⁷ :

- ν Να μπορεί να αφήσει ελεύθερο το σώμα του.
- ν Να απελευθερωθεί από αναστολές και εντάσεις.
- ν Να μπορεί να σταθεί μπροστά στα παιδιά χαλαρός, οικείος, ανθρώπινος, χωρίς επισημότητες και διδαχές.
- ν Να μπορεί με τη συμπεριφορά του να εμπνεύσει την ομάδα, να της δώσει κίνητρα όχι για να την κατευθύνει όπου θέλει αλλά για να την καθοδηγήσει να ανακαλύψει τη χαρά του παιχνιδιού και της δημιουργίας.

Ο τρόπος διαχείρισης και παρουσίασης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, από τον εμψυχωτή, οφείλει να προσαρμόζεται πάντοτε στο μορφωτικό επίπεδο και στην ηλικιακή ομάδα των παιδιών. Ο ρόλος του περιορίζεται στην ενθάρρυνση και προτροπή των παιδιών, χωρίς ιδιαίτερη παρέμβαση και επιβολή των απόψεών του, παρά μόνο την απαραίτητη ενίσχυση. Προτείνει διάφορα θέματα και σέβεται τις προσωπικές τους επιλογές. Η έγκαιρη ενημέρωση και κατάλληλη προετοιμασία των παιδιών για την επίσκεψη αποτελεί καθήκον του εμψυχωτή, από την στιγμή που τα παιδιά εισέρχονται στο μουσείο. Διότι, αποτελεί τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στο σχολείο και το μουσείο.

⁷ Μαρίνα Α. Νάσσινα, *Το θεατρικό παιχνίδι στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα ως μέσο εμψύχωσης της σχολικής διδακτικής ύλης.*

Στο δικό μας πρόγραμμα, λοιπόν, εκτός από το βίντεο που εντάσσει τον επισκέπτη στον μύθο, μεγάλο ρόλο έχει ο εμπυχωτής. Εντάσσοντας στοιχεία δραματοποίησης στην εκπαιδευτική διαδικασία, ο εμπυχωτής υποκρίνεται και ο ίδιος έναν ρόλο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι εμπυχωτές έχουν τον ρόλο των «εκτελεστών της διαθήκης» και καθοδηγούν τα παιδιά σε όλη την διάρκεια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ως εκτελεστές της διαθήκης, ο ρόλος τους είναι καθοριστικός από την πρώτη στιγμή, καθώς κύριος στόχος τους είναι να υπενθυμίζουν τον μύθο και να καθοδηγούν τους μαθητές σε όλη την διάρκεια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η σκηνική τους παρουσία είναι προσεγμένη και σοβαρή καθώς πρέπει να αποπνέουν έναν αέρα 'δικηγορικό' αλλά συγχρόνως είναι αστείοι και προσιτοί (ειδικά στα παιδιά Δημοτικού) και δεν φοβούνται να 'τσαλακωθούν' καθώς με αυτό τον τρόπο έρχονται πιο κοντά στα παιδιά. Με δύο λόγια ο εμπυχωτής συμμετέχει, δεν εξουσιάζει. Ακολουθεί τα παιδιά και δεν τα ελέγχει. Όταν παίζει με τα παιδιά, δεν τους διδάσκει.

*Εικόνα 2: Εμπυχωτής κατά την διάρκεια εκπαιδευτικού προγράμματος στο μουσείο Teriade
©2017 Eleni Galani*

1.1.3 ΤΟ ΚΟΥΤΙ

Ένα άλλο στοιχείο δραματοποίησης είναι 'το κουτί', το οποίο δίνεται στους μαθητές 'ερχόμενο από το Παρίσι, από τον ίδιο τον Teriade' και εμπεριέχει όλα τα στοιχεία/εργαλεία που θα βοηθήσουν τους μαθητές να ολοκληρώσουν τις αποστολές. Όταν δουν το βίντεο, λοιπόν, οι εμπυχωτές κάνουν κάποιες εύκολες ερωτήσεις για να καθοδηγήσουν τα παιδιά σε περίπτωση που έχουν κατανοήσει κάτι λάθος. Στη συνέχεια, οι μαθητές χωρίζονται σε 4 ομάδες και τους δίνεται από ένα κουτί.

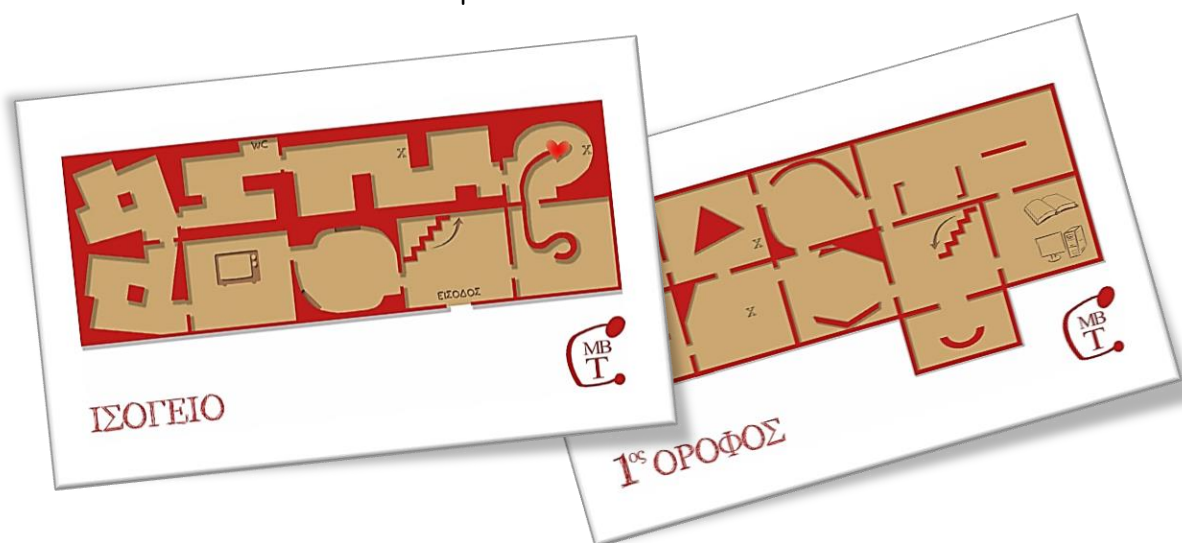

*Εικόνα 3: Σφραγισμένο κουτί/ εκπαιδευτικό πρόγραμμα Δημοτικού
© 2017 Eleni Galani*

ΚΟΥΤΙ 1

Το κουτί του εκπαιδευτικού προγράμματος [«Ταξίδι στον Τεριαντόκοσμο»](#), που δίνεται στους μικρούς εξερευνητές(1 κουτί σε κάθε ομάδα) περιλαμβάνει:

1. Έναν χάρτη του μουσείου → Το μουσείο είναι πολύ περίπλοκο ως χώρος, έτσι ο χάρτης τους προσανατολίζει μέσα στο μουσείο. Επίσης, ο χάρτης έχει κύριο στόχο να κατευθύνει τα παιδιά σε συγκεκριμένα σημεία που είναι σχεδιασμένα X, καθώς θεωρείται και χάρτης θησαυρού που θα τους βοηθήσει στο παιχνίδι θησαυρού.

Σχήμα 1: Χάρτης Δημοτικού

2. Τέσσερις μεγάλοι πίνακες ανολοκλήρωτοι⁸
3. Δύο μικροί πίνακες και ένα λευκό χαρτί
4. Μία συσκευασία μαρκαδόρων
5. Μολύβια + Γόμα

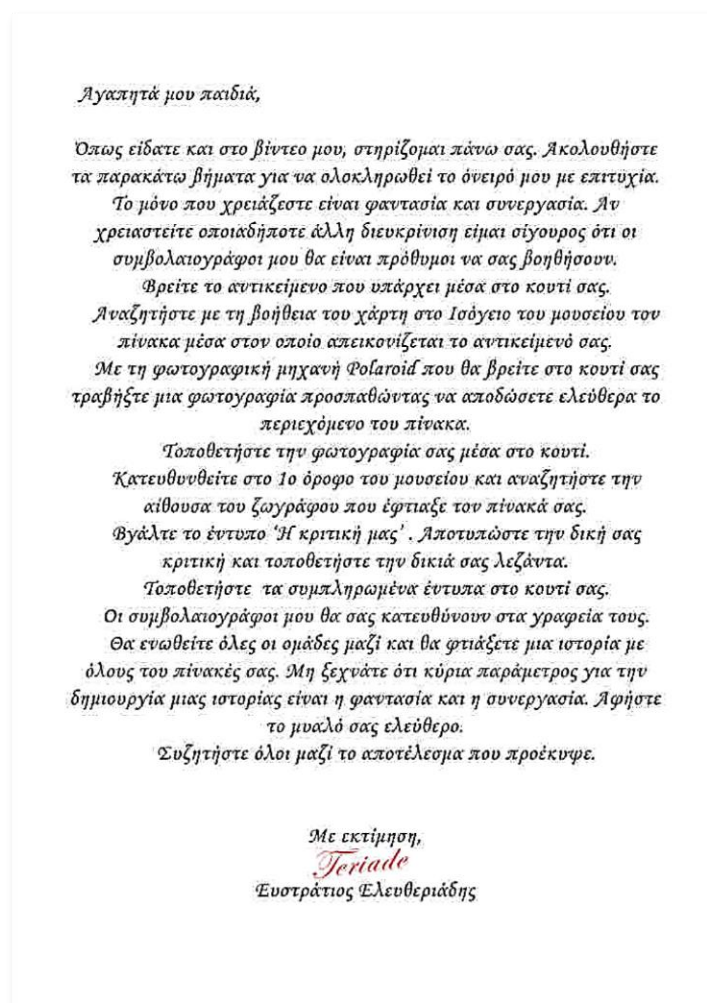
ΚΟΥΤΙ Β'

Το κουτί των εκπαιδευτικών προγραμμάτων [«Το παιχνίδι των εικόνων»](#)(Εκπαιδευτικό Γυμνασίου), [«Check in στο μουσείο»](#)(Εκπαιδευτικό Λυκείου), που δίνεται στους μαθητές περιλαμβάνει:

1. Φάκελος με οδηγίες

⁸ Οι ανολοκλήρωτοι πίνακες αποσκοπούν στην 1^η Αποστολή «ΤΟ ΠΑΖΛ» του εκπαιδευτικού προγράμματος «Ταξίδι στον Τεριαντόκοσμο» που θα αναλυθεί παρακάτω.

Τα παιδιά όντας μεγαλύτερα δεν χρειάζονται την επεξήγηση των εμψυχωτών. Έτσι, πάνω στο κουτί τους βρίσκονται οδηγίες για την ολοκλήρωση των αποστολών.

Σχήμα 2 : Οδηγίες Εκπαιδευτικού προγράμματος Γυμνασίου-Λυκείου

Οι οδηγίες διαφέρουν, ανάμεσα στο εκπαιδευτικό Γυμνασίου – Λυκείου, σε ένα σημείο, καθώς αλλάζει μια δραστηριότητα. Η μόνη διαφορά με το Λύκειο έγκειται στο σημείο «Η κριτική μας» που αντί να συμπληρώσουν το συγκεκριμένο φύλλο εργασίας, συμπληρώνουν το «γράμμα του ζωγράφου».

2. Ένα χάρτη του μουσείου

Ο χάρτης του Γυμνασίου-Λυκείου προσανατολίζει τα παιδιά μέσα στο μουσείο αλλά δεν τα καθοδηγεί. Δεν υπάρχουν Χ όπως στους χάρτες του Δημοτικού.

3. Ένα αντικείμενο σε μορφή clipart ⁹

⁹ Τα αντικείμενα clipart αναφέρονται στην 1^η Αποστολή «ΤΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ» των εκπαιδευτικών προγραμμάτων «Το παιχνίδι των εικόνων» και «Check in στο μουσείο, και θα αναλυθεί ο ρόλος τους παρακάτω.

4. Μία φωτογραφική μηχανή Polaroid
5. Ένα φύλλο εργασίας δύο όψεων «Η κριτική μας»(Γυμνάσιο) / Το γράμμα του ζωγράφου(Λύκειο)
6. Τέσσερα φύλλα εργασίας
7. Μολύβια + Γόμα

1.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1 : ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΤΕΡΙΑΝΤΟΚΟΣΜΟ

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ταξίδι στον Τεριαντόκοσμο» δημιουργήθηκε για μαθητές 3^{ης} μέχρι 5^{ης} Δημοτικού. Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει χαμηλής δυσκολίας μαθησιακές απαιτήσεις καθώς απευθύνεται σε μικρούς εξερευνητές και κύριος στόχος είναι να προσεγγίσει το μουσείο τα παιδιά χωρίς να τα βάλει σε πρότυπα διδασκαλίας και κλασικής ξενάγησης. Έτσι, τα παιδιά να αγαπήσουν τα μουσεία, όχι επειδή κάποιος τους το επιβάλλει, αλλά επειδή μέσα από τις δραστηριότητες ελπίζουμε ότι θα τους δημιουργηθεί η επιθυμία να επισκεφτούν ξανά το μουσείο και να πραγματοποιήσουν και άλλες πιθανές δράσεις.

Στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, τα παιδιά καλούνται να ολοκληρώσουν 2 αποστολές: «Το Παζλ» και «Το Παραμύθι». Επιλέξαμε 4 πίνακες από 4 διαφορετικούς ζωγράφους: Juan Miro¹⁰, Le Corbusier¹¹, Marc Chagall¹², Henri Matisse¹³. Η επιλογή των συγκεκριμένων ζωγράφων και πινάκων δεν ήταν τυχαία. Και οι 4 ζωγράφοι έχουν έναν πολύ ξεχωριστό και μοναδικό τρόπο να αποτυπώνουν την πραγματικότητα. Τα παιδιά του Δημοτικού σπάνια γνωρίζουν ή έχουν την ευκαιρία να δουν τέτοιους πίνακες μεγάλων καλλιτεχνών. Στόχος δεν ήταν η ιστορική, παγερή ανάγνωση πληροφοριών, αλλά όσο μπορούν να παρατηρήσουν λεπτομέρειες πινάκων και να κατανοήσουν -έστω και ασυνείδητα- τα διαφορετικά ύφη και τεχνικές του κάθε ζωγράφου. Μέσα από την εξερεύνηση, να ανακαλύψουν χρώματα και σχήματα που θα τους αποτυπωθούν στο μυαλό. Στόχος ήταν μέσα από αυτούς τους «ευφάνταστους» πίνακες όταν γυρίσουν σπίτι να ψάξουν/ρωτήσουν/μάθουν. Ποιος είναι αυτός ο ζωγράφος με τα περίεργα σχήματα; Ποιος είναι αυτός ο ζωγράφος με τα έντονα χρώματα και τις μαύρες λεπτομέρειες;

¹⁰ Ισπανός ζωγράφος και γλύπτης και θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους υπερρεαλιστές καλλιτέχνες του 20ού αιώνα.

¹¹ Ελβετο-Γάλλος αρχιτέκτονας, σχεδιαστής, ζωγράφος, πολεοδόμος, συγγραφέας και ένας από τους πρωτοπόρους της σύγχρονης αρχιτεκτονικής.

¹² Ρώσος ζωγράφος εβραϊκής καταγωγής. Θεωρείται ένας από τους μείζονες καλλιτέχνες της μοντέρνας τέχνης.

¹³ Ένας από τους σημαντικότερους Γάλλους ζωγράφους του 20ου αιώνα. Θεωρείται ιδρυτής του καλλιτεχνικού κινήματος του φωβισμού καθώς και μία από τις σημαντικότερες μορφές της μοντέρνας τέχνης.

Ποιος είναι αυτός ο ζωγράφος με τα ακανόνιστα σχήματα που εγώ ζωγραφίζω καλύτερα από αυτόν; Αυτοί λοιπόν οι 4 ζωγράφοι αξίζουν να προσεγγισθούν και να αγαπηθούν από τους μικρούς εξερευνητές.

1.2.1 Αποστολή 1^η «ΤΟ ΠΑΖΛ»

Η 1^η αποστολή που αναλαμβάνουν τα παιδιά είναι το παζλ. Σκοπός της αποστολής είναι τα παιδιά να βρουν τα χαμένα κομμάτια και να συμπληρώσουν τους πίνακές τους. Επιλέχθηκαν συγκεκριμένοι πίνακες του μουσείου, οι οποίοι έχουν τρανταχτές λεπτομέρειες έτσι ώστε τα παιδιά να μπορούν να καταλάβουν ποια κομμάτια λείπουν.

Οι πίνακες του μουσείου που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οι εξής:

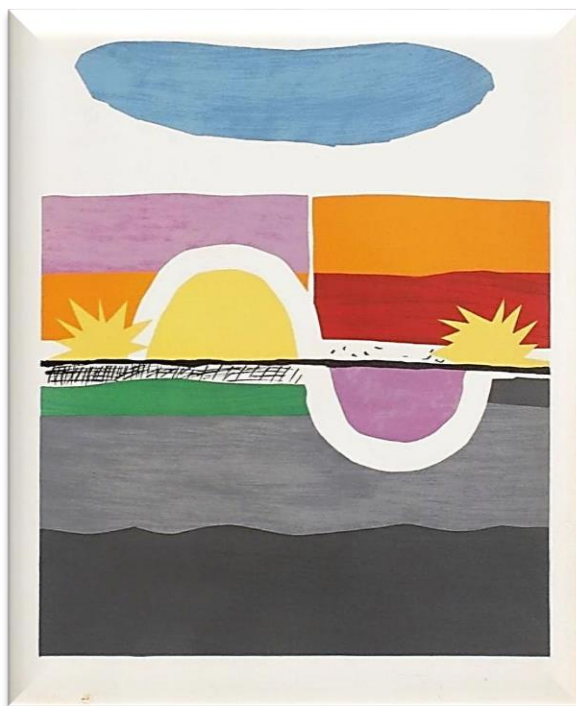
Πίνακας 2: Juan Miro (1966) – “La revue” in the book *Ubu roi* by Alfred Jarry

Η συλλογή του Juan Miro στο μουσείο Teriade είναι μεγάλη. Αποτελείται από 2 βιβλία, ‘Ο Υμπύ στις Βαlearίδες - Ubu aux Baléares’¹⁴ και ‘Η Παιδική Ηλικία του Υμπύ - L’ Enfance d’ Ubu’¹⁵. Ο Μιρό και στα δύο αυτά βιβλία παραμένει πιστός στις βασικές αρχές του Σουρεαλισμού, εκφράζοντας τη δύναμη του υποσυνειδήτου απελευθερωμένο από κάθε λογική. Επιλέχθηκε ο συγκεκριμένος πίνακας, καθώς κύριος στόχος είναι να τραβήξουμε την προσοχή των μικρών εξερευνητών. Η χρωματιστή γραμμή του Μιρό, οι χαριτωμένες και ιδιόμορφες φιγούρες ζώων και ανθρώπων, τα σχήματα του και οι περίεργες γεωμετρικές του κατασκευές διεγείρουν

¹⁴ Χειρόγραφο βιβλίο του Juan Miro, 1971, Παρίσι. Τυπωμένο σε ένα τόμο, μεγέθους 50,5 x 66 εκ. με 23 πρωτότυπες έγχρωμες λιθογραφίες.

¹⁵ Χειρόγραφο βιβλίο του Χοάν Μιρό, 1975, Παρίσι. Τυπωμένο σε ένα τόμο, μεγέθους 32,5 x 50,5 εκ. 20 πρωτότυπες έγχρωμες λιθογραφίες

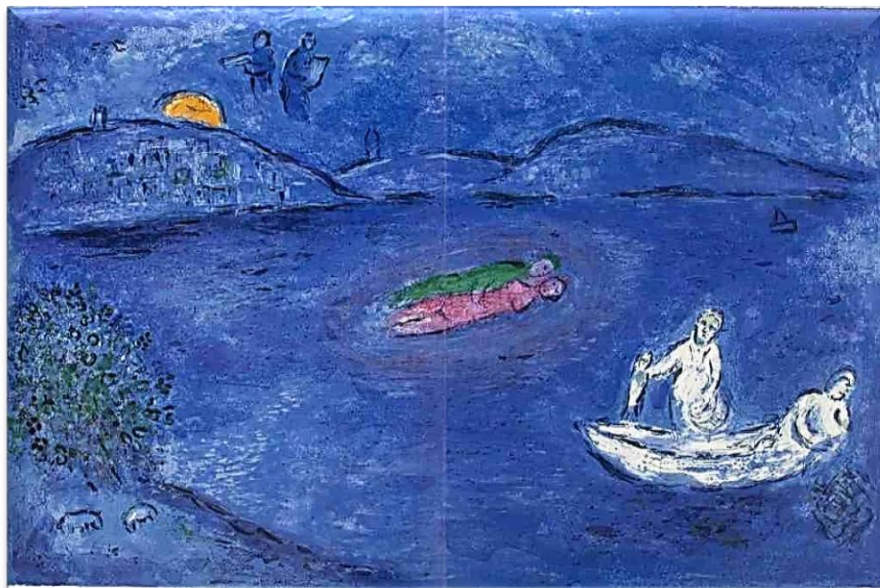
τις μικρές ειδικά ηλικίες και θεωρούμε ότι πρόκειται για έναν πίνακα που τα παιδιά δεν μπορούν να προσπεράσουν τόσο εύκολα.

Πίνακας 3: *Le Corbusier(1955)-"Le poème de l'angle droit"*

Ο Le Corbusier, στο μουσείο Teriade, παραθέτει το βιβλίο 'Το Ποίημα της Ορθής Γωνίας - Le Poème de l' Angle Droit'¹⁶. Ο Πίνακας 3, έχει και αυτός καθαρά σχήματα, τρανταχτές λεπτομέρειες έτσι ώστε να καταστεί εύκολη στα παιδιά η κατανόηση και η εύρεση των κομματιών που τους λείπουν. Ένα έργο αυστηρό, απρόσωπο και 'σωστά' σχεδιασμένο.

¹⁶ Χειρόγραφο βιβλίο του Le Corbusier, 1955, Παρίσι. 22 πρωτότυπες έγχρωμες λιθογραφίες, εκτός κειμένου και πολλές πρωτότυπες λιθογραφίες, εντός κειμένου. 250 αντίτυπα, 20 αντίτυπα εκτός εμπορίου. Τυπώθηκαν επιπλέον 60 σουίτες που περιέχουν 19 πρωτότυπες έγχρωμες λιθογραφίες. Ο Le Corbusier εκφράζει με το ποίημα αυτό, το προσωπικό του όραμα για τον άνθρωπο και τα δημιουργήματά του. Το θέμα του βασίζεται στους νόμους της φύσης γιατί πίστευε ότι η ερμηνεία τους είναι η αφετηρία για την κατανόηση των πάντων. Μέσα από το ποίημα του και τις τέλει συνδυασμένες λιθογραφίες του οικιαγραφεί, με τον τρόπο που εκείνος αντιλαμβάνεται, την οικουμενική αρμονία του κόσμου και συμφιλιώνει τη φύση με τα έργα των ανθρώπων.

Πίνακας 4 : Marc Chagall (1887 – 1985) – "L'Echo" from *Daphnis et Chloé*

Ο Πίνακας 4, αποτελεί έργο από την συλλογή 'Δάφνις και Χλόη - Daphnis & Chloé'¹⁷. Θεωρήσαμε πολύ σημαντική την συγκεκριμένη συλλογή λόγω της ιστορίας της¹⁸ και δεν μπορούσε να λείπει ένας πίνακας της από το κινήγι Θεσαυρού. Ο μόνος πίνακας που διαφέρει από τους άλλους στα μάτια των παιδιών, εδώ δεν βλέπουν σχήματα και καθορισμένες γραμμές. Στη συγκεκριμένη δημιουργία, κυριαρχεί το χρώμα και το φως, προβάλλεται ένας ονειρικός κόσμος. Επιλέξαμε τα παιδιά να παρατηρήσουν και έναν πίνακα που προβάλλει το ελληνικό τοπίο συνθέτοντας κοιλάδες, βουνά, θάλασσα, λουλούδια και ζώα, ανθρώπους.

¹⁷ Marc Chagall, 1961, Παρίσι. Το κείμενο είναι στοιχειοθετημένο στο χέρι, με χαρακτήρες 'roman de l' université', τυπωμένο σε δύο τόμους. 42 πρωτότυπες έγχρωμες λιθογραφίες, εκτός κειμένου. 250 αντίτυπα, 20 αντίτυπα εκτός εμπορίου. Τυπώθηκαν επιπλέον 40 σουίτες με όλες τις λιθογραφίες.

¹⁸ Ο Τεριάντ πεπεισμένος για το μοναδικό ταλέντο του Μαρκ Σαγκάλ, του εμπιστεύεται το 1952 την εικονογράφηση του ποιμενικού ειδυλλίου, Δάφνις και Χλόη, του Αρχαίου Έλληνα συγγραφέα, Λόγγου. Ο Μαρκ Σαγκάλ, γεμάτος ενθουσιασμό και διάθεση να δώσει τον καλύτερό του εαυτό, επισκέπτεται την Ελλάδα δύο φορές. Με αυτόν τον τρόπο κατανοεί, καλύτερα την πηγή έμπνευσης του συγγραφέα, με αποτέλεσμα να δημιουργήσει μια πιο πιστή και αρμονική εικονογράφηση. Για να καρποφορήσει το σχέδιο του και να υλοποιηθεί το αριστούργημα αυτό, χρειάστηκαν εννέα χρόνια. Η ιστορία του Δάφνις και Χλόη είναι γραμμένη τον 3ο αιώνα μ.Χ. και διαδραματίζεται στην Λέσβο, όπου εικάζεται ότι είναι και ο γενέθλιος τόπος του συγγραφέα. Αν και γνωρίζουμε ελάχιστα για τον Λόγγο, το βουκολικό του αυτό αριστούργημα άσκησε μεγάλη επιρροή στην Ευρωπαϊκή λογοτεχνία. Με έναν απλό, αλλά και εκλεπτυσμένο λυρικό τρόπο, αφηγείται την ιστορία δύο νέων, ενός βοσκού και μιας βοσκοπούλας, που ερωτεύονται αφοδρά, αλλά παράλληλα έχουν να αντιμετωπίσουν μεγάλες δυσκολίες. Η συγκινητική αυτή ιστορία αποδίδεται με έναν άμεσο τρόπο, από τον οποίον όμως δεν λείπει και το καταλυτικό χιούμορ του συγγραφέα.

Πίνακας 5: Henri Matisse (1869 – 1954) – “The Codomas” from Jazz

Ο Πίνακας 5 αποτελεί έργο από την συλλογή ‘Jazz’¹⁹. Εδώ βλέπουμε την ομορφιά του χρώματος και την εκμετάλλευση στο έπακρο του καθαρού χρώματος και του φωτός ως κύρια μέσα έκφρασης. Όλη η συλλογή αποτελείται από τέτοιους πίνακες που στηρίζονται στη μέθοδο γκουάς ντεκουπέ.²⁰ Η επαναστατική καινοτομία του γκουάς ντεκουπέ έδωσε στον Matisse τη δυνατότητα να αποτυπώσει το χρώμα και το σχέδιο με μια κίνηση. Όπως ο ίδιος είπε: «Στην περίπτωση αυτή, ζωγραφική και σχέδιο είναι ένα. Επιλέγω την ποσότητα χρωματικής επιφάνειας που θέλω και την προσαρμόζω στην αίσθηση που έχω για το σχέδιο, όπως ο γλύπτης πλάθει τον πηλό μεταβάλλοντας την μπάλα που έκανε στην αρχή, τεντώνοντάς την ανάλογα με το συναίσθημά του. Το να σχεδιάζεις με το ψαλίδι, να κόβεις κατευθείαν το χρώμα, μου θυμίζει το ομίλευμα που κάνει απευθείας ο γλύπτης. Αυτό το βιβλίο υλοποιήθηκε με αυτό το πνεύμα».

¹⁹ Χειρόγραφο βιβλίο του Henri Matisse, 1947, Παρίσι. Τυπωμένο σε ένα τόμο, μεγέθους 42,5 x 32,5 εκ. 20 πλάκες τυπωμένες με την τεχνική του ‘rouchoir’, σύμφωνα με τα κολλάζ και τα ντεκουπάζ του Henri Matisse. 250 αντίτυπα, 20 αντίτυπα εκτός εμπορίου. Τυπώθηκαν επιπλέον 100 λευκώματα, που περιέχουν τις 20 πλάκες τυπωμένες σε χαρτί τύπου ‘velin d’ Arches’

²⁰ Ο Τερίαντ εντυπωσιασμένος από τις τεράστιες δυνατότητες της τεχνικής του γκουάς ντεκουπέ (gouaches découpées), πρότεινε στον Γάλλο καλλιτέχνη Ανρί Ματίς, ο οποίος την είχε ο ίδιος ανακαλύψει στα τελευταία χρόνια της ζωής του, τη δημιουργία ενός βιβλίου αποκλειστικά με τη μέθοδο αυτή. Ο καλλιτέχνης, γεμάτος ενθουσιασμό και έμπνευση, δούλεψε είκοσι εικόνες από το 1943 έως το 1944, και τις συνόδεψε με το ανάλογο δικό του χειρόγραφο κείμενο, το 1946. Το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία της Τζαζ, ενός βιβλίου που είναι αναμφίβολα το πιο σημαντικό από όλα όσα είχε δημιουργήσει μέχρι τότε. Οι εικόνες της Τζαζ αποτελούνται από συνδυασμούς υδατογραφιών, που ο ίδιος ο καλλιτέχνης είχε χρωματίσει, κόψει και κολλήσει απευθείας στο χαρτί, με τέτοιον τρόπο ώστε να δημιουργούνται οι μορφές που τον εξέφρασαν. Το λεύκωμα αυτό, «των χρωματικών και ρυθμικών αυτοσχεδιασμών, με ζωντανή και βίαιη χροιά», αποτελεί τη μινιατουριστική συμπύκνωση της πρωτότυπης αυτής τεχνοτροπίας

Αυτοί οι τέσσερις πίνακες λοιπόν επιλέχθηκαν για τους μικρούς εξερευνητές για την 1η αποστολή «Το Παζλ».

Αναλυτικά (ΒΛΕΠΕ [ΚΟΥΤΙ1](#)) :

1. Τα παιδιά με την βοήθεια του χάρτη προσπαθούν να πάνε στα σημεία που σημειώνονται με Χ όπου βρίσκονται οι πίνακές τους. (Πίνακας 2,3,4,5). Με αυτόν τον τρόπο, αυξάνονται οι δεξιότητες πλοήγησης καθώς τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να μάθουν μια τεχνική πλοήγησης. Με τον χάρτη μαθαίνουν να ακολουθούν οδηγίες, να σχεδιάζουν την πορεία τους μέσα στο μουσείο, να ανακαλούν διαδρομές καθώς και να αξιοποιούν την μνήμη τους.
2. Η κάθε ομάδα έχει τους τέσσερις πίνακες (Πίνακας 2,3,4,5) εκτυπωμένους κρατώντας τους στα χέρια τους. Κάθε ομάδα χρησιμοποιεί τους ίδιους πίνακες, η διαφορά όμως έγκειται στο χαμένο κομμάτι του πίνακά τους: σε κάθε ομάδα λείπουν διαφορετικά κομμάτια. Θεωρήσαμε και κόψαμε κομμάτια που είναι εύκολα στο μάτι και με χρώματα έτσι ώστε να καταστεί πιο γρήγορη η παρατήρηση όσο αφορά το κομμάτι που λείπει και, στη συνέχεια, η ευκολότερη εύρεση των κομματιών. Βέβαια μπορεί να τα βρискουν εύκολα αλλά θα πρέπει να τοποθετήσουν σωστά το κομμάτι τους πάνω στον πίνακα για να το συμπληρώσουν (στροφή 90° / 180°).

Παρακάτω παραθέτω τους πίνακες με τα κομμάτια που λείπουν σε κάθε ομάδα:

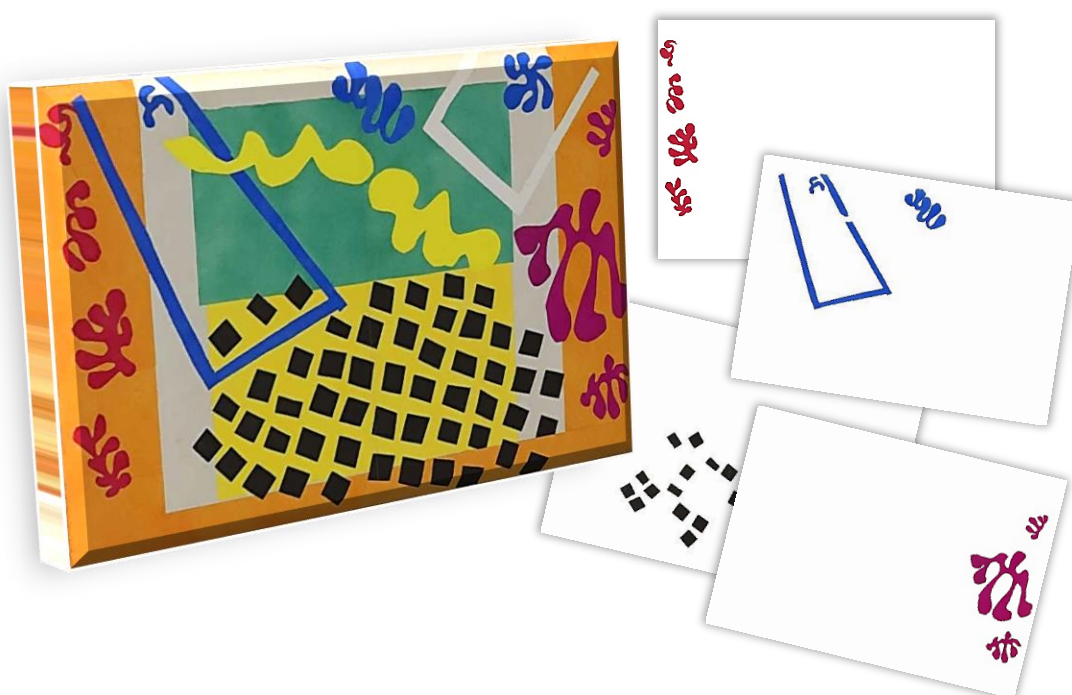
Σχήμα 3: Αποστολή 1' «ΤΟ ΠΑΖΛ», Πίνακας 1, χαμένα κομμάτια 1α, 1β, 1γ, 1δ

Σχήμα 4: Αποστολή 1' «ΤΟ ΠΑΖΛ», Πίνακας 2, χαμένα κομμάτια 2α, 2β, 2γ, 2δ

Σχήμα 5: Αποστολή 1' «ΤΟ ΠΑΖΛ», Πίνακας 3,, χαμένα κομμάτια 3α, 3β, 3γ, 3δ

Σχήμα 6: Αποστολή 1' «ΤΟ ΠΑΖΛ», Πίνακας 4, χαμένα κομμάτια 4α, 4β, 4γ, 4δ

Η επιλογή αυτού του παιχνιδιού δεν ήταν τυχαία, βασίστηκε σε παιχνίδια θησαυρού και τα οφέλη που αποκτάει το παιδί μέσα από αυτό το κυνήγι είναι πολλά. Αρχικά, ο κύριος στόχος μπορεί να είναι η εύρεση του θησαυρού (κομματιών), αλλά η μισή διασκέδαση έγκειται στην διαδρομή, το παιδί εξερευνάει και ανακαλύπτει. Στο ταξίδι, λοιπόν, μέχρι να βρει τον θησαυρό, εξοικειώνεται με το μουσείο και μπορεί να βρει ενδιαφέροντα σημεία στο ταξίδι του. Το μουσείο εκπέμποντας μια εξερευνητική ατμόσφαιρα ωθεί το παιδί στην πορεία του μέσα στο χώρο και του θέτει ερωτήματα. Αυτό το παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού ενθαρρύνει το παιδί να τρέξει στους χώρους του μουσείου, να παρατηρήσει, να ψάξει, να βρει, να ανακαλύψει από μόνο του και τον χώρο αλλά και συγκεκριμένες λεπτομέρειες για να βγει «νικητής». Δεν είναι απλά ένας παθητικός επισκέπτης, αλλά αποτελεί ενεργό μέλος του μουσείου που στα μάτια του ο στόχος του είναι να συμπληρώσει το παζλ. Υποσυνείδητα εξοικειώνεται με τον περίπλοκο χώρο, (χάρτης, εξερεύνηση), γίνεται πιο παρατηρητικός προσέχοντας τους πίνακες και τις λεπτομέρειές τους, με σκοπό την εύρεση των κομματιών και, εν τέλει, βρίσκοντας τον πίνακα μέσα από τις λεπτομέρειες, στον καθένα μένει κάτι διαφορετικό. Εξερευνώντας και προσπαθώντας να βρουν τα χαμένα κομμάτια κατανοούν, ακόμα και υποσυνείδητα, τα συγκεκριμένα χρώματα που χρησιμοποιεί ένας ζωγράφος, το διαφορετικό ύφος, συγκεκριμένες τεχνικές κτλ. Το κυνήγι του θησαυρού χτίζει, επίσης, την ομάδα, καθώς στην αναζήτηση των κομματιών του Παζλ -που μπορεί να θεωρηθεί ως αγώνας-, ενθαρρύνεται η ανάληψη ευθύνης, όσο αφορά τις διαδρομές που θα ακολουθηθούν, ενισχύεται η συνεργατικότητα, αλλά και αναδεικνύονται οι «ηγετικές» φυσιογνωμίες. Αυτό βοηθάει την ομάδα να συσπειρωθεί καθώς κάθε μέλος μιας ομάδας μπορεί να συμβάλει μοναδικά στο κυνήγι.

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα βασίζεται, επίσης, στην χαρά της ανακάλυψης. Η επίλυση ενός μυστηρίου (στη συγκεκριμένη περίπτωση το Παζλ) κάνει τα παιδιά να αισθάνονται ενθουσιασμένα και το κεφάλι τους να γυρίζει μέχρι να βρεθεί η λύση. Ένα κυνήγι θησαυρών προκαλεί τους παίκτες και ως μεμονωμένα άτομα αλλά και σε επίπεδο ομάδας. Το κυνήγι του θησαυρού ενθαρρύνει τα παιδιά να βγουν από τη ζώνη άνεσής τους. Όντας σε μια άγνωστη ομάδα είναι αναγκαίο να αλληλοεπιδράσουν με τα μέλη της ομάδας για να εξασφαλίσουν ότι ο στόχος της ομάδας ικανοποιείται. Δεδομένου ότι ο αγώνας είναι συναρπαστικός, τα παιδιά θέλουν να αλληλοεπιδράσουν με τους συναδέλφους τους για να νικήσετε τις άλλες ομάδες.

Η κάθε ομάδα λοιπόν, έχει στα χέρια τις τους ανολοκλήρωτους πίνακες. Μόλις βρει το κομμάτι που αντιστοιχεί στον καθένα, δίνει τους ολοκληρωμένους πλέον πίνακες στους «συμβολαιογράφους» για να τους εξετάσουν και να δουν ότι κάθε κομμάτι είναι συμπληρωμένο σωστά και δεν έχει προκύψει κάποιο λάθος. Στη συνέχεια, τοποθετούν τους συμπληρωμένους πίνακες μέσα στα κουτιά τους και οι «συμβολαιογράφοι» τους οδηγούν στην αίθουσα των εκπαιδευτικών.

1.2.2 Αποστολή 2^η «ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ»

Τα τελευταία χρόνια στην ελληνική μουσείο-παιδαγωγική πραγματικότητα, εμφανίζονται δραστηριότητες που περιλαμβάνουν την αφήγηση παραμυθιών σε μουσειακούς χώρους. Κύρια επιδίωξη αποτελεί η άμεση σύνδεση των διηγήσεων με τις μουσειακές θεματικές. (Νικονάνου Ν, 2015) Η 2^η αποστολή είναι μια προσπάθεια σύνδεσης και συσχετισμών ανάμεσα στην αφηγηματικότητα και στην εικόνα.

Έτσι, στην 2^η και τελευταία αποστολή τους οι μαθητές βρίσκονται μέσα στο χώρο των εκπαιδευτικών, είναι χωρισμένοι στις ομάδες τους και κάθονται σε διαφορετικά τραπέζια. Στην αίθουσα των εκπαιδευτικών έχει τοποθετηθεί μια εγκατάσταση όπου οι μαθητές καλούνται να συνθέσουν ένα παραμύθι συνδυάζοντας την αφήγηση με τους πίνακες που έχουν ανά ομάδα.

Αναλυτικότερα:

1. Σχεδιασμός παραμυθιού

Το παραμύθι σχεδιάστηκε αποκλειστικά για το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Δεν χρησιμοποιήθηκε κανένα από τα γνωστά υπάρχοντα παραμύθια γιατί θέλαμε η συγκεκριμένη αφήγηση να σχετίζεται άμεσα με τα μουσειακά εκθέματα, οπότε υπήρχε δυσκολία στον συνδυασμό ενός κλασικού παραμυθιού με τους πίνακες του μουσείου. Βέβαια, το παραμύθι σχεδιάστηκε ακολουθώντας τις κλασικές δομές παραμυθιού. Ως είδος το παραμύθι ακολουθεί τρεις γενικές αρχές, προκειμένου να αναφερθεί στον χρόνο, στον τόπο και στα πρόσωπα, που αφορούν το περιεχόμενό του. Συγκεκριμένα:

- Στο παραμύθι ο χρόνος είναι αόριστος.
- Επίσης αόριστος είναι και ο τόπος της δράσης.
- Η δράση εκτυλίσσεται σχεδόν εξολοκλήρου μέσα από την ανωνυμία των προσώπων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1908, ο Άξελ Όλρικ (Axel Olrik)²¹ κατέληξε στην επισήμανση κάποιων αφηγηματικών αρχών για το παραμύθι, τους αποκαλούμενους επικούς νόμους:

1. Ένα παραμύθι δεν ξεκινά με το σπουδαιότερο σημείο της δράσης και δεν τελειώνει απότομα. Προηγείται μια ήρεμη εισαγωγή, ενώ η ιστορία συνεχίζεται και μετά την κορύφωση, για να κλείσει τον κύκλο σε ένα σημείο ηρεμίας και σταθερότητας.
2. Οι επαναλήψεις είναι συχνές, όχι μόνο για να δώσουν ένταση στην πλοκή, αλλά και για να προσδώσουν όγκο στην ιστορία.
3. Την ίδια στιγμή, παρόντα στο ίδιο επεισόδιο βρίσκονται συνήθως μόνο δύο πρόσωπα.
4. Οι αντίθετοι χαρακτήρες βρίσκονται αντιμέτωποι.
5. Αν εμφανίζονται στον ίδιο ρόλο δύο πρόσωπα, πρόκειται για μικρούς και αδύνατους.
6. Ο χειρότερος ή πλέον αδύναμος μιας ομάδας αποδεικνύεται στο τέλος ο καλύτερος.
7. Οι χαρακτηρισμοί είναι απλοί: αναφέρονται μόνο οι ιδιότητες που έχουν άμεση σχέση με την υπόθεση. Δεν υπάρχει καμία ένδειξη για τη ζωή των προσώπων εκτός πλοκής.
8. Η πλοκή είναι απλή και λέγεται μία ιστορία τη φορά. Όταν εκτυλίσσονται παράλληλα δύο ή περισσότερα επεισόδια, τότε πρόκειται για λόγο προίον.
9. Όλα θίγονται με τον απλούστερο δυνατό τρόπο. Παρόμοια αντικείμενα περιγράφονται όσο γίνεται πιο όμοια. Η ποικιλομορφία δεν επιχειρείται καν.

(Dundes 1965 σελ. 129)

Παρακάτω παραθέτω το παραμύθι στην τελική του μορφή:

Μια φορά κι έναν καιρό σε ένα μακρινό βασίλειο βρέθηκε ένα μωρό μόνο του μέσα στο δάσος. Ένας βοσκός συγκινήθηκε και αποφάσισε να το κρατήσει και να το μεγαλώσει. Μεγαλώνοντας, το κορίτσι ξεκίνησε να δουλεύει στο βασίλειο. Το βασίλειο απειλούνταν εκείνη την περίοδο από μια μεγάλη άγρια τίγρη, έτσι ο βασιλιάς ανακοίνωσε ότι όποιος καταφέρει και την βρει και την σκοτώσει θα γίνει ιππότης του βασιλείου. Τότε εμφανίστηκε ένα γενναίο αγόρι που καταφέρνει να σκοτώσει την τίγρη αυτή. Ο βασιλιάς, εντυπωσιασμένος από το θάρρος του αγοριού, τον έκανε ιππότη του κάστρου. Το κορίτσι δουλεύοντας στο βασίλειο τράβηξε κατευθείαν την προσοχή του θαρραλέου ιππότη με την ευχάριστη διάθεση και την ομορφιά της. Οι δυο τους ερωτεύθηκαν με την πρώτη ματιά και έζη από το κάστρο έδωσαν το πρώτο τους φιλά. Η κόρη του βασιλιά όμως, ήταν κι εκείνη

²¹ Δανός λαογράφος και μελετητής της μεσαιωνικής ιστοριογραφίας και πρωτοπόρος στη μεθοδική μελέτη της προφορικής αφήγησης.

ερωτευμένη με τον θαρραλέο ιππότη και, αφού δεν μπορούσε να του τραβήξει την προσοχή, αποφάσισε να χωρίσει το ζευγάρι με μάγια. Πηγαίνει λοιπόν στη μάγισσα του βασιλείου η οποία της λέει ότι ο μόνος τρόπος για να χωρίσει το ζευγάρι είναι να φορέσει ένα μαγικό κολιέ, γιατί μόνο τότε ο γενναίος ιππότης θα μπορούσε να την ερωτευτεί. Η κόρη του βασιλιά φόρεσε το κολιέ και χώρισε το ζευγάρι. Πληγωμένο το κορίτσι πήγε να βρει τον γέροντα που την μεγάλωσε για να την συμβουλευτεί τι να κάνει. Ο γέροντας τη συμβούλεψε ότι η πραγματική αγάπη μπορεί να νικήσει τα πάντα και ότι απλά έπρεπε να βρει έναν τρόπο να εκφράσει την αγάπη της. Το κορίτσι πληγωμένο έδειξε την αγάπη της μέσα από ένα τραγούδι. Όταν ο ιππότης άκουσε τη μελωδία, τα μάγια της κόρης του βασιλιά λύθηκαν και αυτός θυμήθηκε τον έρωτά του για το κορίτσι.

Όπως βλέπουμε παραπάνω, όσο αφορά την τυπική αρχή τα παραμύθια δεν αναφέρονται ποτέ σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, αλλά μεταφέρουν αόριστα τον ακροατή στο παρελθόν με την τυπική εισαγωγή «Μια φορά κι έναν καιρό...». Στα υφολογικά-αισθητικά γνωρίσματα του παραμυθιού ανήκουν το περιεχόμενο, τα εκφραστικά μέσα και η λειτουργία του. Το περιεχόμενο των παραμυθιού είναι ενιαίο και μονοδιάστατο. Το φυσικό και το υπερφυσικό στοιχείο συνυπάρχουν και αλληλοεπιδρούν (τίγρης, μάγισσα, κολιέ). (Καπλάνογλου, 2002)

Αφού δημιουργήσαμε το παραμύθι, σε συνδυασμό με επιλεγμένους πίνακες του μουσείου, δημιουργήσαμε μια εγκατάσταση στο χώρο των εκπαιδευτικών ειδικά για την δραστηριότητα του παραμυθιού. Πάνω σε ξύλινες πλάκες τοποθετήσαμε το παραμύθι χωρισμένο σε 12 κομμάτια. Κάτω από κάθε κομμάτι υπήρχε 1 γαντζάκι, στο οποίο θα κρεμαστούν οι πίνακές μας.

Εικόνα 4: Εκπαιδευτικό Δημοτικού, δραστηριότητα παραμυθιού στο Μουσείο Teriade
© 2017 Panagiotis Balaska

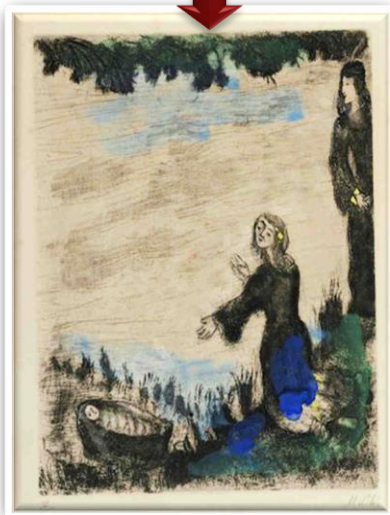
2. Δράση

Τα παιδιά κάθονται μαζί με την ομάδα τους και απλώνουν τους 2 πίνακες που έχει η κάθε ομάδα στο τραπέζι τους για να τους επεξεργαστούν για λίγα λεπτά. Ο εμπυκωτής διαβάσει μια φορά ολόκληρο το παραμύθι και έπειτα τους δίνει οδηγίες για την δραστηριότητα. Κάθε κομμάτι του παραμυθιού διαβάζεται από διαφορετικούς μαθητές και όποιος εντοπίζει τον πίνακα που ταιριάζει στο κάθε κομμάτι της αφήγησης σηκώνεται και τον κρεμάει κάτω από το συγκεκριμένο κομμάτι του παραμυθιού.

Όταν τοποθετηθούν και οι 8 πίνακες παρατηρούμε ότι 4 κομμάτια της αφήγησης είναι κενά. Οι μαθητές για να ολοκληρώσουν το παραμύθι καλούνται να ζωγραφίσουν ομαδικά τα κενά κομμάτια και να τα κρεμάσουν κάτω από την αφήγηση που τους αντιστοιχεί. Σε κάθε εκπαιδευτικό δημοτικού εναλλάσσουμε τους πίνακες με σκοπό κάθε φορά τα παιδιά να ζωγραφίζουν διαφορετικά κομμάτια του παραμυθιού, έτσι στο τέλος της χρονιάς θα έχουμε το παραμύθι εξολοκλήρου ζωγραφισμένο από τους μαθητές.

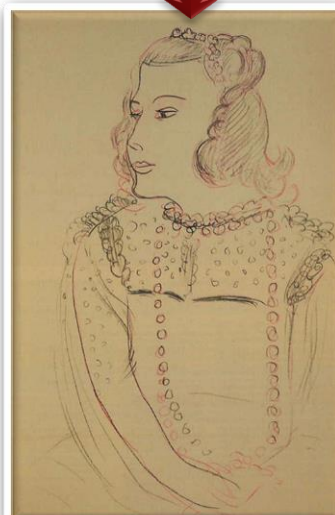
Παρακάτω παραθέτω ένα παράδειγμα αποτελέσματος από την ολοκλήρωση της δραστηριότητας του παραμυθιού. Βλέπουμε το παραμύθι χωρισμένο σε 12 κομμάτια, τους 8 (τυχαίους) πίνακες που τοποθετήθηκαν κάτω από κάθε κομμάτι και τις 4 ζωγραφιές που δημιούργησαν τα παιδιά για συγκεκριμένα κομμάτια.

Μια φορά κι έναν καιρό σε ένα μακρινό βασίλειο βρέθηκε ένα μωρό μόνο του μέσα στο δάσος. Ένας βοσκός συγκινήθηκε και αποφάσισε να το κρατήσει και να το μεγαλώσει.

Πίνακας 6: Marc Chagall – “Moses in the Basket”

Μεγαλώνοντας, το κορίτσι ξεκίνησε να δουλεύει στο βασίλειο.

Πίνακας 7: Henri Matisse(1958)- “Nach”; Verve Vol. IX, 35/36 Teriade

Το βασίλειο απειλούνταν εκείνη την περίοδο από μια μεγάλη άγρια τίγρη

Σχήμα 7: Ζωγραφιά εκπαιδευτικού προγράμματος, 5^η Δημοτικό Μυτιλήνης

Ο βασιλιάς ανακοίνωσε ότι όποιος καταφέρει και την βρει και την σκοτώσει θα γίνει ιππότης του βασιλείου.

Πίνακας 8:

Τότε εμφανίστηκε ένα γενναίο αγόρι που καταφέρνει να σκοτώσει την Τίγρη αυτή. Ο Βασιλιάς, εντυπωσιασμένος από το θάρος του αγοριού, τον έκανε ιππότη του κάστρου.

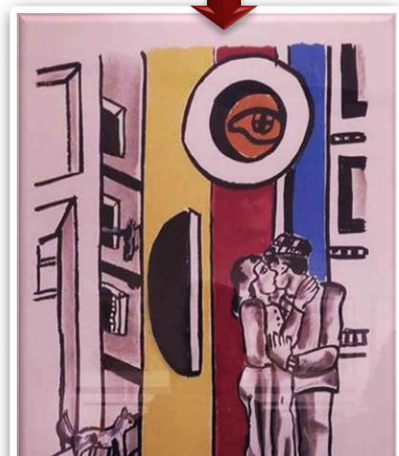
Σχήμα 8: Ζωγραφιά εκπαιδευτικού προγράμματος οδηγί Μυτιλήνης

Το κορίτσι δουλεύοντας στο βασίλειο τράβηξε κατευθείαν την προσοχή του βαρραλέου ιππότη με την ευχάριστη διάθεση της.

Πίνακας 9: Pablo Picasso(1954)- "La Comedie Humaine", Verve 29-30 Teriade

Οι δυο τους ερωτεύθηκαν με την πρώτη ματιά και έξω από το κάστρο έδωσαν το πρώτο τους φιλί.

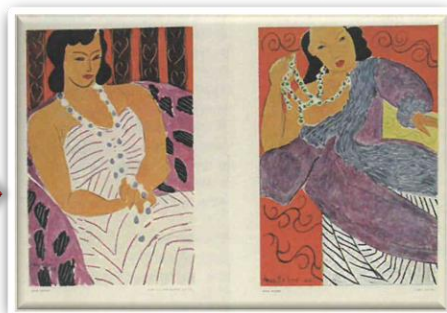
Πίνακας 10: Fernand Leger - "Les amoureux dans la rue", Verve La ville

Η κόρη του βασιλιά όμως, ήταν κι εκείνη ερωτευμένη με τον ιππότη και αποφάσισε να χωρίσει το ζευγάρι με μάγια. Πηγαίνει λοιπόν στη μάγισσα του βασιλείου η οποία της λέει ότι ο μόνος τρόπος για να χωρίσει το ζευγάρι είναι να φορέσει ένα μαγικό κολιέ, γιατί μόνο τότε ο γενναίος ιππότης θα μπορούσε να την ερωτευτεί.

Σχήμα 9: Ζωγραφιά εκπαιδευτικού προγράμματος, 5^ο Δημοτικό Μυτιλήνης

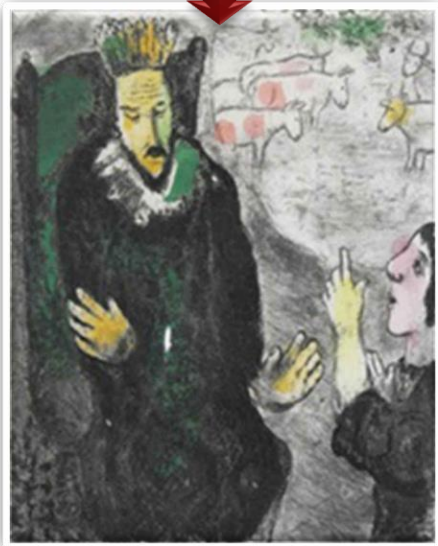
Η κόρη του βασιλιά φόρεσε το κολιέ
και χώρισε το ζευγάρι.

Πίνακας 11: Henri Matisse (1946)-"L'Asie"

Πληγωμένο το κορίτσι πήγε να βρει τον
γέροντα που την μεγάλωσε για να την
συμβουλευτεί τι να κάνει. Ο γέροντας
τη συμβούλεψε ότι η πραγματική
αγάπη μπορεί να νικήσει τα πάντα
και ότι απλά έπρεπε να βρει έναν
τρόπο να εκφράσει την αγάπη της.

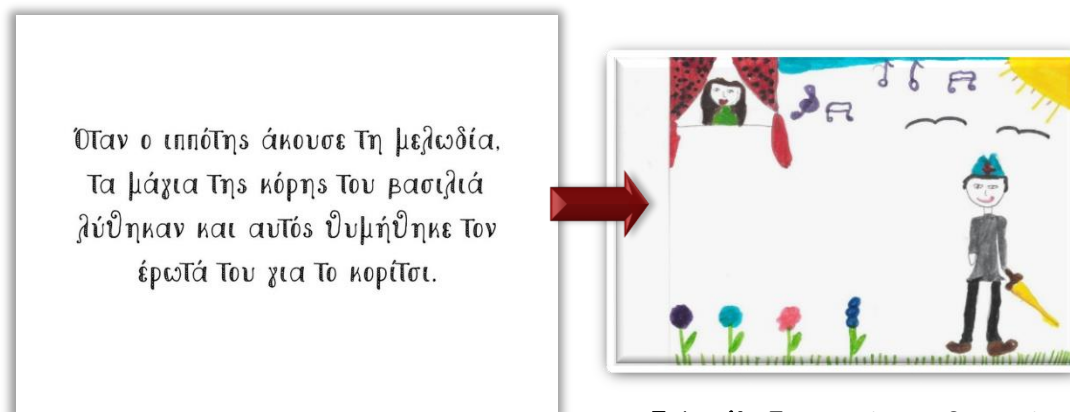
Το κορίτσι πληγωμένο έδειξε την
αγάπη της μέσα από ένα τραγούδι.

Πίνακας 13: Marc Chagall(1931-1956)-"Le Songe du Pharaon", pl. 22 (from La Bible)

Πίνακας 12: Henri Matisse(1943) - "La Lute"

Σχήμα 10: Ζωγραφιά εκπαιδευτικού προγράμματος, καρά τεπέ

Ο στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι η ανακάλυψη της αφηγηματικότητας της εικόνας σε συνδυασμό με την εξοικείωση των παιδιών με την μοντέρνα τέχνη. Αρχικά οι μαθητές μέσω της παρατήρησης των πινάκων τους προσπαθούν να συνδυάσουν μια εικόνα, 'μια φωτογραφία', με την οποία είναι πολύ εξοικειωμένοι πλέον στις μέρες μας, με την αφήγηση. Μπαίνουν σε μια διαδικασία εξέτασης λεπτομερειών, αλλά και μιας εσωτερικής ματιάς καθώς το κάθε παιδί μπορεί να ταιριάζει σε μια αφήγηση πολλούς πίνακες. Όταν ένα παιδί επιχειρεί να συνδυάσει έναν πίνακα με την αφήγηση που του δίνεται είναι μια ευκαιρία να ανακαλύψουμε την σκέψη και την οξυδέρκεια ενός παιδικού μυαλού. Μέσα από αυτό τα παιδιά καλλιεργούν την δυνατότητα της συσχέτισης.

Στη συνέχεια, το παιδί καλείται να ζωγραφίσει μια αφήγηση. Σε αυτό το στάδιο μπορούμε να παρατηρήσουμε πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία. Αρχικά, ανακαλύπτουμε την φαντασία και την δημιουργικότητα, καθώς το παιδί μέσα από την ζωγραφική εκφράζεται και μπορούμε να δούμε πτυχές της προσωπικότητάς του ακόμα και πτυχές της παιδείας του. Είναι πολύ ενδιαφέρον να σταθεί κανείς σε αυτές τις παιδικές ζωγραφιές. Πέρασαν από τα χέρια μας όλων των ειδών οι ζωγραφιές, από απλές μουτζούρες και γραμμές μέχρι και τελείως ρεαλιστικά σχέδια. Δεν είναι το θέμα μας να διαπιστώσουμε αν κάποιος ζωγραφίζει καλά ή όχι, δεν βασιζόμαστε στην ευθεία γραμμή για να πούμε «μπράβο». Όλο το θέμα βρίσκεται στην ελεύθερη αποτύπωση συναισθημάτων, στην εξωτερίκευση ιδεών και απόψεων. Χωρίς να βάζουμε όρια στο μυαλό ενός παιδιού, χωρίς να τους παραθέτουμε ιδανικά πρότυπα και συγκεκριμένα ύφη και τεχνικές ζωγραφικής. Δεν χρειάζεται το παιδί να έχει συγκεκριμένο εικαστικό παρελθόν. Η αντανάκλαση της προσωπικότητάς του δεν θα προβληθεί από τους τρόπους διδασκαλίας και μάθησης που μέχρι τώρα αναγκάζεται να ακολουθεί. Η μάθηση προκύπτει όταν τους δώσεις μια ελευθερία μέσα σε

συγκεκριμένα, φυσικά, πλαίσια. Δεν χρειάζεται η ζωγραφική να διδάσκεται, όπως η ιστορία και τα μαθηματικά. Η ζωγραφική έχει να κάνει με την τέχνη και πρέπει το παιδί να μάθει από το νεαρό της ηλικίας του ότι η τέχνη και συγκεκριμένα η αισθητική δεν μπορεί να διδαχθεί, αλλά ο καθένας την καλλιεργεί, την διαμορφώνει και την εξωτερικεύει με τον δικό του τρόπο και πολλές φορές για να 'μάθεις' να ζωγραφίζεις πρέπει να 'μάθεις' πρώτα να βλέπεις την ζωγραφική.

Τέλος, η συγκεκριμένη δραστηριότητα προϋποθέτει μια συνεργασία και ομαδικότητα. Η καλλιέργεια των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων είναι εφικτή. Τα

Εικόνα 5: Εκπαιδευτικό Δημοτικού, δραστηριότητα παραμυθιού στο Μουσείο Teriade © 2017 Panagiotis Balaskas

παιδιά μαθαίνουν να λειτουργούν μέσα σε μια ομάδα και να ανταλλάσσουν απόψεις και ιδέες όλοι μαζί, χωρίς να αποκλείουν κάποιο άτομο. Από την στιγμή που σε όλη την διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι χωρισμένα σε ομάδες

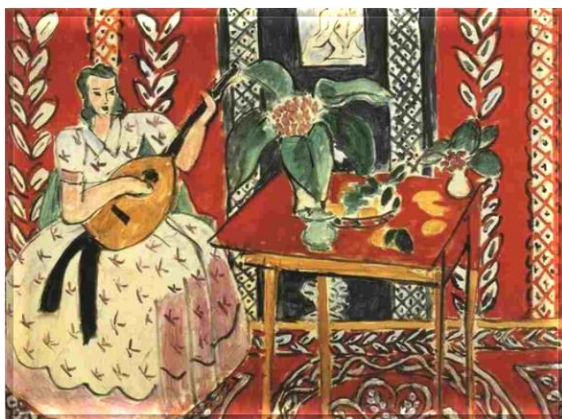
και όλο το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι

βασισμένο σε ομαδικές δραστηριότητες τα παιδιά 'αναγκαστικά' πρέπει να συνεργαστούν. Αν δεν συνεργαστούν μένουν πίσω στις αποστολές, δεν καταφέρνουν να ολοκληρώσουν τις δραστηριότητές τους μέσα στον προβλεπόμενο χρόνο και περνάνε την μισή ώρα προσπαθώντας να επιβληθεί ο ένας στον άλλον. Έτσι, η συνεργασία είναι απαραίτητη προϋπόθεση και μέσα σε αυτά τα πλαίσια τα ίδια τα παιδιά καταλαβαίνουν ότι για να είναι 'περήφανος ο Teriade' και για να ολοκληρώσουν τις αποστολές τους πρέπει να παίξουν με τους συγκεκριμένους 'κανόνες'.

1.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2 : ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Το παιχνίδι των εικόνων» δημιουργήθηκε για μαθητές 6^{ης} Δημοτικού μέχρι 2^{ας} Γυμνασίου. Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει μέτριας δυσκολίας μαθησιακές απαιτήσεις καθώς απευθύνεται σε μια ευαίσθητη και δύσκολη ηλικιακή ομάδα. Έχει πολλά κοινά σημεία όσο αφορά τις δραστηριότητες και την «ροή» μέσα στο μουσείο με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

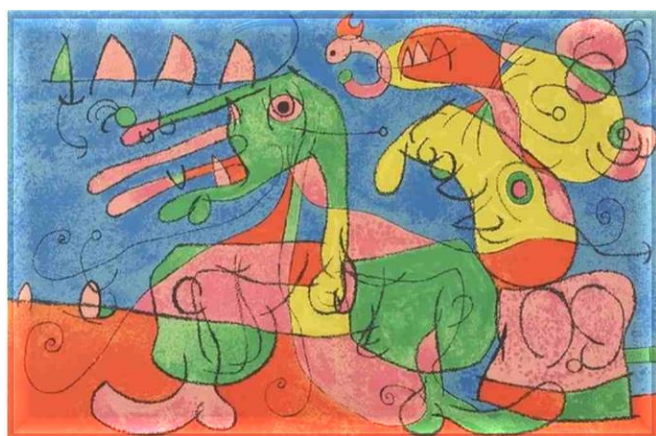
«Check in στο μουσείο» που απευθύνεται σε μεγαλύτερες ηλικίες, αυτό που αλλάζει, βέβαια, είναι ο βαθμός δυσκολίας και μερικές λεπτομέρειες όσο αφορά συγκεκριμένες δραστηριότητες που ακολουθούνται. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Παιχνίδι των εικόνων» θα αναλυθεί διεξοδικά παρακάτω. Σε όλες τις δραστηριότητες χρησιμοποιήθηκαν οι 4 παρακάτω πίνακες:

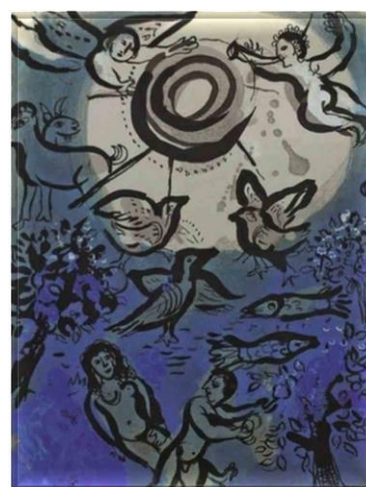
Πίνακας 14: *Henri Matisse (1943) - "La Lute"*

Πίνακας 15: *Pablo Picasso (1951) - "Massacre in Korea"*

Πίνακας 16: *Joan Miro (1966) - "Chez le Tsar"*

Πίνακας 17: *Marc Chagall (1960) "The Creation"*

Αρχικά, θέλαμε 4 πίνακες από διαφορετικούς καλλιτέχνες (1 πίνακας για κάθε ομάδα). Λόγω των δραστηριοτήτων που θα αναλυθούν στη συνέχεια, θέλαμε κάθε ομάδα να ασχοληθεί και να εντρυφήσει σε έναν καλλιτέχνη. Επιλέξαμε 4 πίνακες και όχι παραπάνω για να επιτευχθούν οι γνωστικοί μας στόχοι. Για να γνωρίσουν, να κατανοήσουν και να μάθουν κάτι, για να κατακτήσουν την γνώση η μεγάλη ανάκτηση πληροφοριών δεν βοηθάει τους μαθητές. Αντίθετα, οι πολλές πληροφορίες συγχέονται στο μυαλό των μαθητών. Οι παραπάνω 4 πίνακες είναι ιδανικοί καθώς αποτυπώνουν την ιδιαιτερότητα του κάθε καλλιτέχνη και έχοντας ο μαθητής μια πρώτη επαφή με τον κάθε πίνακα κατανοεί και είναι σε θέση να αναγνωρίσει συγκεκριμένα ύφη και τεχνικές, ώστε στο μέλλον βλέποντας, ακόμα και τυχαία, κάποιον πίνακα συνειρμικά να μπορεί να αναγνωρίσει τον ζωγράφο. Θεωρώντας αυτούς τους 4 ζωγράφους άξιους για την αναγνώριση επιλέξαμε αυτούς.

Ο Πίνακας 14, 'La Lute'²², επιλέχτηκε από τα έργα του Matisse καθώς χαρακτηρίζεται από μια απλότητα στις μορφές και έντονα χρώματα, με ελεύθερη πινελιά στον καμβά. Είναι μια σύνθεση με έντονα περιγράμματα και έλλειψη προοπτικής. Ήταν μια εξαιρετική επιλογή καθώς συνδυάζει τις λεπτομέρειες που χρειαζόμασταν για την 1^η Αποστολή «ΤΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ» με μια αφαιρετικότητα που μας ήταν αναγκαία για την 2^η Αποστολή «Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ». Ήταν από τους λίγους πίνακες που μπορέσαμε να βρούμε λεπτομέρειες που χρειαζόμασταν για τις επόμενες δραστηριότητες του εκπαιδευτικού προγράμματος (Αντικείμενα, φωτογράφιση).

Ο Πίνακας 15, 'Massacre in Korea'²³, δεν αποτελεί φυσικά καθοριστικό έργο του Picasso²⁴. Ο συγκεκριμένος πίνακας θεωρείται ένα από τα πιο δυσνόητα έργα

²² Ο πίνακας δημιουργήθηκε και δόθηκε από τον Henri Matisse στον Teriade ως δώρο, καθώς απεικονίζεται μια φίλη του που απεβίωσε.

²³ Η «σφαγή στην Κορέα» είναι ένας εξηρσειονιστικός πίνακας που ολοκληρώθηκε στις 18 Ιανουαρίου 1951 από τον Pablo Picasso που θεωρείται ως μια κριτική της αμερικανικής παρέμβασης στον πόλεμο της Κορέας. Απεικονίζει τη σφαγή Sinchon του 1950, μια μαζική δολοφονία που πραγματοποιήθηκε στην επαρχία Sinchon, στην επαρχία South Hwanghae, στη Βόρεια Κορέα. Η σφαγή στην Κορέα απεικονίζει αμάχους που σκοτώνονται από αντικομμουνιστικές δυνάμεις. Ο κριτικός τέχνης Kirsten Hoving Keen λέει ότι είναι "εμπνευσμένος από αναφορές αμερικανικών φρικαλεοτήτων" και το θεωρεί ένα από τα κομμουνιστικά έργα του Πικάσο. Το έργο του Πικάσο προέρχεται από τον πίνακα του Francisco Goya, το τρίτο του Μαΐου 1808, που δείχνει ότι οι στρατιώτες του Ναπολέοντα εκτελούν Ισπανούς πολίτες υπό τις διαταγές του Ιωακείμ Μουράτ. Βρίσκεται στην ίδια εικονογραφική παράδοση ενός προηγούμενου έργου που σχεδιάστηκε μετά από τη σειρά των Goya, της σειράς πέντε έργων της Édouard Manet που απεικονίζουν την εκτέλεση του αυτοκράτορα Maximilian, που ολοκληρώθηκε μεταξύ 1867 και 1869.

²⁴ Ήταν Ισπανός ζωγράφος, χαράκτης, γλύπτης, ποιητής, σκηνογράφος και δραματογράφος. Είναι ένας από τους κυριότερους Ισπανούς εκπροσώπους της τέχνης του 20ού αιώνα, συνιδρυτής μαζί με τον Ζωρζ Μπρακ του κυβισμού και με σημαντική συνεισφορά στη διαμόρφωση και εξέλιξη της μοντέρνας και σύγχρονης τέχνης. Υπήρξε υποστηρικτής του Κομμουνισμού, καθ'όλη τη διάρκεια της ζωής του, ενώ από το 1944 ήταν ενταγμένος στο Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα.

και χρειάζεται εμπειρία και προσοχή για να αξιολογηθεί. Γιατί επιλέξαμε λοιπόν αυτόν; Στο Μουσείο Teriade, τα άλλα έργα που υπάρχουν του Picasso είναι η συλλογή 'Το Τραγούδι των Νεκρών - Le Chants des Morts'²⁵, δεν μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε αυτούς τους πίνακες καθώς το μόνο που αναπαριστούσαν ήταν με καλλιγραφικά γράμματα τα ποιήματα του Reverdy και οι κόκκινες λεπτομέρειες του Picasso. Δεν θα μπορούσαν σε καμία περίπτωση να αξιοποιηθούν για την εξέλιξη των αποστολών. Έτσι καταλήξαμε στον συγκεκριμένο πίνακα που αναπαριστά καθαρά μια σφαγή και θα μπορούσαμε να τον αξιοποιήσουμε σε όλα τα βήματα. Την επιλογή να μην χρησιμοποιήσουμε κανέναν πίνακα του συγκεκριμένου ζωγράφου την απορρίψαμε, καθώς ο Pablo Picasso είναι σημαντικός και θεωρήσαμε ότι έπρεπε να συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα και να προσεγγισθεί από τα παιδιά.

Ο Πίνακας 16, 'Chez le Tsar', επιλέχθηκε από την συλλογή του Joan Miro γιατί θεωρήσαμε πολύ σημαντικό να έχουμε ένα σουρεαλιστικό²⁶ πίνακα που θα εντρυφήσουν τα παιδιά. Χρειαζόμασταν έναν πίνακα που οι μαθητές θα έπρεπε να τον προσεγγίσουν καθαρά με την φαντασία τους. Πως θα αποτυπώσουν αυτόν τον πίνακα σε μια φωτογραφία; Θα καταφέρουν να συμβαδίσουν με μια ονειρική κατάσταση και με μια σύνθεση που είναι πέρα από την λογική και την φαντασία;

²⁵Χειρόγραφο βιβλίο του Πιέρ Ρεβερντύ, 1948, Παρίσι. Τυπωμένο σε ένα τόμο, μεγέθους 42 x 32 εκ. 123 πρωτότυπες λιθογραφίες τυπωμένες σε κόκκινο. 250 αντίτυπα, αριθμημένα, 20 αντίτυπα εκτός εμπορίου.

Ο Πιέρ Ρεβερντύ, ένας από τους σημαντικότερους μοντέρνους ποιητές της Γαλλίας, σε συνεργασία με τον πιο πολύπλευρο, επινοητικό και παραγωγικό καλλιτέχνη του 20ου αιώνα, τον Ισπανό Πάμπλο Πικάσο, δημιούργησαν αυτό το εξαιρετικό βιβλίο. Με το καλλιγραφικό του γράψιμο ο Ρεβερντύ, γεμίζει τις σελίδες με ποιήματα (Το τραγούδι των Νεκρών, 1946), που εκφράζουν τα συναισθήματα και τις πνευματικές αμφιβολίες του. Ο Πικάσο, από την πλευρά του, προσαρμόζει πινελιές με ζωντανό κόκκινο, γεμάτες εκφραστική κινητικότητα, πάνω στις ωραίες και πληθωρικές αυτές σελίδες. Το αποτέλεσμα είναι ένα αρμονικό και ενιαίο σύνολο, που δημιουργείται από το σχέδιο που περιβάλλει και διαπερνά το κείμενο, χωρίς όμως ποτέ να του επιβάλλεται, αλλά να το υποστηρίζει. Με τον τρόπο αυτόν επιτυγχάνεται η απόλυτη ανάμειξη κειμένου και εικόνας. Το βιβλίο θυμίζει ένα είδος αυτοσχέδιου διαλόγου, σχεδόν μια φιλική συζήτηση, ανάμεσα στον ποιητή και τον ζωγράφο.

Ο Πάμπλο Πικάσο προβληματίστηκε για πολύ καιρό σχετικά με τον τρόπο με τον οποίον θα μπορούσε να εκφράσει τα ποιήματα του Ρεβερντύ. Σκιτσάρισε στην αρχή μερικές 'παραδοσιακές' εικονογραφήσεις, πολύ γρήγορα όμως, ένιωσε την ανάγκη να συνταιριάξει κατά κάποιον τρόπο, την γλυπτική γραφή του ποιητή μ' ένα ανάλογο συνοδευτικό στήριγμα. Παιρνοντας σα δεδομένο την πραγματικότητα, την απαλλάσσει και την απογυμνώνει από κάθε ανώφελη και ανούσια ιδέα, επαναφέροντας την, στη συνέχεια, με αφαιρετική διαδικασία στα ουσιώδη πλαστικά της στοιχεία. Στην πραγματικότητα, με το να μη περιορίζεται απλά να προσαρμόσει την εικαστική του γλώσσα στο κείμενο του βιβλίου, ανανεώνει ριζικά τη σχέση ανάμεσα στην γραφή και την εικόνα και την εμπλουτίζει, δίνοντας της ένα καινούργιο και προσωπικό νόημα.

²⁶ Γεννήθηκε γύρω στο 1920 στο Παρίσι ως αντίδραση στην καταστροφικότητα του Ντανταϊσμού. Ήταν ένα ευρύτερο καλλιτεχνικό και πολιτικό ρεύμα, σαν επαναστατικό κίνημα, με μια ευρύτερη αναθεώρηση των αξιών της ανθρώπινης ζωής με ιδρυτή τον ποιητή André Breton. Από τους κύριους εκφραστές είναι: Giorgio de Chirico, Salvador Dalí, Joan Miró

Ο Πίνακας 17, 'The Creation'²⁷, επιλέχθηκε από την συλλογή του Chagall, καθώς είναι ο ιδανικός πίνακας για την φωτογράφιση. Υπάρχει το στοιχείο της απεικόνισης αλλά υπάρχει και το στοιχείο του συναισθήματος. Ένας πίνακας που μεταφέρει την ηρεμία αλλά και την κίνηση, καθώς όλα σε αυτό το έργο βρίσκονται σε κίνηση: άγγελοι, πουλιά, χερσαία ζώα, ψάρια και Αδάμ και Εύα. Ο Chagall δημιούργησε μια εκπληκτική απεικόνιση της ιστορίας της δημιουργίας και δεν θα μπορούσε να μην συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα.

Ο τελευταίος λόγος που χρησιμοποιήσαμε αυτούς τους πίνακες (ισχύει το ίδιο για όλους) ήταν η τοποθέτηση που έχουν μέσα στο χώρο, θεωρήσαμε σκόπιμο να επιλέξουμε έναν πίνακα από κάθε δωμάτιο μόνο από το ισόγειο του μουσείου, έτσι ώστε οι ομάδες να μην μπλέκονται μεταξύ τους και να έχει η κάθε ομάδα το δικό της χώρο να δουλέψει.

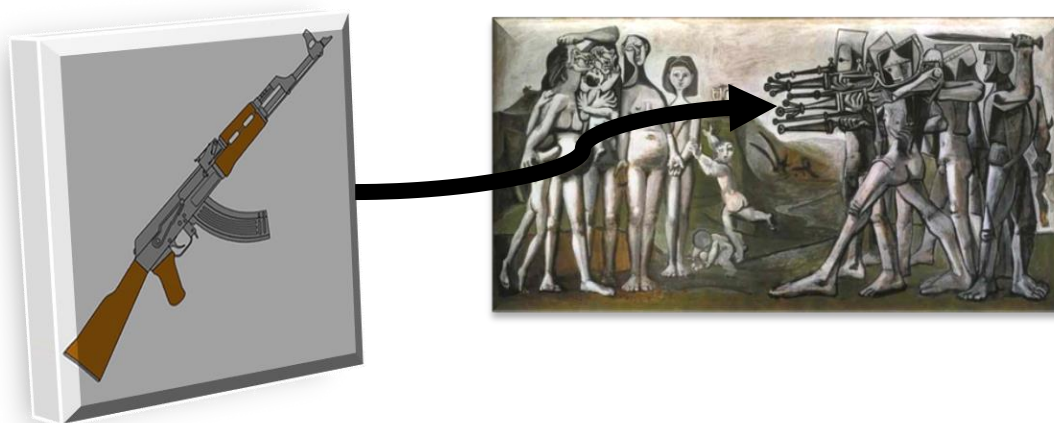
1.3.1 Αποστολή 1^η «ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ»

Με την βοήθεια των οδηγιών, του χάρτη αλλά και των εμπυχωτών τα παιδιά ξεκινάνε την 1^η τους αποστολή. Μέσα σε κάθε κουτί(ΒΛΕΠΕ [ΚΟΥΤΙ2](#)) υπάρχει ένα διαφορετικό αντικείμενο. Κάθε ομάδα, προσπαθεί να βρει το αντικείμενο του κουτιού μέσα σε κάποιον πίνακα που υπάρχει στο μουσείο. Παρακάτω βλέπουμε τα τέσσερα αντικείμενα που χρησιμοποιούνται και σε ποιον πίνακα ανήκει το καθένα από αυτά:

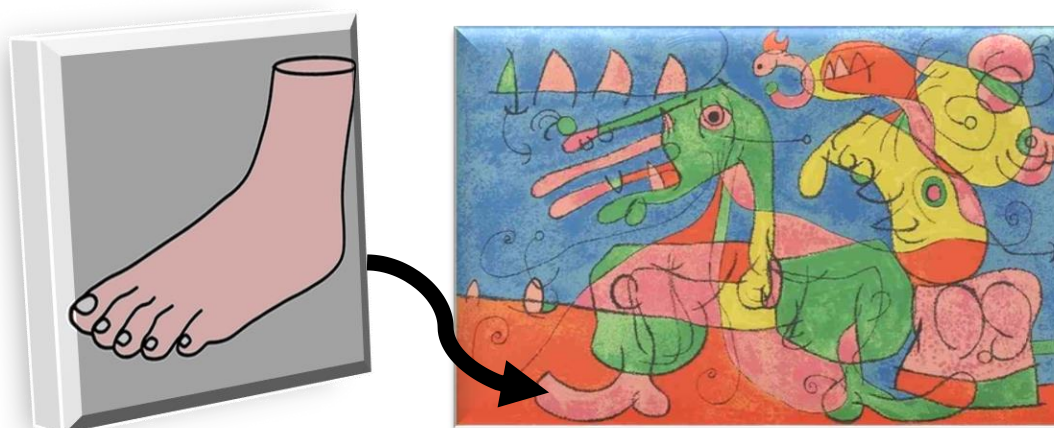

Σχήμα 11: Το αντικείμενο "Λαούτο" της ομάδας Α, το οποίο ταιριάζει στον Πίνακα 14 (Εκπαιδευτικό Γυμνασίου)

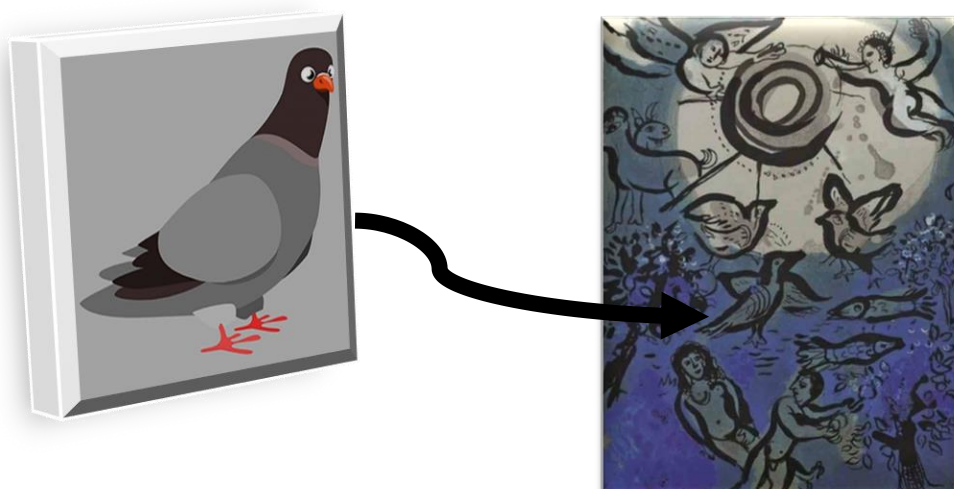
²⁷ Ο συγκεκριμένος πίνακας αποτελεί μέρος της συλλογής 'Bible Lithographs', 1960, Παρίσι

Σχήμα 12: Το αντικείμενο "Όπλο" της ομάδας Β, το οποίο ταιριάζει στον Πίνακα 15 (Εκπαιδευτικό Γυμνασίου)

Σχήμα 13: Το αντικείμενο "Πόδι" της ομάδας Γ, το οποίο ταιριάζει στον Πίνακα 16 (Εκπαιδευτικό Γυμνασίου)

Σχήμα 14: Το αντικείμενο "Πουλί" της ομάδας Δ, το οποίο ταιριάζει στον Πίνακα 17 (Εκπαιδευτικό Γυμνασίου)

Η 1^η αποστολή έχει ως στόχο την εξοικείωση των παιδιών με το μουσείο

Εικόνα 6: Εκπαιδευτικό Γυμνασίου Μουσείο Teriade, Αποστολή 1^η, Εύρεση Πίνακα από Ομάδα
© 2017 Panagiotis Balaskas

και την επαφή τους με συγκεκριμένα έργα γνωστών καλλιτεχνών.

Ανακαλύπτουν το μουσείο και ψάχνουν μέσα στους πολλαπλούς πίνακες που βρίσκονται στις αίθουσες, τον ένα και μοναδικό, τον πίνακα που περιέχει το αντικείμενό τους. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα είδος επικοινωνίας με συμμετοχικό,

αλληλεπιδραστικό και αμφίδρομο χαρακτήρα' μια «αντίδραση προς το αντικείμενο, που προκαλείται από τον γόνιμο διάλογο ταυτόχρονα ανάμεσα στο όλο και στο μέρος, στο παρελθόν και το παρόν» (Κακούρου-Χρόνη 2005: 53). Το αντικείμενο φυσικά δεν είναι με την μορφή που υπάρχει στους πίνακες αλλά δίνεται σε μορφή clipart. Επομένως, τα παιδιά πρέπει να ξεχάσουν την 'στάνταρ' εικόνα που έχουν στο μυαλό τους και να ψάξουν για κάτι παραπλήσιο και πιο μεταφορικό. Έτσι, προκαλούνται οι αισθήσεις τους και οξύνεται η παρατηρητικότητα τους προκειμένου να βρουν τον σωστό πίνακα. Κάθε αντικείμενο μπορεί να ερμηνευτεί με διάφορους τρόπους, εμείς τους δίνουμε απλά ένα αντικείμενο με ένα σχήμα, είναι στο χέρι τους να ξεφύγουν από την εικόνα και να δουν πως μπορεί να απεικονίζεται στον πίνακα. Τα παιδιά με αυτόν τον τρόπο ενδιαφέρονται, αγωνιούν, αγχώνονται μέχρι να βρουν τον πίνακα, περνάνε μέσα από έναν κύκλο συναισθημάτων που τους παροτρύνει και τους κάνει να ασχοληθούν και να καταπιαστούν με κάτι. Είναι στο χέρι τους η ερμηνεία των αντικειμένων. Ο Black εξηγεί ότι η ερμηνεία είναι ένα μέσο και μια εκπαιδευτική δραστηριότητα, η οποία «προσπαθεί να παροτρύνει τους επισκέπτες να ενδιαφερθούν και να ασχοληθούν με το "ηροϊόν", να ενθαρρύνει τη συμμετοχή και, μέσω αυτής, να τους βοηθήσει ώστε να αναπτύξουν την ικανότητά τους να ανακαλύπτουν και να κατανοούν μόνοι τους» (Black 2009: 228).

1.3.2 Αποστολή 2^η «Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗ»

Ίσως δεν το έχουμε συνειδητοποιήσει, αλλά τα τελευταία χρόνια έχει συμβεί μία σημαντική αλλαγή, που γίνεται όλο και πιο διαδεδομένη, στα εργαλεία που χρησιμοποιούμε για να αφηγηθούμε ιστορίες και να εκφραστούμε. Μέχρι πρόσφατα, ο τρόπος να “μιλήσουμε” για την ζωή μας, τις ιστορίες μας, τα πράγματα που μας κάνουν εντύπωση, τα συναισθήματά μας ήταν μέσω του γραπτού ή προφορικού λόγου. Ο λόγος, γραπτός ή προφορικός, ήταν το εργαλείο που μαθαίνουμε στο σπίτι μας και στο σχολείο, σιγά σιγά αυτό αλλάζει και αντικαθίσταται δυναμικά από την ‘εικόνα’, την ‘φωτογραφία’. Η φωτογραφία δεν αποτελεί απλά μια εικόνα αλλά μπορεί να θεωρηθεί μια αφήγηση, κάθε φωτογραφία έχει μια ιστορία πίσω της, κάθε φωτογραφία εκπροσωπεί ένα συναίσθημα, μια ανάμνηση. (Βρυώνης Παναγιώτης 2012.)

Η 2^η αποστολή, λοιπόν, έχει να κάνει με αυτό το ισχυρό μέσο, την φωτογραφία. Μέσα στο κουτί, κάθε ομάδας, υπάρχει μια φωτογραφική μηχανή Polaroid. Επιλέξαμε την συγκεκριμένη φωτογραφική για 2 λόγους: ο πρώτος, έχει να κάνει με το μύθο που εντάσσονται τα παιδιά, καθώς μια φωτογραφική μηχανή polaroid ταυτίζεται περισσότερο με την εποχή του Teriade και παρόλο που στις μέρες μας, είναι πολύ της μόδας, οι μικρότερες ηλικίες (Γυμνάσιο, Λύκειο) δεν γνωρίζουν καν την χρήση τους και πως λειτουργούν. Όλη αυτή η τριβή και η επαφή τους με ένα τέτοιο εργαλείο τους παραπέμπει σε μια άλλη εποχή, σε μια εποχή «ασπρόμαυρη». Ο δεύτερος λόγος που επιλέξαμε την συγκεκριμένη φωτογραφική μηχανή, έχει να κάνει με την ευχρηστία, καθώς εκτός από την εύκολη χρήση του (πατώντας μόνο 1 κουμπί), η φωτογραφία εκτυπώνεται κατευθείαν σε μορφή αυτοκόλλητου.

Όταν κάθε ομάδα βρει τον πίνακά της (βλέπε [Αποστολή 1^η](#)), περνάει στην επόμενη δραστηριότητα, την Φωτογράφιση. Στόχος της αποστολής είναι να βγάλουν μια φωτογραφία, αποδίδοντας με τα σώματά τους το περιεχόμενο του πίνακα. Αρχικά, κάθε ομάδα συζητάει και ανταλλάσσει ιδέες για το τι μπορούν να απεικονίσουν τα σώματά τους, πως μπορούν να εκφράσουν το περιεχόμενο του πίνακα σε μια μορφή παντομίμας. Όταν καταλήξουν στο πως θέλουν να στηθούν, ένα παιδί της ομάδας αναλαμβάνει τον ρόλο του ‘φωτογράφου’. Όταν η ομάδα είναι έτοιμη, ο φωτογράφος πατάει το κουμπί και η φωτογραφία εκτυπώνεται. Τέλος, τοποθετούν την φωτογραφία τους μέσα στο κουτί τους.

Παραθέτω ένα παράδειγμα με τους 4 πίνακες και τις φωτογραφίες των παιδιών :

Εικόνα 7: Φωτογραφία Ομάδας Α

Εικόνα 8: Φωτογραφία Ομάδας Β

Εικόνα 9: Φωτογραφία Ομάδας Γ

Εικόνα 10: Φωτογραφία Ομάδας Δ

Όταν τα παιδιά βγάλουν την φωτογραφία τους την τοποθετούν μέσα στο κουτί τους. Στην αίθουσα των εκπαιδευτικών έχουμε δημιουργήσει μια εγκατάσταση, όπου έχουμε τοποθετήσει τους 4 πίνακες, και κάθε ομάδα παίρνει την φωτογραφία της (όπως έχουμε αναφέρει είναι αυτοκόλλητο) και την κολλάει στον πίνακά της. Έτσι το τελικό αποτέλεσμα είναι 4 πίνακες γεμάτοι από φωτογραφίες των παιδιών. Όπου κάθε φωτογραφία συμβολίζει και μια διαφορετική/ μοναδική ερμηνεία.

Εικόνα 11: Τελικό Αποτέλεσμα Αποστολής «Η Φωτογράφηση», οι πίνακες όπως είναι τοποθετημένοι στην αίθουσα των Εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο μουσείο Teriade.
©2017 Panagiotis Balaskas

Η συγκεκριμένη αποστολή έχει να κάνει κατά κύριο λόγο με την αφηγηματικότητα της εικόνας. Τι είναι αυτό που βλέπω; Τι αντιπροσωπεύει για μένα; Τι αισθάνομαι; Δεν υπάρχει λάθος απάντηση. Μια εικόνα, μια φωτογραφία, ένας πίνακας, ανεξάρτητα από τον λόγο που δημιουργήθηκε και ανεξάρτητα μέσα σε ποια πλαίσια δημιουργήθηκε εκφράζει 'κάτι' μοναδικό και αυτό το 'κάτι' δεν σημαίνει ότι είναι ίδιο για όλους. Η τέχνη, είναι κάτι το μεταφορικό, δεν αναζητάμε την κυριολεκτική αναπαράσταση του πίνακα, όσο την εξωτερικήυση συναισθημάτων με την χρήση των σωμάτων τους. Απεικονίζοντας τον πίνακα, με όποιο τρόπο θέλει κάθε ομάδα, δημιουργούν μια μοναδική, προσωπική σύνθεση.

«Η τέχνη είναι μέσο έκφρασης και δεν επιδέχεται σε καμία περίπτωση ασφυκτικά συστήματα κανόνων. Καθημερινά περιτριγυρίζομαστε από αναρίθμητες τεχνικά άριστες φωτογραφίες που πίσω τους κρύβουν ελάχιστο περιεχόμενο. Και εδώ τίθεται το ερώτημα, αν ο πειραματισμός πρέπει να έχει κάποια όρια. Αυτό είναι ένα πλασματικό ερώτημα δίχως απάντηση. Όταν η φωτογραφία, ως μέσον τίθεται στην υπηρεσία της προσωπικής έκφρασης

τότε γιατί να υπάρχουν όρια που να χαλιναγωγούν μία εσωτερική δημιουργική ανάγκη; Η φωτογραφία ως τέχνη δεν έχει ανάγκη περιχαράκωσης πίσω από στεγανά συστήματα κανόνων. Δεν υπάρχουν «συνταγές» ή κεκτημένα. Η αναζήτηση του περιεχομένου είναι ένα βασικό ζητούμενο, και ίσως αποτελεί το συστατικό που κάνει τη διαφορά.»
(ΚΑΛΟΓΕΡΑΚΗΣ,2006)

Τα παιδιά έχουν την ανάγκη για προσωπική έκφραση, για να ανακαλύψουν έναν κόσμο όχι μετά από μια παραγγελία ή ανάθεση έργου αλλά από την δική τους διάθεση να τον ερμηνεύσουν. Η φωτογραφία είναι το μέσο για να εκφραστούν.

1.3.3 Αποστολή 3^η «Η ΚΡΙΤΙΚΗ»

Όταν τα παιδιά βγάλουν την φωτογραφία τους, συνεχίζουν στην 3^η αποστολή. Στη συγκεκριμένη αποστολή, οι μαθητές κατευθύνονται στον 1^ο όροφο του μουσείου και ψάχνουν να βρουν το δωμάτιο που ανήκει στο ζωγράφο τους. Στη συνέχεια, συμπληρώνουν το φύλλο εργασίας «Η κριτική μας» την α' όψη και επιστέφουν στον πίνακά τους στο ισόγειο για να συμπληρώσουν την 2^η όψη του.

Αναλυτικότερα:

1. ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα έντυπα που χρησιμοποιούνται ως εκπαιδευτικά εργαλεία μέσα στο μουσείο ονομάζονται συχνά «φύλλα εργασίας», δανειζόμενα τον όρο από τη σχολική εκπαίδευση. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα σχολικά φύλλα εργασίας, στα μουσεία βρίσκουμε μεγάλη ποικιλία διαφορετικών μορφών, από απλές φωτοτυπίες με αναθέσεις ανεύρεσης και προσέγγισης εκθεμάτων, μέχρι παιχνίδια εξερεύνησης και υλικό για δημιουργικές δραστηριότητες (ζωγραφικής, χαρτοκοπτικής, κατασκευών κλπ.). Το φύλλο εργασίας στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα δημιουργήθηκε σε μορφή καρτέλας-ετικέτας 2 όψεων.

Η α' όψη βασίστηκε στους πίνακες πληροφοριών που υπάρχουν στα δωμάτια των ζωγράφων. Είναι με την μορφή συμπλήρωσης κενών που αφορούν πληροφορίες για τον ζωγράφο, ημερομηνίες, προσωπικά στοιχεία. Όλες οι απαντήσεις που καλούνται οι μαθητές να συμπληρώσουν αναγράφονται στους πίνακες πληροφοριών του κάθε δωματίου. Η α' όψη των φύλλων εργασίας (1 ανά ομάδα) έχουν την εξής μορφή:

Ο Henri Matisse αποφάσισε να γίνει ζωγράφος στα του χρόνια. Μαθήτευσε στο εργαστήρι του και μέχρι τότε εργαζόταν ως υπάλληλος σε Το 1917 πήγε στη Νίκαια όπου έζησε μέχρι το τέλος της ζωής του. Το 1941 λόγω μιας χρησιμοποιούσε περιστασιακά αναπηρικό καροτσάκι. Προσπάθησε να δημιουργήσει μια τέχνη, ισορροπημένη και καθαρή. Λόγω των ιδιαίτερων έργων του τον αποκάλεσαν Με τον Teriade γνώριστσαν το '20 και ανακάλυψαν τις κοινές αντιλήψεις τους. Μαζί εξέδωσαν τέσσερα..... βιβλία: « Επιστολές πορτογαλίδας μοναχής » (1946), « Τζαζ » (.....), « Ποιήματα του Κάρολου της Ορλεάνης » (1950) και « » (1963). Ο πίνακας « The Lute » (1941) δημιουργήθηκε και δόθηκε στον Teriade ως δώρο, καθώς απεικονίζεται μια φίλη του που απεβίωσε.

Σχήμα 15: Φύλλο Εργασίας Henri Matisse α' όψη, Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Γυμνασίου

Ο Ζουάν Μιρό σπούδασε ζωγραφική στη Το 1920 πήγε πρώτη φορά στο Το κίνημα που εντάχθηκε ήταν ο Χρησιμοποιώντας την του δημιούργησε έργα με χρωματικές πανδαισίες και πλάσματα Λόγω της ανόδου του φασισμού, το '30 τα έργα του γίνονται και Εκτός από την ζωγραφική ασχολήθηκε και με την κεραμική, την και τη Λόγω του θεατρικού έργου « » (1966), ο Μίρο δημιούργησε δύο έργα: « Υπό στις Βαλεαρίδες » (.....) και « » (1975) .

Σχήμα 16: Φύλλο Εργασίας Joan Miro α' όψη, Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Γυμνασίου

Ο Ρίσασο ασχολήθηκε με την ζωγραφική λόγω του του. Σε ηλικία 14 ετών έγινε δεκτός στη Σχολή της Βαρκελώνης. Το 1904 εγκαταστάθηκε οριστικά στο Το 1907 ζωγράφισε τις « », έργο που αποτελεί αποφασιστικής σημασίας καμπή στην εξέλιξη του Πικάσο, αλλά και στην ιστορία της τέχνης γενικότερα, προαναγγέλλοντας τον Το 1937 δημιουργεί τη «Γιουγκίνα» λόγω του Ισπανικού Ο Ρίσασο, εκτός από την ζωγραφική ασχολήθηκε και με τη γλυπτική, την, τη και τη χαρακτική. Η γνωριμία του με τον Teriade ξεκίνησε το 1926 μέσα από τους κύκλους του περιοδικού

Σχήμα 17: Φύλλο Εργασίας Pablo Picasso α' όψη, Εκπαιδευτικό Γυμνασίου

Ο Μαρκ Σαγκάλ, προερχόμενος από οικογένεια, πήρε τα πρώτα μαθήματα ζωγραφικής στο Βιτέμπσκ, στη Το 1908 – 1910 εργάστηκε στην, όπου γνώρισε τις σύγχρονες τάσεις της δυτικοευρωπαϊκής τέχνης και ιδιαίτερα τα κινήματα της Επηρεασμένος από τον, έθεσε τις βάσεις της ιδιαίτερης εικαστικής του έκφρασης δημιουργώντας εικόνες, που προέρχονται από τη ζωή του Αργότερα το ιδίωμά του συνάντησε τον Με τη του 1917 διορίστηκε Κομισάριος Τεχνών στο Βιτέμπσκ και ίδρυσε Σχολείο Καλών Τεχνών. Το 1922 δημιούργησε τα πρώτα του έργα. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου κατέφυγε στις και επέστρεψε στη Γαλλία το 1948. Η γόνιμη συνεργασία με τον Teriade κράτησε πάνω από χρόνια.

Σχήμα 18: Φύλλο Εργασίας Marc Chagall α' όψη, Εκπαιδευτικό Γυμνασίου

Όταν συμπληρώσουν την α' όψη των φύλλων εργασίας τους, οι μαθητές κατευθύνονται στο ισόγειο, στον πίνακά τους, για να συμπληρώσουν την β' όψη. Είναι πολύ σημαντικό κατά την συμπλήρωση της β' όψης να βλέπουν τον πίνακά τους. Η β' όψη είναι ίδια σε όλα τα φύλλα εργασίας. Έχει την εξής μορφή:

Η κριτική μας

Το πρώτο πράγμα που παρατηρούμε στον πίνακα είναι
.....

Βλέποντας τον πίνακα αισθάνομαι
.....

Νομίζω ότι εκφράζει
.....

Αν μπορούσα θα έβαζα/έβγαζα/άλλαζα
.....
.....

Ο τίτλος που του ταιριάζει είναι
.....

Σχήμα 19: Φύλλο Εργασίας β' όψη «Η κριτική μας»
Εκπαιδευτικό Γυμνασίου

Η λογική της β' όψης στηρίζεται :

- ✓ στην καλλιέργεια της παρατήρησης (π.χ. το πρώτο πράγμα που παρατηρούμε είναι...)
- ✓ στην καλλιέργεια της σύγκρισης (π.χ. αν μπορούσα θα έβαζα/έβγαζα/άλλαζα...).
- ✓ στην ενεργοποίηση της φαντασίας και της δημιουργικότητας (π.χ. νομίζω ότι εκφράζει...)
- ✓ στην ανακάλυψη συναισθημάτων (π.χ. βλέποντας τον πίνακα αισθάνομαι..)

Το πιο σημαντικό στην β' όψη είναι το τελευταίο ερώτημα που καλούνται να παιδιά να απαντήσουν, «Ο τίτλος που ταιριάζει είναι...». Όλο το σκεπτικό του συγκεκριμένο φύλλου εργασίας βασίστηκε στο ότι λειτουργεί σαν ετικέτα (hashtag) στον κάθε πίνακα. Ο τίτλος εκφράζει και αντιπροσωπεύει κάθε πίνακα για συγκεκριμένους λόγους, τους δίνεται, λοιπόν, η ευκαιρία να γράψουν τον δικό τους τίτλο, ανεξάρτητα από το αν

γνωρίζουν τον 'πραγματικό' ή όχι. Με αυτόν τον τρόπο ανακαλύπτουμε τον τρόπο σκέψης τους, τις γνώσεις τους και την φαντασία τους. Έτσι, καταλήγουμε να έχουμε τέσσερις πίνακες με άπειρες επιλογές τίτλων.

Επιλέξαμε τα συγκεκριμένα φύλλα εργασίας να δίνονται στους μαθητές Γυμνασίου καθώς δεν τα θεωρούμε ούτε δύσκολα ούτε εύκολα. Αρχικά η α' όψη είναι συμπλήρωση κενών, διαβάζοντας τους πίνακες πληροφοριών καθίσταται πολύ εύκολο να βρουν όλα τα κενά, μαθαίνουν μεν διαβάζοντας/συμπληρώνοντας κάποια πράγματα, αλλά δεν τους εξετάζουμε ούτε τους σημειώνουμε "με κόκκινο στυλό" τυχόν λάθη τους. Είναι πολύ ενδιαφέρον καθώς η μια ομάδα ανταγωνίζεται με την άλλη και έτσι δεν υπάρχουν περιθώρια λάθους. Στη β' όψη, όμως, οι μαθητές δεν είναι τόσο μεγάλοι ηλικιακά ώστε να έχουν μπει πλήρως στα πρότυπα διδασκαλίας επομένως, οι τίτλοι που γράφουν στηρίζονται περισσότερο στην φαντασία τους και είναι πιο εμπνευσμένοι. Δίνοντας έναν τέτοιο έντυπο σε μαθητές Λυκείου οι τίτλοι, πιθανώς, που θα παίρναμε θα ήταν πιο «ιστορικοί» και «αναμενόμενοι», κάτι τέτοιο δεν το θέλαμε.

Παραθέτω παράδειγμα συμπλήρωσης β' όψης:

Η κριτική μιας

Το πρώτο πράγμα που παρατηρούμε στον πίνακα είναι
τα ποικίλα χρώματα

Βλέποντας τον πίνακα αισθάνομαι
αγαλλίαση

Νομίζω ότι εκφράζει
μια φαντασμαγορική βραδιά στο Παρίσι

Αν μπορούσα θα έβαζα/έβγαζα/άλλαζα
αυτά τα χρώματα περισσότερο δυνατά

Ο τίτλος που του ταιριάζει είναι
Ο Χίππος της Εξίμ

Σχήμα 20: Παράδειγμα συμπλήρωσης φύλλου εργασίας Marc Chagall β' όψη, Εκπαιδευτικό Γυμνασίου

Η κριτική μιας

Το πρώτο πράγμα που παρατηρούμε στον πίνακα είναι

οι εκφράσεις των ανθρώπων

Βλέποντας τον πίνακα αισθάνομαι

θρησκευτική, συμπόνια, φρίκη

Νομίζω ότι εκφράζει

το πόσο καταστροφικός μπορεί να γίνει ο άνθρωπος

Αν μπορούσα θα έβαζα/έβγαζα/άλλαζα

άντρες στις αμαξίες / τα ρούχα / σκευικό-φόντο

Ο τίτλος που του ταιριάζει είναι

"Το άμαρμα αρχίζει τον πόλεμο"

Σχήμα 21: Παράδειγμα συμπλήρωσης φύλλου εργασίας Pablo Picasso β' όψη, Εκπαιδευτικό Γυμνασίου

Η κριτική μιας

Το πρώτο πράγμα που παρατηρούμε στον πίνακα είναι

τα χρώματα και χάρματα

Βλέποντας τον πίνακα αισθάνομαι

Καρδιά είναι

Νομίζω ότι εκφράζει

τη διαπίστωση του βασιλιά με τον βασιλιά

Αν μπορούσα θα έβαζα/έβγαζα/άλλαζα

τα αλφάβητα των παιδιών γιατί δεν τον αφορά

Ο τίτλος που του ταιριάζει είναι

"Το τρίτο του δρόμου και του βασιλιά"

Σχήμα 22: Παράδειγμα συμπλήρωσης φύλλου εργασίας Joan Miro β' όψη, Εκπαιδευτικό Γυμνασίου

1.3.4 Αποστολή 4^η «Η ΙΣΤΟΡΙΑ»

Σε ό,τι αφορά τη γραπτή έκφραση, όλο και πιο δημοφιλής στα μουσεία γίνεται η δημιουργική γραφή, όπως εξάλλου και σε άλλες μορφές εκπαίδευσης, τυπικής και μη τυπικής. Φυσικά, ο στόχος δεν είναι να ανακαλυφθούν συγγραφικά ταλέντα, η χρήση της δημιουργικής γραφής σε μουσεία κινείται περισσότερο στην καλλιέργεια της προσωπικής εμπειρίας και στη δημιουργική προσωπική έκφραση, συμβάλλοντας όμως στη σύνδεση οπτικού και γλωσσικού γραμματισμού, στην εξάσκηση σε τεχνικές και στην κατάκτηση νέας γνώσης. Στις μουσειακές εφαρμογές της, τα εκθέματα αποτελούν αφορμή και αξιοποιούνται για την ανάπτυξη προσωπικών συνειρμών και για δημιουργική έκφραση σε γραπτό λόγο. Η δημιουργική γραφή εντάσσεται ως στάδιο ενός ευρύτερου εκπαιδευτικού προγράμματος, όπως συμβαίνει και με άλλες βιωματικές-δημιουργικές δραστηριότητες. Στόχος είναι πριν ή/και μετά την επεξεργασία ενός αντικείμενου να προωθηθούν οι επισκέπτες στη δημιουργική γραφή. Με αφετηρία τα μουσειακά αντικείμενα, μπορούν να δημιουργήσουν ένα, σε μεγάλο ή μικρότερο βαθμό, φανταστικό αφήγημα ή ακόμη ένα σενάριο που να συνδέει αντικείμενα μεταξύ τους. (ΝΙΚΟΝΑΝΟΥ 2015, σελ 74)

Με βάση τα λόγια της Νικονάνου, στόχος της τελευταίας αποστολής είναι η κάθε ομάδα να δημιουργήσει μια ιστορία/παραμύθι συνδυάζοντάς όλους τους πίνακες μαζί. Είναι ένας τρόπος να απελευθερωθούν συναισθήματα, σκέψεις, φαντασία και να ενεργοποιηθεί μια προσωπική νοηματοδότηση. Όπως αποκάλυψε ο Freire²⁸ επιτυγχάνοντας μια μάθηση «απελευθερωτική» και «ενδυναμωτική» με τρόπο που η τυπική εκπαίδευση με την ιεραρχική της μορφή δεν ενθαρρύνει. Έτσι, θεωρούμε ότι παίζουν σημαντικό ρόλο οι «ιστορίες» που μπορούν να αναπτυχθούν γύρω από τους συγκεκριμένους πίνακες. Με αυτόν τον τρόπο το παιδί ξεκινάει ένα ταξίδι φαντασίας και δημιουργικότητας εξιστορώντας παραμύθια, μύθους, θρύλους, δημιουργώντας προσωπικούς ήρωες, επινοώντας φανταστικούς χαρακτήρες και έχοντας την δύναμη να δώσουν το δικό τους τέλος. Είναι ένα βίωμα που προκαλεί τις αισθήσεις, κάτι που είναι πολύ περιορισμένο στη σχολική τάξη.

Βασική αρχή που τις διέπει είναι η μάθηση μέσα από την πράξη, η μάθηση μέσω των αισθήσεων βασισμένη σε απτικές δραστηριότητες, η προώθηση της δημιουργικότητας σε συνδυασμό με τη διανοητική επεξεργασία των περιεχομένων.

²⁸ Freire, P. 1985. *The Politics of Education*, Bergin & Garvin Publishers

Πρόκειται για δυνατότητες ολιστικής επεξεργασίας με τον νου, την καρδιά και το χέρι (Νικονάνου 2015).

Στη τελευταία αποστολή, λοιπόν, τα παιδιά οδηγούνται στην αίθουσα των εκπαιδευτικών και καλούνται να δημιουργήσουν μια ιστορία συνδυάζοντας τέσσερις πίνακες μαζί. Η κάθε ομάδα ξεκινάει την ιστορία της με τον «δικό» της πίνακα. Παρακάτω παραθέτω τα φύλλα εργασίας και 2 παραδείγματα ιστοριών:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Σχήμα 23: Φύλλα εργασίας τελευταίας δραστηριότητας, εκπαιδευτικό πρόγραμμα Γυμνασίου-Λυκείου στο μουσείο Teriade

1.

1. Μία φορά και ένα καιρό... σι... ήταν... παραδει-
σέγιο και φανταστικά... ζούσε η
Τέχνη. Η Τέχνη... είχε μία κοπέλα... ονό-
μα... και... έταγε... τα... έταγε
καλά. Η Τέχνη... είχε μία μεγάλη αγάπη στην
μουσική και στην ζωγραφική. Είχε μαγικά
πνεύμα και έτσι... ζωγράφιζε... ζωγράφιζε
πραγματικότητα.

Σχίσμα 24: Παράδειγμα Δημιουργίας Ιστορίας, Ομάδα Β, σελίδα 1

2.

2. Μια μέρα συγκράτισε το ηλιό
και εξωπραγματικό για τον κόσμο της.
Δημιούργησε τον δικό της κόσμο. Στον
κόσμο αυτό συγκράτισε τους ανθρώ-
πους, τα δέντρα, τα ζώα και το πουλί.
Ήταν πολύ περίπλοκη και χαρούμενη που
δημιούργησε τον δικό της κόσμο. Κάθε
πρωί που ξυπνούσε καθόταν και χάριζε
τους ανθρώπους και τα άλλα δημιούρ-
γημάτα της.

Σχήμα 25: Παράδειγμα Δημιουργίας Ιστορίας, Ομάδα Β, σελίδα 2

3.

3. Ένα ηρωικό έπος ακτίονησε κάτι
που δεν ήταν χαρούμενο. Οι άνθρωποι
έχικαν εκμίστητες και άρχισαν να
κόχκουν πόλεμους. Η Τέχνη στεγνώνου-
θηκε... πολύ, όμως... είσε... ότι... ήταν... για...
τρέλα των ανθρώπων και ότι μέχρι
αύριο... θα... εκεί... περσίσει Όμως... τις... ενομενες
ήμες... εθικρατούσε... που... η... ιδ... α... κατάσταση.

Σχήμα 26: Παράδειγμα Δημιουργίας Ιστορίας, Ομάδας Β, σελίδα 3

4

4. Εκείνο... το... στιγμή... θυμάμαι... πόσο... με... τους...
ανθρώπους... και... αγαπάω... να... κάνει... κάτι... για...
να... τους... τι... κάνει... έτσι... θυμάμαι... κάποια
ερωτήματα... γιατί... και... τα... έχετε... στον... κόσμο...
τους... ανθρώπους... έτσι... τους... θυμάμαι...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Σχήμα 27: Παράδειγμα Δημιουργίας Ιστορίας, Ομάδας Β, σελίδα 4

1.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 3 : CHECK IN ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Check in στο μουσείο» απευθύνεται σε παιδιά 3^{ης} Γυμνασίου – 3^{ης} Λυκείου. Έχει υψηλό επίπεδο δυσκολίας καθώς απευθύνεται σε μεγαλύτερα και πιο ώριμα παιδιά. Είναι σχεδόν ίδιο με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Γυμνασίου όσο αφορά τις δραστηριότητες και τις αποστολές. Βέβαια, αλλάζουν λεπτομέρειες και αντικείμενα που χρησιμοποιούνται με σκοπό οι μαθησιακές απαιτήσεις να είναι υψηλές. Παρακάτω θα αναλυθούν τα βήματα, θα χρειαστεί να ανατρέξει ο αναγνώστης σε πολλές περιπτώσεις στο εκπαιδευτικό Γυμνασίου, καθώς θα σημειωθούν όλες οι διαφορές και οι αλλαγές του συγκεκριμένου προγράμματος, αλλά το γενικό πλαίσιο και οι θεωρίες που βασίστηκαν δεν θα επαναληφθούν.

1.4.1 Αποστολή 1^η «ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ»

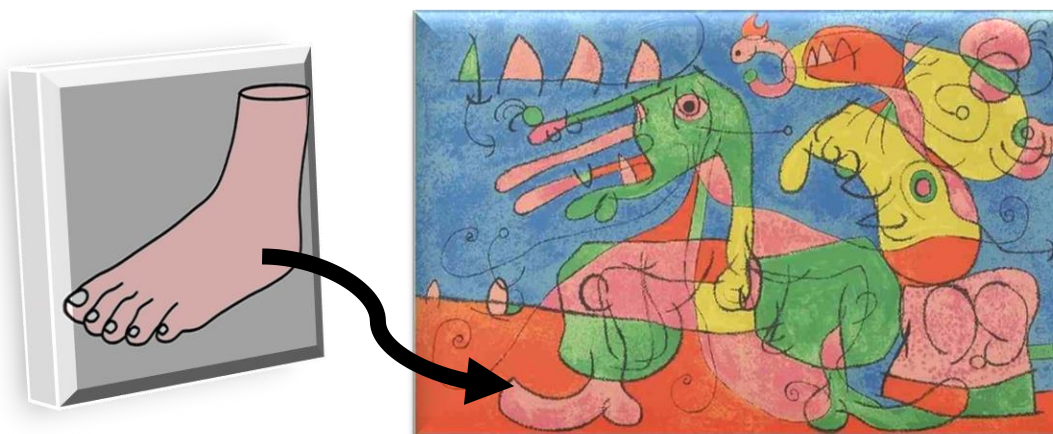
Η 1^η αποστολή το παιδιών είναι «Το Αντικείμενο». Είναι η ίδια αποστολή με το Εκπαιδευτικό Γυμνασίου (βλέπε [1.3.1 Αποστολή 1^η](#)). Το μόνο που αλλάζει είναι η διαφορετικές φιγούρες των αντικειμένων, έτσι ώστε να ανεβαίνει το επίπεδο δυσκολίας όσο αφορά την εύρεσή τους μέσα στον πίνακα. Τα αντικείμενα που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα εξής:

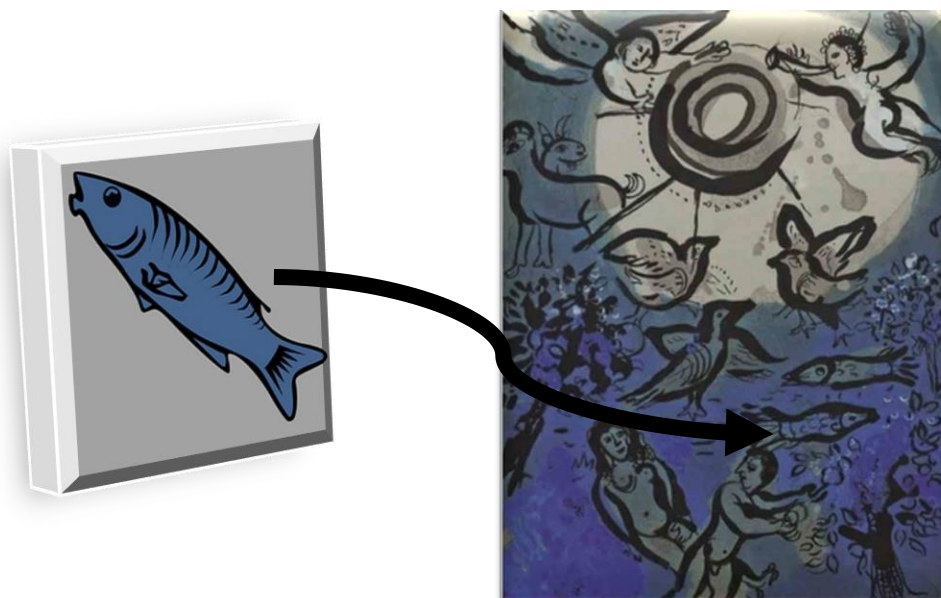
Σχήμα 28: Το αντικείμενο “Κανάτα” της ομάδας Α, το οποίο ταιριάζει στον πίνακα 14

Σχήμα 29: Το αντικείμενο "Σπαθί" της ομάδας Β, το οποίο ταιριάζει στον πίνακα 15

Σχήμα 30: Το αντικείμενο "Πόδι" της ομάδας Γ, το οποίο ταιριάζει στον πίνακα 16

Σχήμα 31: Το αντικείμενο "Ψάρι" της ομάδας Δ, το οποίο ταιριάζει στον πίνακα 17

1.4.2 Αποστολή 2^η «Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ»

Βλέπε [1.3.2 Αποστολή 2^η](#)

1.4.3 Αποστολή 3^η «ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ»

Στη συγκεκριμένη αποστολή χρησιμοποιούμε φύλλα εργασίας. Είναι στην ίδια λογική με την Αποστολή 1.3.3 «Η Κριτική μας» (βλέπε [1.3.3 Αποστολή 3^η](#)). Στο εκπαιδευτικό του γυμνασίου χρησιμοποιήσαμε φύλλα εργασίας τα οποία είναι εύκολα και βατά για συμπλήρωση. Στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό, για να ανέβει το επίπεδο δυσκολίας χρησιμοποιήσαμε φύλλα εργασίας τα οποία δεν συμπληρώνονται τόσο εύκολα, δεν στηρίζονται ούτε αμιγώς στην αντιγραφή ούτε αμιγώς στη φαντασία. Τα φύλλα εργασίας υποτίθεται ότι είναι προσωπικές επιστολές των ζωγράφων στον Teriade. Για την σωστή συμπλήρωση των γραμμάτων οι μαθητές πρέπει να διαβάσουν τον πίνακα πληροφοριών που βρίσκεται στην αίθουσα του κάθε ζωγράφου. Δεν φτάνει μόνο όμως το διάβασμα, καθώς τα κενά δεν αντιστοιχούν σε φράσεις που υπάρχουν αυτούσιες στην πινακίδα αλλά πρέπει να «κατακτήσουν» αυτά που διαβάζουν για να μπορούν να ανταπεξέλθουν. Η συμπλήρωση του γράμματος είναι ένας συνδυασμός πληροφοριών με λεπτομέρειες ύφους. Τα φύλλα εργασίας είναι τα εξής:

Αγαπημένε μου Teriade,

Σου στέλνω να δεις τις εικόνες που ετοίμασα για το βιβλίο «..... ..». Παιδεύτηκα κάπως, γιατί δεν ξέρω πώς είναι η εξοχή στο όμορφο νησί σου. Αλλά σκεφτόμουν συνεχώς τη δική μου πατρίδα το Έχω να πάω αρκετά χρόνια, από τότε που δούλευα στο Σχολείο Καλών Τεχνών, μετά την επανάσταση. Μου λείπει το χωριό μου, μου λείπει και η όπου πέρασα τόσο όμορφα τα νιάτα μου. Εκεί, άλλωστε έμαθα τι σημαίνει δυτικοευρωπαϊκή τέχνη πριν έρθω, στα είκοσι τέσσερα χρόνια μου, στο Με έπιασε, μεγάλη νοσταλγία τώρα που τα θυμήθηκα, όλα αυτά: το Βιτέμπεκ, τα μικρότερα αδέρφια μου. Ποτέ δε ξέχασα το χωριό μου. Γελούσαν στο Παρίσι, ο Πάμπλο και οι υπόλοιποι, όταν μέσα στις σκληρές γραμμές των έργων μου άφηνα να εισβάλλουν οι όμορφες εικόνες της παιδικής μου ηλικίας. Πιστεύω, όπως ξέρεις καλά φίλε μου, ότι τέχνη χωρίς μαγεία και δεν είναι τέχνη. Αυτό ήθελα να περάσω και στα που δούλευα στο Βερολίνο, αυτά κι όταν η άνοδος του ναζισμού με έκανε να φύγω για τις Πάλι παρασύρθηκα...

Περιμένω νέα σου

Σχήμα 32: Φύλλο Εργασίας « Το γράμμα του Marc Chagall», ομάδας Α (Εκπαιδευτικό Λυκείου)

Αγαπημένε μου Teriade,

Στενοχωρήθηκα πολύ με τα νέα σου. Πέρασα όλη τη νύχτα ζωγραφίζοντας το «.....» για να θυμόμαστε για πάντα την αγαπημένη μας φίλη, την Ανζελ που μας άφησε τόσο πρόωρα. Ελπίζω να σου αρέσει. Δούλεψα με το πινέλο μου τα χρώματα που ξέρεις πόσο πολύ μου αρέσουν. Ακόμη κι αν κάποιος νομίζει ότι δεν μεταξύ τους, εγώ πιστεύω ότι με βοηθούν να εκφράσω αυτό που αισθάνομαι, όπως όλοι οι καλλιτέχνες της Το χρώμα, αχ το χρώμα, αγαπημένε μου φίλε! Αυτό με βασανίζει από τότε που ήμουν χρονών και παράτησα, σαν κι εμένα, τη νομική και αποφάσισα να γίνω Λέω πως πρέπει να αφήσουμε πίσω μας τα πολύπλοκα σχέδια και τις σχολαστικές λεπτομέρειες των μεγάλων δασκάλων. Η τέχνη μπορεί να είναι,, και Ό,τι αισθανόμαστε θα βγει στην άγρια δύναμη του χρώματος. Κι ως μας λένε φοβιστές επειδή μοιάζουμε με Σκέφτομαι να αφήσω το πινέλο και να αρχίζω να σχεδιάζω πια μόνο με το Θα δουλέψω τις μορφές και θα σε φωνάξω να τις δεις επειδή ξέρω ότι βλέπουμε τα πράγματα με τον ίδιο τρόπο.

Να είσαι πάντα καλά

Henri - Matisse

Σχήμα 33: Φύλλο Εργασίας "Το γράμμα του Henri Matisse", ομάδας Β (Εκπαιδευτικό Λυκείου)

Αγαπημένε μου Teriade,

Πειραματίζομαι για μια ακόμη φορά με τον Υμπί.
Εσύ με έμπλεξες σε αυτό, όταν μου ζήτησες να
φτιάξω τις εικόνες για τον «.....».
Όχι πως μετανιώνω, βέβαια. Τα βιβλία αυτά μου
δίνουν μια πρώτης τάξεως ευκαιρία να αφήσω τη
..... μου ελεύθερη και να ζωγραφίσω όλα
αυτά τα πλάσματα. Μπορεί να είναι
περίεργα και να μην καταλαβαίνεις με την πρώτη
ματιά αυτό που θέλω να πω, αλλά εμείς οι
..... βλέπουμε πίσω από αυτό που
Βέβαια, τα τελευταία χρόνια θα παρατήρησες κι εσύ
ότι εγκατέλειψα τα χρώματα και τα
έργα μου είναι πιο και απαισιόδοξα. Δεν
μπορούσα να κάνω αλλιώς, όσο σκεφτόμουν τον
..... πόλεμο που ρήμαζε την πατρίδα μου την
..... και τον που ανέβαινε απειλητικά.
Τώρα που ο πόλεμος τέλειωσε, άρχισα να
πειραματίζομαι και με την κεραμική, τη
και τη χαρακτηριστική που νομίζω ότι τις καταλαβαίνει
πιο εύκολα όλος ο κόσμος. Θα σου στείλω ένα
κομμάτι για το σπίτι σου στη,
στην Ελλάδα.

Πάντα δικός σου

Joan Miró.

Σχήμα 34: Φύλλο Εργασίας «Το γράμμα του Joan Miró», ομάδας Γ
(Εκπαιδευτικό Λυκείου)

Αγαπημένε μου Teriade,

Δούλεψα ασταμάτητα τις τελευταίες μέρες και τέλειωσα τα σχέδια για το «.....»!
Περιμένω, με αγωνία, τα σχόλιά σου. Εσύ δεν είσαι σαν κι αυτούς που λένε πως δεν ξέρω να, και περιορίζομαι σε μερικές μόνο γραμμές. Η γραμμή, όμως έχει Δε χρειάζονται πολλά χρώματα. Στη «.....» χρησιμοποίησα μόνο τόνους του γκρι και νομίζω ότι έδωσα πολύ καλά τη φρίκη του Δεν νομίζω, βέβαια, να συμφωνούσε με αυτό ο μου, που μου έμαθε, όταν ήμουν παιδί, να ζωγραφίζω. Ούτε οι δάσκαλοί μου στη Σχολή στην πατρίδα μου τη Αυτοί αγανάκτησαν όταν εγκατέλειψα την και το βάθος και ζωγράφισα μαζί με τον Μπρακ και τους άλλους έργα όπως οι «Δεσποινίδες». Τώρα ψάχνω έναν καινούργιο τρόπο έκφρασης. Θα δούμε...
Για το τέλος άφησα τα μεγάλα νέα: η Φρανσουάζ γέννησε το γιό μας! Και μη ρωτήσεις: «πότε επιτέλους θα στεριώσεις με μια γυναίκα;» Το ξέρεις, αγαπημένε μου φίλε, ο έρωτας για μένα είναι πηγή

Με αγάπη

Picasso

Σχήμα 35: Φύλλο Εργασίας «Το γράμμα του Pablo Picasso», ομάδας Δ (Εκπαιδευτικό Λυκείου)

1.4.4 Αποστολή 4^η «Η ΙΣΤΟΡΙΑ»

Η αποστολή 4^η είναι ίδια με το εκπαιδευτικό Γυμνασίου (Βλέπε [1.3.4 Αποστολή 4^η](#))

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

2. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Από το Μάρτιο του 2017, ξεκίνησε η πιλοτική υλοποίηση ενός κύκλου εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο Μουσείο Teriade, που οργανώθηκαν από το Εργαστήριο Μουσειολογίας του Τμήματος Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Τα προγράμματα αυτά στόχευαν στην εξοικείωση των μαθητών όλων των βαθμίδων με τη μοντέρνα τέχνη και το χώρο του μουσείου, μέσα από δραστηριότητες που συνδύαζαν στοιχεία δραματοποίησης, αφήγησης, κίνησης σώματος και ελεύθερης δημιουργίας. Η βασική επιδίωξη ήταν τα παιδιά να προσεγγίσουν την τέχνη ως έναν τρόπο έκφρασης και επικοινωνίας και να την εντάξουν στην καθημερινότητά τους, χωρίς να απασχολούν ακαδημαϊκές αξιολογήσεις και σχολαστικές πληροφορίες.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα αξιοποιήθηκαν από 900 περίπου μαθητές από όλο το νησί και εισέπραξαν ενθουσιώδη σχόλια, τόσο από τους μαθητές όσο και από τους εκπαιδευτικούς. Βασική αρχή για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση αυτών των προγραμμάτων αποτέλεσε η ουσιαστική εμπλοκή των εκπαιδευτικών, έτσι ώστε τα προγράμματα να αξιοποιούν στο μέγιστο βαθμό το υλικό του μουσείου, να βασίζονται και να ανατροφοδοτούν τα σύγχρονα θεωρητικά και μεθοδολογικά εργαλεία που καλλιεργεί το πανεπιστήμιο και να ανταποκρίνονται στο μέγιστο δυνατό βαθμό στις ανάγκες του σχολείου και της τοπικής κοινωνίας. Επιπλέον, οι βασικές αρχές σχεδιασμού επέτρεψαν την προσαρμογή του βασικού κορμού του κάθε προγράμματος, ώστε να μπορεί να υλοποιηθεί και από ομάδες με ιδιαίτερες απαιτήσεις, όπως μαθητές του Ειδικού Σχολείου και προσφυγόπουλα.

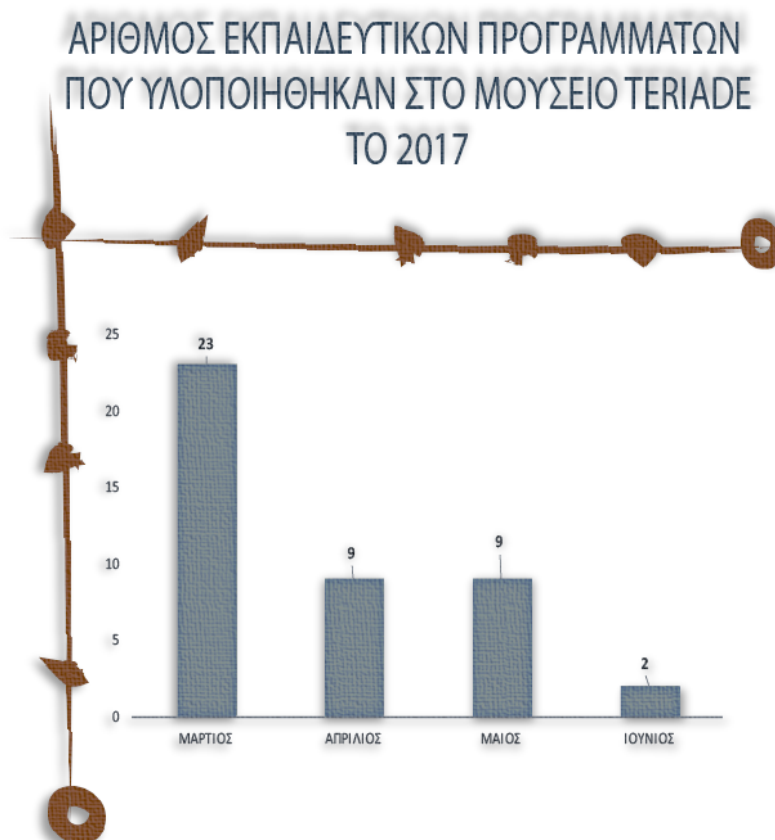
Σε αυτό το σημείο θέλω να αναφέρω ότι πραγματοποιήθηκαν 3 συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς. Μία συνάντηση πριν την έναρξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και μία για την δευτεροβάθμια. Και στις 2 συναντήσεις σκοπός ήταν η ενημέρωση των καθηγητών για αυτά που πρόκειται να ακολουθήσουν πιο γενικά. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε μια 3^η συνάντηση με την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κατά την διάρκεια της υλοποίησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, με αναλυτική περιγραφή, ώστε να προσεγγίσουμε καθηγητές που πρόκειται να τα παρακολουθήσουν. (Στην αξιολόγηση αναφέρομαι αναλυτικά σε αυτές τις συναντήσεις,δες [εδώ](#) .)

Τα θετικά αποτελέσματα αυτού του πρώτου κύκλου, επιβεβαίωσαν τόσο την έντονη ανάγκη για ανάλογες πρωτοβουλίες εξ αιτίας της έλλειψης ανάλογων ολοκληρωμένων προτάσεων στο νησί, όσο και τις πολλαπλές δυνατότητες εξέλιξής

τους. Πρώτος μας στόχος είναι να προχωρήσουμε στον εμπλουτισμό και τη διεύρυνση των προγραμμάτων αυτών, ώστε να καλύπτουν καλύτερα τις ομάδες της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και να μπορούν να απευθύνονται σε οικογένειες και ενήλικους.

Ας δούμε αναλυτικά με στατιστικά στοιχεία το αποτέλεσμα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο μουσείο Teriade :

1. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν στο μουσείο Teriade την περίοδο Μάρτιος 2017 – Ιούνιος 2017 ήταν συνολικά 43.

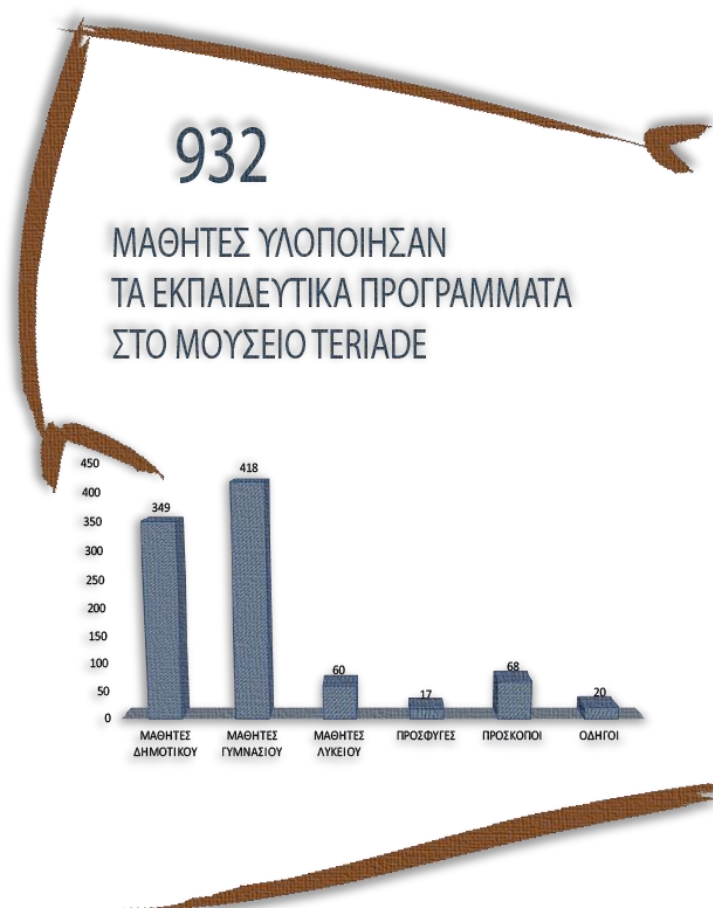

Διάγραμμα 1: Αριθμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στο μουσείο Teriade την περίοδο Μάρτιος-Ιούνιος 2017 στη Λέσβο

Στο παραπάνω σχήμα βλέπουμε ότι τα προγράμματα ξεκίνησαν δυναμικά έχοντας τον μήνα Μάρτιο 23 επισκέψεις. Από αυτό φαίνεται ότι υπήρχε σωστή διαφήμιση και ενημέρωση και πολλά σχολεία επέλεξαν να έρθουν, να υλοποιήσουν το πρόγραμμα και να μας στηρίξουν από το ξεκίνημα. Όντας η πρώτη προσπάθειά μας, ήταν θετικό το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί ανταποκρίθηκαν τόσο γρήγορα και στήριξαν αυτό το ξεκίνημα. Αν λάβουμε υπόψη ότι ο Μάρτιος έχει 31 μέρες το να υλοποιήσουμε 23

προγράμματα ήταν κάτι που δεν το περίμενε κανείς μας και μας χαροποίησε ιδιαίτερα. Στη συνέχεια, υπήρχε μια σταθερή επισκεψιμότητα με 9 επισκέψεις τον Απρίλιο και 9 επισκέψεις τον Μάιο, που θεωρούμε ότι είναι ένας καλός σταθερός αριθμός, αν αναλογιστούμε, επιπλέον, ότι την περίοδο 10 Απριλίου 2017 με 23 Απριλίου 2017 τα σχολεία ήταν κλειστά, λόγω διακοπών του Πάσχα. Τον Ιούνιο βλέπουμε μόνο 2 επισκέψεις, κάτι που οφείλεται σε διάφορα πρακτικά θέματα. Είναι η περίοδος των τελευταίων εκδρομών που πραγματοποιούνται στα σχολεία, η περίοδος των εξετάσεων και το τέλος της ακαδημαϊκής χρονιάς, οπότε ήταν εντελώς φυσικό να μειωθεί η συμμετοχή.

2. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα υλοποιήθηκαν από περισσότερους από 900 μαθητές της Λέσβου.

Διάγραμμα 2: Αριθμός μαθητών που υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade την περίοδο Μάρτιος-Ιούνιος 2017 στη Λέσβο

Συνολικά, 932 μαθητές υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade. Από τους 932 οι περισσότεροι (418 μαθητές) ήταν μαθητές τάξεων του Γυμνασίου. Στη συνέχεια οι 349 ήταν μαθητές Δημοτικού και 60 μαθητές Λυκείου. Η διαφορά των σχολικών βαθμίδων είναι μεγάλη και φαίνεται ξεκάθαρα από τους

αριθμούς. Θεωρώ ότι το Δημοτικό και το Γυμνάσιο υπερτερούσε σε αριθμό, καθώς το σχολικό πρόγραμμά τους είναι πιο εύκολο και απλό, δεν υπάρχουν πολλές υποχρεώσεις, όπως στο Λύκειο όπου οι μαθητές ξεκινάνε την προετοιμασία τους για τις πανελλήνιες. Επίσης, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση υπάρχουν αρκετά μαθήματα δημιουργικά (πχ. Εικαστικά, μουσική, χορωδία), οπότε είναι πιο εύκολο για τους δασκάλους και το σχολείο να συνδυάσουν συγκεκριμένα μαθήματα με την επίσκεψή τους σε ένα μουσείο και με την υλοποίηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος. Εκτός από τα σχολεία της Λέσβου, ήρθαν 68 παιδιά από το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων²⁹ της Μυτιλήνης, 20 παιδιά από το Σώμα Ελληνικού Οδηγισμού καθώς και 17 πρόσφυγες³⁰. Βλέπουμε λοιπόν ότι πετύχαμε να έρθουν τάξεις και ομάδες από όλες σχεδόν³¹ τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Επίσης υλοποιήθηκε και ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα αποκλειστικά για τους μαθητές του Ειδικού Σχολείου Μυτιλήνης, στο οποίο δεν αλλάξαμε την μορφή και το περιεχόμενο αλλά το προσαρμόσαμε και κάναμε μικρές μετατροπές για την διευκόλυνση των μαθητών.

²⁹ Ο Προσκοπισμός είναι μια εθελοντική, πολιτική, μη κομματική, παιδαγωγική κίνηση για νέους ανθρώπους, ανοικτή σε όλους χωρίς διακρίσεις. Το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων συστάθηκε με το Νόμο 1066/1917, εδρεύει στην Αθήνα και αποτελεί ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.). Έχει χαρακτήρα κοινωφελή μη κερδοσκοπικό και εποπτεύεται από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

³⁰ Στη 1/6/17 υλοποιήσαμε ένα ειδικό πρόγραμμα για 17 παιδιά από το Κέντρο Φιλοξενίας του Δήμου Λέσβου Καρα Τεπέ και έντεκα παιδιά του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Μυτιλήνης. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα συνέβαλε, με τον τρόπο του, στο πιλοτικό πρόγραμμα της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Βορείου Αιγαίου με τίτλο «Μπορούμε ΜΑΖΙ!». Το πρόγραμμα «Μπορούμε ΜΑΖΙ!» έχει στόχο την προετοιμασία ένταξης των παιδιών προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, με την προώθηση κοινών δράσεων των παιδιών που ζούσαν από πριν στη Μυτιλήνη και παιδιών που τα έφερε εδώ το προσφυγικό κύμα των τελευταίων χρόνων. Η δράση έγινε με την υποστήριξη της ΣΥΝΥΠΑΡΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ στο ΑΙΓΑΙΟ.

³¹ Δεν υλοποιήσαμε προγράμματα για Νηπιαγωγείο

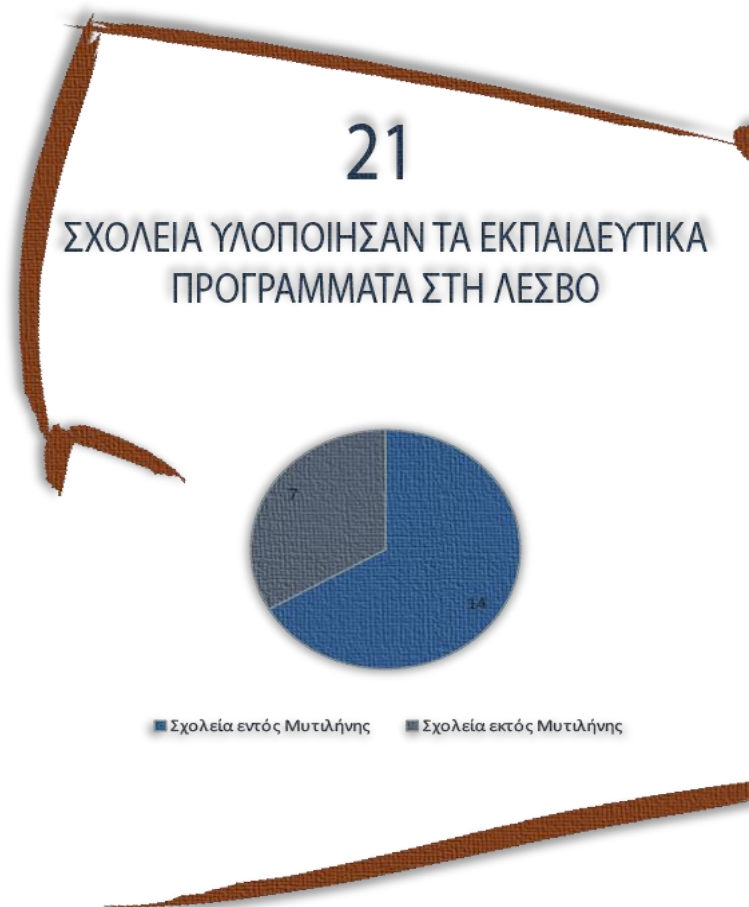
3. Ποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα υλοποιήθηκε περισσότερο;

Διάγραμμα 3: Αριθμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων με βάση την ποσότητα υλοποίησης

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω σχήμα, το πρόγραμμα που υλοποιήθηκε περισσότερο ήταν 'Το Παιχνίδι των Εικόνων' (ΣΤ' Δημοτικού – Β' Γυμνασίου), με 17 πρακτικές. Στη συνέχεια, με 14 πρακτικές υλοποιήθηκε το πρόγραμμα 'Ταξίδι στον Τεριαντόκοσμο' (Γ'- Ε Δημοτικού) και τις λιγότερες υλοποιήσεις είχε το πρόγραμμα 'Check in στο Μουσείο' με 12 πρακτικές. Βλέπουμε ότι και τα 3 κυμαίνονται περίπου στα ίδια πλαίσια, είναι πολύ σημαντικό που υλοποιήθηκαν και τα 3 στον ίδιο βαθμό καθώς με αυτόν τον τρόπο έχουμε την δυνατότητα να προβληματιστούμε, να χαρούμε για την επιτυχία μιας δραστηριότητας, να δημιουργηθούν βάσεις και συμπεράσματα για την τελική αξιολόγηση, να τροποποιήσουμε προβλήματα και να αναστοχαστούμε .

4. Ο αριθμός των σχολείων που στήριξαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα εντός και εκτός Μυτιλήνης.

Διάγραμμα 4: Αριθμός σχολείων που υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade την περίοδο Μάρτιο – Ιούνιο 2017 στη Λέσβο

Βλέπουμε πως συνολικά 21 σχολεία στήριξαν την προσπάθεια μας. Το νούμερο 21, δεν είναι μικρό, καθώς αναφέρεται στα σχολεία και όχι στις τάξεις. Τα περισσότερα σχολεία συμμετείχαν σε 2-3 εκπαιδευτικά προγράμματα. Από τα 21 σχολεία τα 14 βρίσκονται εντός Μυτιλήνης και τα 7 εκτός Μυτιλήνης.

5. Τα σχολεία που υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα ερχόμενα από χωριά της Λέσβου.

Διάγραμμα 5: Χαρτογράφηση σχολείων που υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade, όντας εκτός Μυτιλήνης

Όπως παρατηρούμε μας επισκέφθηκαν από 6 χωριά της Λέσβου. Ήρθαν σχολεία από την Αγιάσο, Σκόπελο, Πλωμάρι, Θερμόπολη Θερμής, Μανταμάδο, Πέτρα. Ήταν πολύ σημαντικό για μας να πετύχουμε αυτές τις επισκέψεις, καθώς φαίνεται πως τα εκπαιδευτικά προγράμματα είχαν τέτοια απήχηση όπου σχολεία από χωριά που δεν είναι τόσο εύκολο να έρθουν στο Μουσείο Teriade (λόγω απόστασης, συγκοινωνιών) επέλεξαν να υλοποιήσουν τα προγράμματά μας. Αυτές οι περιπτώσεις ήταν δύσκολες όσο αφορά τον προγραμματισμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Επειδή ερχόταν από χωριά δεν μπορούσαν να χωριστούν σε τάξεις, επομένως πολλές φορές ήρθαν ολόκληρα σχολεία και αναγκαστικά υλοποιήσαμε δύο εκπαιδευτικά προγράμματα ταυτόχρονα για να τηρήσουμε το περιθώριο χρόνου που έχουν τα σχολεία. Αυτό μας δυσκόλεψε αλλά στο τέλος δεν μπορούσαμε να κάνουμε

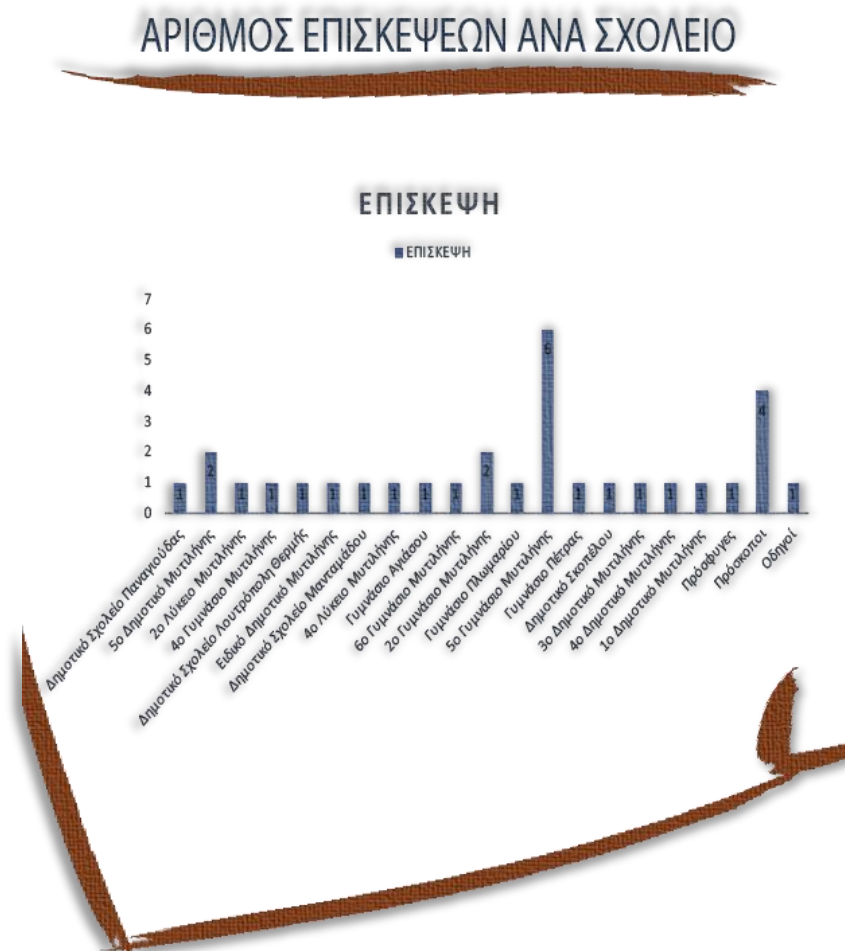
και κάτι διαφορετικό, καθώς δεν υπήρχε περίπτωση να αρνηθούμε σε ένα σχολείο την ευκαιρία να υλοποιήσει τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Επομένως, για να βγει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στον απαιτούμενο χρόνο, πολλές φορές υλοποιήσαμε παράλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα, επιστρατεύοντας και άλλα μέλη του Εργαστηρίου Μουσειολογίας. Έτσι, σε περιπτώσεις που ερχόταν ένα ολόκληρο σχολείο, με μια διαφορά 10 λεπτών οι τάξεις υλοποιούσαν ταυτόχρονα τα διαφορετικά εκπαιδευτικά προγράμματα, καθώς όπως έχω αναφέρει, ένα σχολείο μπορεί να συμμετείχε, λόγω διαφορετικών τάξεων και στο εκπαιδευτικό «Το παιχνίδι των εικόνων» και στο «Check in στο μουσείο».

6. Παρακάτω παραθέτω αναλυτικά τα σχολεία που στήριξαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Σχολεία Εντός Μυτιλήνης	Σχολεία Εκτός Μυτιλήνης
<i>1^ο Δημοτικό</i>	<i>Δημοτικό Σχολείο Παναγιούδας</i>
<i>3^ο Δημοτικό</i>	<i>Δημοτικό Σχολείο Λουτρόπολη Θερμής</i>
<i>4^ο Δημοτικό</i>	<i>Δημοτικό Σχολείο Μανταμάδου</i>
<i>5^ο Δημοτικό</i>	<i>Δημοτικό Σκοπέλου</i>
<i>Ειδικό Δημοτικό</i>	<i>Γυμνάσιο Πλωμαρίου</i>
<i>2^ο Γυμνάσιο</i>	<i>Γυμνάσιο Πέτρας</i>
<i>4^ο Γυμνάσιο</i>	<i>Γυμνάσιο Αγιάσου</i>
<i>5^ο Γυμνάσιο</i>	
<i>6^ο Γυμνάσιο</i>	
<i>2^ο Λύκειο</i>	
<i>4^ο Λύκειο</i>	
<i>Πρόσφυγες Καρά Τεπέ</i>	
<i>Σώμα Ελλήνων Προσκόπων</i>	
<i>Σώμα Ελληνικού Οδηγισμού</i>	

Διάγραμμα 6: Αναλυτικός πίνακας σχολείων που υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade, την περίοδο Μάρτιο – Ιούνιο 2017

7. Αριθμός Επισκέψεων ανά σχολείο

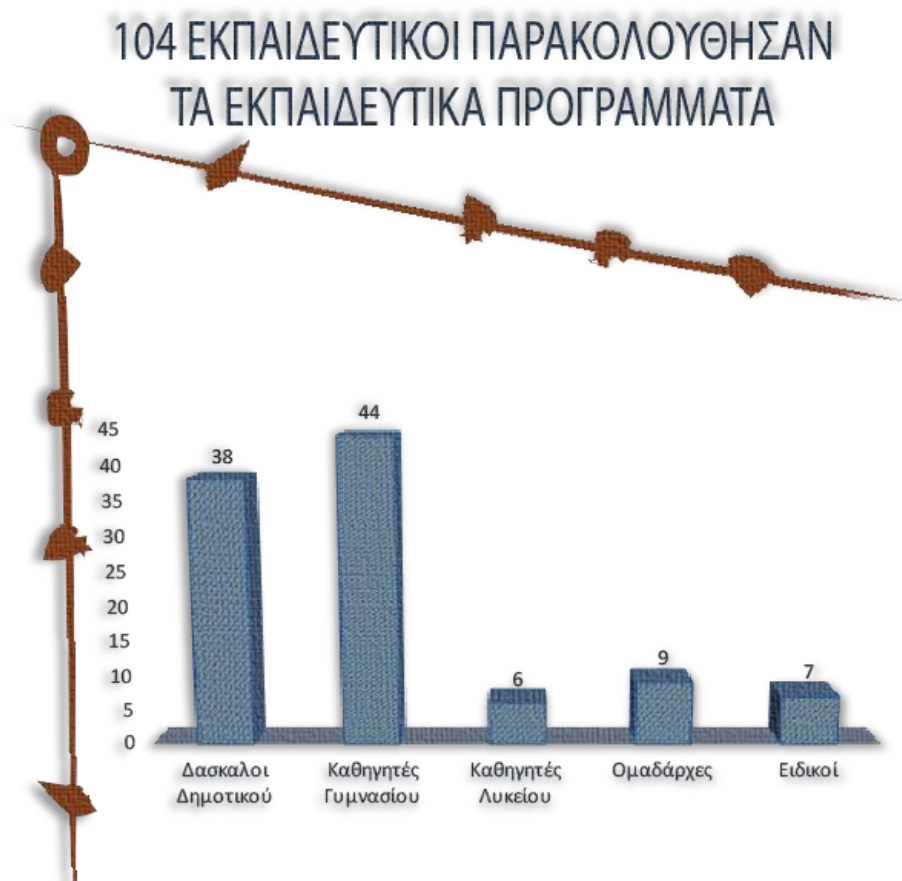

Διάγραμμα 7: Αριθμός επισκεψιμότητας σχολείων στο μουσείο Teriade, την περίοδο Μαρτίος- Ιούνιος 2017

Στο παραπάνω σχήμα βλέπουμε τον αριθμό των επισκέψεων ανά σχολείο. Βλέπουμε ότι 16 σχολεία ήρθαν μία φορά, 2 σχολεία ήρθαν 2 φορές, 1 σχολείο 6 φορές και το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων 4 φορές. Η επανάληψη της συμμετοχής παίζει καθοριστικό ρόλο καθώς είναι εκείνη που δείχνει αν ένα πρόγραμμα αρέσει και μπορεί να επαναληφθεί. Με το 5^ο Γυμνάσιο Μυτιλήνης να μπαίνει στην κορυφή της λίστας φαίνεται πως μια φορά στο μουσείο δεν είναι αρκετή. Προσωπικά θεωρώ σπουδαίο το γεγονός ότι καταφέραμε να κεντρίσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών και των εκπαιδευτικών σε τέτοιο βαθμό ώστε να έρθουν όλες οι τάξεις του σχολείου (5^ο Γυμνάσιο Μυτιλήνης) και να υλοποιήσουν με μεγάλη προθυμία τα εκπαιδευτικά προγράμματα, το ίδιο συμβαίνει και με το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων που και εκείνοι με την σειρά τους τα στήριξαν σε μεγάλο βαθμό. Εδώ θέλω να σημειώσω ότι στο 5^ο Γυμνάσιο Μυτιλήνης που μας στήριξε τόσο πολύ είχαμε έναν γνωστό μας εκπαιδευτικό, όπως και στο Σώμα Ελλήνων Προσκόπων και αξίζει να

αναρωτηθούμε αν τελικά αυτό που έχει σημασία στην «διαφήμιση» ενός προγράμματος είναι «το μέσο» που διαθέτεις. Προφανώς και γνωρίζοντας συγκεκριμένα άτομα και έχοντας παραπάνω από μια απλή σχέση αυτά τα άτομα θα σε στηρίξουν, θα σε βοηθήσουν και θα το διαφημίσουν. Πέρα, όμως, από αυτό φαίνεται η σημασία της καθιέρωσης μιας συχνής και δημιουργικής επαφής με τους εκπαιδευτικούς, ώστε βαθμιαία να αποκτήσουμε, μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα και άλλους πολλούς «γνωστούς» που θα λειτουργήσουν ως προωθητές της δράσης μας, αλλά και θα μας φέρουν πιο κοντά στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του σχολείου.

8. Αριθμός Εκπαιδευτικών που συνόδευσαν τους μαθητές στο Μουσείο Teriade.

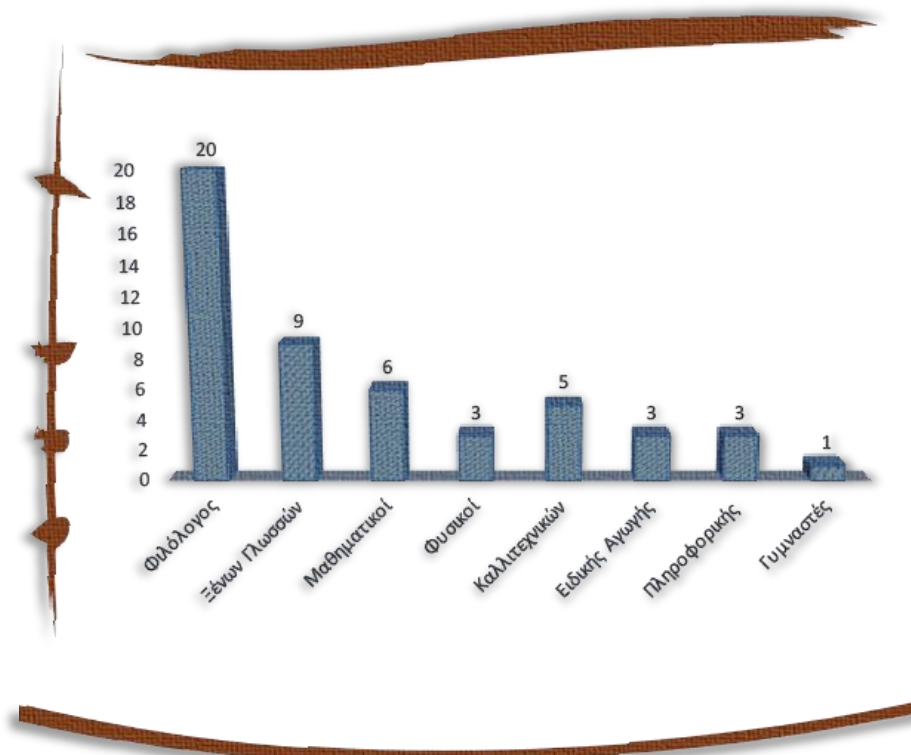
Διάγραμμα 8: Αριθμός εκπαιδευτικών που συνόδευσαν τους μαθητές στα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade, την περίοδο Μάρτιος- Ιούνιος 2017

Οι εκπαιδευτικοί που συνόδευσαν και παρακολούθησαν μαζί με τους μαθητές τα εκπαιδευτικά προγράμματα ήταν συνολικά 104. Οι εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν συνολικά 50 (Καθηγητές Γυμνασίου: 44 Καθηγητές Λυκείου: 6), παίρνουν την 1^η θέση στον πίνακά μας, λογικό καθώς η πλειονότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν ήταν του Γυμνασίου. Στη συνέχεια

38 ήταν οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης των οποίων ο ρόλος τους ήταν πολύ σημαντικός καθώς συνόδευαν μικρότερους μαθητές και η συνεργασία μαζί τους ήταν αναγκαία για την εξέλιξη και την αρμονική ολοκλήρωση του εκπαιδευτικού προγράμματος(η συνεργασία αναλύεται παρακάτω στην αξιολόγηση). Τέλος, 9 ομαδάρχες συνόδευαν τα παιδιά του Σώματος Ελλήνων Προσκόπων και του Σώματος Ελληνικού Οδηγισμού και 7 ειδικοί που συνόδευαν τους πρόσφυγες από το Κέντρο Φιλοξενίας Καρά Τεπέ.

9. Αριθμός διαφορετικών ειδικοτήτων εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολούθησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα.

50 ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

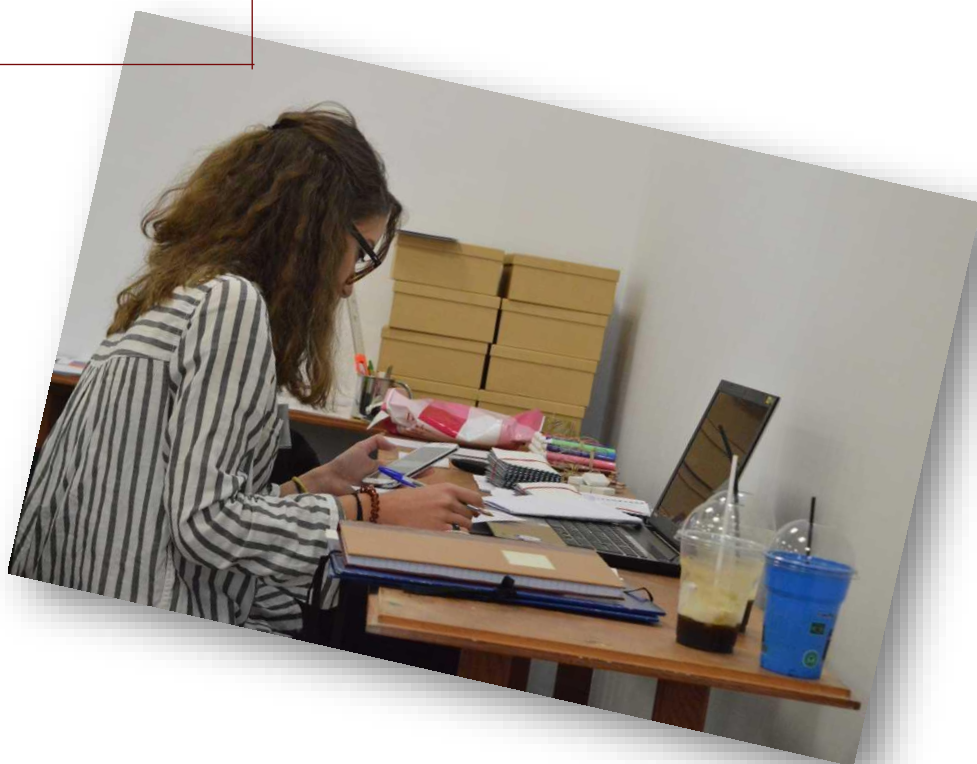

Διάγραμμα 9: Παρουσίαση ειδικοτήτων των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συνόδευαν τους μαθητές στα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade, την περίοδο Μάρτιος- Ιούνιος 2017

Αυτό το σχήμα είναι αναγκαίο για να κλείσω των στατιστικών μου στοιχείων. Στο συγκεκριμένο σχήμα αναφέρω μόνο τους καθηγητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης καθώς μπορώ να τους χωρίσω σε ειδικότητες. Όπως βλέπουμε από

τους 50 εκπαιδευτικούς οι περισσότεροι που συνόδευσαν τους μαθητές στο μουσείο ήταν οι καθηγητές Φιλολογίας (20) και οι καθηγητές Ξένων Γλωσσών (9). Οι καθηγητές Μαθηματικών (6) και Καλλιτεχνικών (5) αποτελούν το 2^ο σκαλοπάτι του ενδιαφέροντος. Στη συνέχεια στην ίδια κλίμακα κυμαίνονται οι καθηγητές Φυσικής(3), Ειδικής αγωγής (3) και Πληροφορικής (3). Τέλος, από τους 50 καθηγητές μόνο ένας ήταν γυμναστής. Επειδή το δείγμα ήταν μικρό και αυτή η προσπάθεια έγινε για πρώτη φορά δεν θα ήθελα να βγάλω συμπεράσματα για το ενδιαφέρον των καθηγητών ανάλογα με την ειδικότητά τους. Το μόνο που θα ήθελα να αναφέρω είναι το εξής: δεν σημαίνει κάτι ένας αριθμός: το ότι ήρθαν 20 Φιλολόγοι δεν σημαίνει ότι και οι 20 είχαν το ενδιαφέρον και την όρεξη να παρακολουθήσουν και να βοηθήσουν στην εξέλιξη του προγράμματος ούτε σημαίνει κάτι το ότι καθηγητές καλλιτεχνικών (που είναι τυπικά οι περισσότερο σχετικοί με το αντικείμενο του μουσείου) στηρίζουν και εκπροσωπούν τις ίδιες τεχνικές με εμάς. Ήταν πολύ σημαντική η προσέλευση όλων των καθηγητών, όπως σε κάθε προσπάθεια υπήρχαν και θετικά και αρνητικά αλλά, όπως προ είπα δεν θα ήθελα να βγάλω συμπεράσματα για τον ρόλο που έπαιξε ο καθένας στην υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

3. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αξιολογήσω τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν στο μουσείο Teriade, την περίοδο Μάρτιος-Ιούνιος 2017. Η αξιολόγηση είναι δύσκολη και απαιτητική. Αρχικά, θα καταγράψω την σημασία της αξιολόγησης σε ένα γενικότερο πλαίσιο και θα αναφερθούν στοιχεία που θεωρώ σημαντικά ως βάση για αυτά που θα ακολουθήσουν. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσω να παραθέσω αναλυτικά όλα τα θετικά και αρνητικά που συνέβησαν σε αυτό το διάστημα και με μεγάλη ειλικρίνεια θα παρουσιαστούν λάθη που μπορεί να προέκυψαν και από εμάς αλλά και από εξωτερικούς παράγοντες.

Θα υπάρξει εξωτερική αξιολόγηση και εσωτερική αξιολόγηση. Με τον όρο εξωτερική αξιολόγηση εννοώ την αξιολόγηση που προήλθε από τους μαθητές αλλά και τους καθηγητές, με τον όρο εσωτερική αξιολόγηση εννοώ την δική μου αξιολόγηση όσο αφορά την διαχείριση και το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Στη συγκεκριμένη αξιολόγηση δεν σημαίνει ότι ταυτόχρονα μπορώ να απαντήσω σε ερωτήματα και να δώσω λύσεις σε προβλήματα που δημιουργήθηκαν ή σε 'ελαττωματικές' πρακτικές που χρησιμοποιήθηκαν, πολλά που θα δούμε παρακάτω οδηγούν σε ερωτήματα και σκέψεις που δεν αισθάνομαι ικανή ακόμα να τα απαντήσω.

Αυτό το κεφάλαιο είναι πολύ σημαντικό για μένα καθώς αποτελεί την προσωπική μου οπτική και δημιουργούνται καινούριες σκέψεις, καινούρια συμπεράσματα και μέσα από την αξιολόγηση έρχεται η αλλαγή και η δημιουργία.

3.1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα ή οι εκπαιδευτικές δράσεις που υλοποιούνται σε μουσειακούς χώρους βασίζονται κυρίως σε συγκεκριμένους στόχους και αξιοποιούνται εκπαιδευτικές τεχνικές που βοηθούν στην επίτευξη αυτών των στόχων. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα ακολουθούν αυτούς τους στόχους που έχουν προαποφασιστεί από τους υπεύθυνους σχεδιασμού, αποβλέποντας σε συγκεκριμένα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Οπότε η αξιολόγηση των στόχων είναι το κλειδί για την αναγνώριση της επιτυχίας ή αποτυχίας ενός προγράμματος. Τα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων θεωρούνται πετυχημένα όταν ανταποκρίνονται στις αρχικές επιδιώξεις του προγράμματος. Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων προέρχεται από όλους τους συμμετέχοντες στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Τους συμμετέχοντες στα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προγράμματα μπορώ να τους κατατάξω σε τρεις κατηγορίες. Αρχικά, μεγάλη σημασία έχει η άποψη των υπεύθυνων σχεδιασμού και των ατόμων που υλοποιούν το πρόγραμμα, καθώς μπορούν να εκτιμήσουν εάν οι δραστηριότητες λειτούργησαν με τον προβλεπόμενο τρόπο και εάν ολοκληρώθηκαν με επιτυχία. Οι ίδιοι οι εμπυχωτές μπορούν να προσδιορίσουν αν η επικοινωνία με το κοινό ήταν αμφίδρομη και να υπολογίσουν αν επιτεύχθηκαν οι αρχικοί στόχοι με κριτήριο τις αντιδράσεις του κοινού. Οι εμπυχωτές όταν είναι τα ίδια πρόσωπα με τους υπεύθυνους σχεδιασμού είναι πολύ εύκολο να διαπιστώσουν προβλήματα δραστηριοτήτων, τεχνικές που χρήζουν βελτίωσης. Στη συνέχεια, οι απόψεις όσων συμμετέχουν στις εκπαιδευτικές δράσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Ακόμα και αν πρόκειται για μια μαθητική ομάδα, το να μπορέσουν να εκφράσουν την γνώμη τους αποτελεί έναν ισχυρό παράγοντα εκτίμησης των αποτελεσμάτων, αλλά και αξιολόγησης τεχνικών που χρησιμοποιήθηκαν σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η άποψη του συμμετέχοντα μπορεί να 'ανεβάσει' ένα πρόγραμμα, αλλά πολύ εύκολα μπορεί και να το ισοπεδώσει. Τέλος, οι απόψεις των εκπαιδευτικών (οι συνοδοί της μαθητικής ομάδας) παίζουν καθοριστικό ρόλο στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προγράμματος. Οι εκπαιδευτικοί ακολουθώντας τους μαθητές, με ή χωρίς ανάληψη ενεργητικού ρόλου στην εξέλιξη του προγράμματος, μπορούν να κατανοήσουν τον συσχετισμό των εκπαιδευτικών στόχων με το πρόγραμμα που υλοποιείται ή με τα μαθήματα που οι ίδιοι διδάσκουν στο σχολείο. Επίσης, γνωρίζοντας τα χαρακτηριστικά των μαθητών τους μπορούν να διακρίνουν τον ενθουσιασμό, το αίσθημα της εξερεύνησης και της προσήλωσης ή αντίθετα την αρνητικότητα ή την αδιαφορία τους πάνω στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που υλοποιούν. Επομένως, οι εκπαιδευτικοί αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι για την πορεία ενός εκπαιδευτικού προγράμματος και λόγω της επιστημονικής τους κατάρτισης μπορούν να εκτιμήσουν τους παιδαγωγικούς στόχους και τα παιδαγωγικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι εμπυχωτές στο κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Η ολοκληρωμένη αξιολόγηση αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη επιτυχημένων δράσεων, καθώς αποσκοπεί στη βελτίωση του συνόλου της εμπειρίας. Η έρευνα συνεκτιμά την προσωπικότητα και τις ιδιαιτερότητες του κοινού, τα πιθανά εμπόδια στην παρακολούθηση των προγραμμάτων, τα ενδιαφέροντα και τις επιθυμίες του, ώστε να λειτουργήσει ως έναυσμα για το σχεδιασμό επικοινωνιακών δράσεων που να προσεγγίζουν τις διαφορετικές ομάδες κοινού και να εκπληρώνουν τις προσδοκίες του (Νικονάνου, 2010).

Το ενδιαφέρον των ερευνητών φαίνεται να επικεντρώνεται στην αξιολόγηση από τη δεκαετία του 1990 και εξής. «Η αξιολόγηση αναφέρεται στην εκτίμηση του προγράμματος –ως προς το περιεχόμενο, τις δραστηριότητες που χρησιμοποιεί για να εμπλέξει τους μαθητές, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους αναπτύσσει τις δεξιότητες της σκέψης» (Eisner, 2002 στο Schonmann, 2007: 411). Η αξιολόγηση στον εκπαιδευτικό χώρο, σύμφωνα με τον Owston (2008: 606) περιγράφει τη διαδικασία συλλογής πληροφοριών σχετικά με την αξία ενός προγράμματος. Η μελέτη πραγματοποιείται με σκοπό την έρευνα της αποτελεσματικότητάς του ή με στόχο τη βελτίωση του προγράμματος. Η συγκέντρωση των δεδομένων μπορεί να πραγματοποιηθεί με την ποσοτική και την ποιοτική μέθοδο και στη συνέχεια η έρευνα ολοκληρώνεται με την ανάλυση και ερμηνεία των στοιχείων. Η αξιολόγηση στο μουσειακό περιβάλλον λαμβάνει τη μορφή της συστηματικής συλλογής πληροφοριών, οι οποίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να απαντήσουν σε συγκεκριμένες ερωτήσεις σχετικά με ένα έκθεμα, μια έκθεση ή ένα πρόγραμμα (Μουσούρη, 1999: 61).

Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων παρέχει στους υπεύθυνους πληροφοριακό υλικό σχετικά με δύο σημαντικά ζητήματα, καθώς, αφενός, ενημερώνει σχετικά με το βαθμό κατά τον οποίο η παρουσίαση του εκπαιδευτικού προγράμματος αντιστοιχεί με τους αρχικούς στόχους και, αφετέρου, κατά πόσο το πρόγραμμα θα μπορεί να λειτουργήσει ως οδηγός για επόμενες εκπαιδευτικές δράσεις (Dean & Edson, 2013).

3.1.1. ΓΕΝΙΚΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα Γενικά Μαθησιακά Αποτελέσματα (Generic Learning Outcomes)³² αποτελούν μία μέθοδο αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της μάθησης σε χώρους πολιτισμού. Έχω καταγράψει τα μαθησιακά αποτελέσματα που είχαμε για τα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προγράμματα στο [ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ](#).

³² Στην ελληνική βιβλιογραφία συναντάμε δύο μεταφραστικές αποδόσεις των Generic Learning Outcomes, όπως αυτά περιγράφονται αναλυτικά από την Hooper-Greenhill (2007). Έχει χρησιμοποιηθεί ο όρος «Γενικά Μαθησιακά Αποτελέσματα» (Νικονάνου & Νάκου, 2015: 31. Νάκου, 2015: 178), αλλά και ο όρος «Αποτελέσματα Γενικής Μάθησης» (Black, 2009: 195-193). Θεωρούμε ορθότερη και χρησιμοποιούμε την απόδοση Γενικά Μαθησιακά Αποτελέσματα, καθώς υπερέχει της εναλλακτικής εκδοχής, εφόσον το επίθετο generic προσδιορίζει και το χαρακτήρα των αποτελεσμάτων.

Τα μαθησιακά αποτελέσματα αποτελούν μέρος της τυπικής εκπαίδευσης. Η μέτρησή τους σε περιβάλλοντα άτυπης εκπαίδευσης, όπως είναι τα μουσεία και οι χώροι πολιτισμικής αναφοράς, θα χρειαστεί την αναγωγή τους σε σειρά δεξιοτήτων. Η μάθηση αποτελεί ένα σύνθετο σύνολο διαδικασιών, στις οποίες συμμετέχουν όλοι οι άνθρωποι δια βίου με διαφορετικούς τρόπους. Η μάθηση δεν είναι σε καμία περίπτωση μία παθητική διαδικασία, αλλά εμπλέκει τη δραστηριοποίηση του αποδέκτη της πληροφορίας, τις στάσεις και τις επιλογές του (Diamond, Luke, & Uttal, 2009). Η διαδικασία της μάθησης περιλαμβάνει κάθε φορά τη χρήση στοιχείων ήδη γνωστών στον αποδέκτη, ο οποίος στηρίζεται στην προηγούμενη γνώση για να αντιληφθεί τη νέα και να ερμηνεύσει τις νέες εμπειρίες. Κοινωνικά στοιχεία, όπως είναι οι στάσεις, οι αξίες ακόμη και η αυτοπεποίθηση μπορούν να επηρεάσουν τις διαδικασίες της μάθησης (Hooper-Greenhill, 2007). Η αξία της άτυπης εκπαίδευσης, όπως συμβαίνει με τα προγράμματα των μουσείων και χώρων πολιτισμικής αναφοράς, στην καλλιέργεια της μάθησης είναι πολύ σημαντική. Στους χώρους αυτούς, το κοινό είναι περισσότερο ελεύθερο να επιλέξει τις πληροφορίες που το ενδιαφέρουν ακολουθώντας την πορεία που το εξυπηρετεί.

Η μάθηση, επομένως, προχωρά πέρα από το παραδοσιακό ακαδημαϊκό πλαίσιο της γνώσης και της κατανόησης (Black, 2009). Ο καθορισμός των αποτελεσμάτων προϋπέθετε την αποδοχή ενός ευρέως ορισμού της μαθησιακής διαδικασίας. Η μάθηση είναι μια διαδικασία ενεργού ενασχόλησης με την εμπειρία. Είναι εκείνο που κάνουν οι άνθρωποι όταν θέλουν να κατανοήσουν τον κόσμο. Μπορεί να περιλαμβάνει αύξηση ή εμβάθυνση δεξιοτήτων, γνώσεων, κατανόησης, αξιών, αισθημάτων, στάσεων καθώς και της ικανότητας αναστοχασμού. Η αποτελεσματική μάθηση οδηγεί στην αλλαγή, την ανάπτυξη και την επιθυμία για περισσότερη μάθηση. Ο ορισμός αυτός (Hooper-Greenhill, 2007: 32) στάθηκε η βάση για την ανάπτυξη των Γενικών Μαθησιακών Αποτελεσμάτων.

Οι κατηγορίες των Γενικών Μαθησιακών Αποτελεσμάτων περιλαμβάνουν:

- Γνώση και κατανόηση
- Δεξιότητες: νοητικές, πρακτικές, επαγγελματικές
- Αξίες και στάσεις ζωής
- Δημιουργικότητα, έμπνευση και ευχαρίστηση
- Δραστηριότητα και συμπεριφορά

Οι πέντε αυτές διαστάσεις αντιπροσωπεύουν ευρείες κατηγορίες μάθησης. Η χρήση αυτής της ομαδοποίησης διευκολύνει την αναγνώριση και ταξινόμηση των επιμέρους αποτελεσμάτων στις μεγαλύτερες κατηγορίες (Hooper-Greenhill, 2007).

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει αποτελέσματα που σχετίζονται με τη γνώση και την κατανόηση, με τη μάθηση γεγονότων ή πληροφοριών και με την ανάπτυξη βαθύτερης κατανόησης μέσω διαθεματικών πεδίων. Η γνώση μπορεί να αποκτηθεί με ποικιλία τρόπων, όπως είναι το διάβασμα, η συζήτηση, η δοκιμή νέων εμπειριών. Η κατανόηση είναι περισσότερο προσωπική και ατομική διαδικασία, την οποία αναπτύσσει το κοινό συχνά για να εξηγήσει στον εαυτό του τη χρήση ή λειτουργία ορισμένων αντικειμένων (Hooper-Greenhill, 2007).

Η κατηγορία των δεξιοτήτων αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους ολοκληρώνεται μια διαδικασία, καθώς τα αποτελέσματα προέρχονται από την εμπειρία της δημιουργίας. Οι δεξιότητες θα μπορούσαν αδρομερώς να διαχωριστούν σε γνωστικές, κοινωνικές, συναισθηματικές και σωματικές. Οι επικοινωνιακές δεξιότητες περιλαμβάνουν την ικανότητα της πρόσληψης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, ενώ οι κοινωνικές, οι οποίες συχνά αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, εμπεριέχουν την ομαδικότητα, τη συνεργατικότητα και την ικανότητα να δημιουργεί κάποιος κοινωνικές σχέσεις (Hooper-Greenhill, 2007).

Οι στάσεις ή νοοτροπίες και οι αξίες αποτελούν μια σημαντική κατηγορία που αναπτύσσεται ως αναπόσπαστο τμήμα τόσο του τυπικού, όσο και του άτυπου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Το παιδικό και εφηβικό κοινό, το οποίο δεν έχει παγιωμένες στάσεις και οι αξίες του βρίσκονται υπό διαμόρφωση, επηρεάζεται εντονότερα από το ενήλικο. Σε κάθε περίπτωση, η κατηγορία αυτή είναι δύσκολα μετρήσιμη, καθώς τα αποτελέσματα δεν είναι βραχυπρόθεσμα, αλλά αντίθετα η επίδραση των εκπαιδευτικών δράσεων λειτουργεί συχνά χωρίς τη συνειδητή επίγνωση του μαθητή (Hooper-Greenhill, 2007).

Η κατηγορία της ευχαρίστησης, της έμπνευσης και της δημιουργικότητας είναι ιδιαίτερα ουσιώδης στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Το κοινό που είχε ευχάριστη και δημιουργική εμπειρία πιθανόν να επιθυμήσει να επαναλάβει την επίσκεψη στο μουσείο ή το χώρο πολιτισμικής αναφοράς. Τα αποτελέσματα εκτιμούν τους καινοτόμους τρόπους σκέψης ή ολοκλήρωσης μιας δραστηριότητας, την εξερεύνηση νέων μεθόδων και τον πειραματισμό (Hooper-Greenhill, 2007).

Τέλος, η ομάδα των δραστηριοτήτων και της συμπεριφοράς αναφέρεται σε δράσεις. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο όρος «συμπεριφορά» δεν συνδέεται με κοινωνικούς τρόπους, αλλά με τις πράξεις και τις δραστηριότητες από τις οποίες προκύπτει η μάθηση (Hooper-Greenhill, 2007). Τα αποτελέσματα μπορεί να είναι μακροπρόθεσμα, όπως η αλλαγή συμπεριφοράς προς μία εθνοτική ομάδα μετά από επίσκεψη σε μουσείο αφιερωμένο στον πολιτισμό της.

Ο πλήρης κατάλογος, όπως ήδη έχω παραθέσει στο κεφάλαιο 1:

<i>Γνώση και κατανόηση</i>	<i>Δεξιότητες</i>
Γνωρίζω κάτι	Δυνατότητα για νέα πράγματα
Μαθαίνω δεδομένα ή πληροφορίες	Γνωρίζω πως
Καταλαβαίνω κάτι	Διανοητικές δεξιότητες
Εμβαθύνω στην κατανόηση	Δεξιότητες διαχείρισης πληροφοριών
Κάνω συσχετισμούς	Επικοινωνιακές δεξιότητες
	Σωματικές ικανότητες
<i>Αξίες, αντιλήψεις, συναισθήματα, συμπεριφορές</i>	<i>Δημιουργικότητα, έμπνευση, ευχαρίστηση</i>
Αισθήματα	Διασκέδαση
Αντιλήψεις	Έκπληξη
Γνώμη για τον εαυτό μας	Πρωτότυπες σκέψεις, πρωτότυπες δράσεις
Γνώμη ή στάση απέναντι στους άλλους	Δημιουργικότητα
Αυξημένη ανεκτικότητα	Εξερεύνηση
Ταύτιση	Πειραματισμός
Αυξημένα κίνητρα	Κατασκευή πραγμάτων
Θετική και αρνητική στάση σε σχέση με κάποια εμπειρία	Έμπνευση

Ο κατάλογος αυτός χρησιμεύσει ως βάση για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων της μελέτης περίπτωσης της παρούσας εργασίας, δηλαδή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στο μουσείο Teriade την περίοδο Μάρτιος-Ιούνιος 2017. Τα Γενικά Μαθησιακά Αποτελέσματα θα αποτελέσουν το μεθοδολογικό εργαλείο της έρευνας για την εκτίμηση των προγραμμάτων. Επομένως, εφαρμόζοντας τις θεωρητικές προσεγγίσεις της αξιολογικής μελέτης και χρησιμοποιώντας την πρακτική μέθοδο των Γενικών Μαθησιακών Αποτελεσμάτων, θα εξεταστούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα της μελέτης περίπτωσης. Τα προγράμματα έχουν περιγράψει στο κεφάλαιο 1 Περιγραφή Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, έχουν ερμηνευτεί και έχει αναλυθεί η δομή και η στοχοθεσία τους. Παρακάτω, στην ενότητα εσωτερική αξιολόγηση θα αξιολογηθούν σε σχέση με τα Μαθησιακά Αποτελέσματα που έφεραν στο μαθητικό κοινό που συμμετείχε σε αυτά.

3.2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΕΡΙΑΔΕ

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, σε αυτή την ενότητα θα αξιολογήσω αποκλειστικά τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν στο μουσείο Teriade. Αρχικά, η ενότητα θα χωριστεί σε 2 σημαντικές υπό ενότητες: η 1^η αφορά την εξωτερική αξιολόγηση, με τον όρο αυτό αναφέρεται η αξιολόγηση που προήλθε από το μαθητικό κοινό αμέσως μετά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος και η αξιολόγηση που προήλθε από τους εκπαιδευτικούς (οι συνοδοί της μαθητικής ομάδας) με την συμπλήρωση ερωτηματολογίου σε ηλεκτρονική μορφή. Η 2^η υπό ενότητα αφορά την εσωτερική αξιολόγηση. Η εσωτερική αξιολόγηση αναφέρεται στα διαχειριστικά, στο πρόγραμμα καθώς και στην αξιολόγηση του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα μάθησης και τις τεχνικές υλοποίησής τους.

3.2.1. ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η εξωτερική αξιολόγηση προήλθε, όπως ανέφερα παραπάνω, από 2 πράγματα. Το πρώτο ήταν η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων από τους μαθητές στο χώρο του μουσείου αμέσως μετά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος και το δεύτερο ήταν η αξιολόγηση από τους καθηγητές με την συμπλήρωση ερωτηματολογίου σε ηλεκτρονική μορφή.

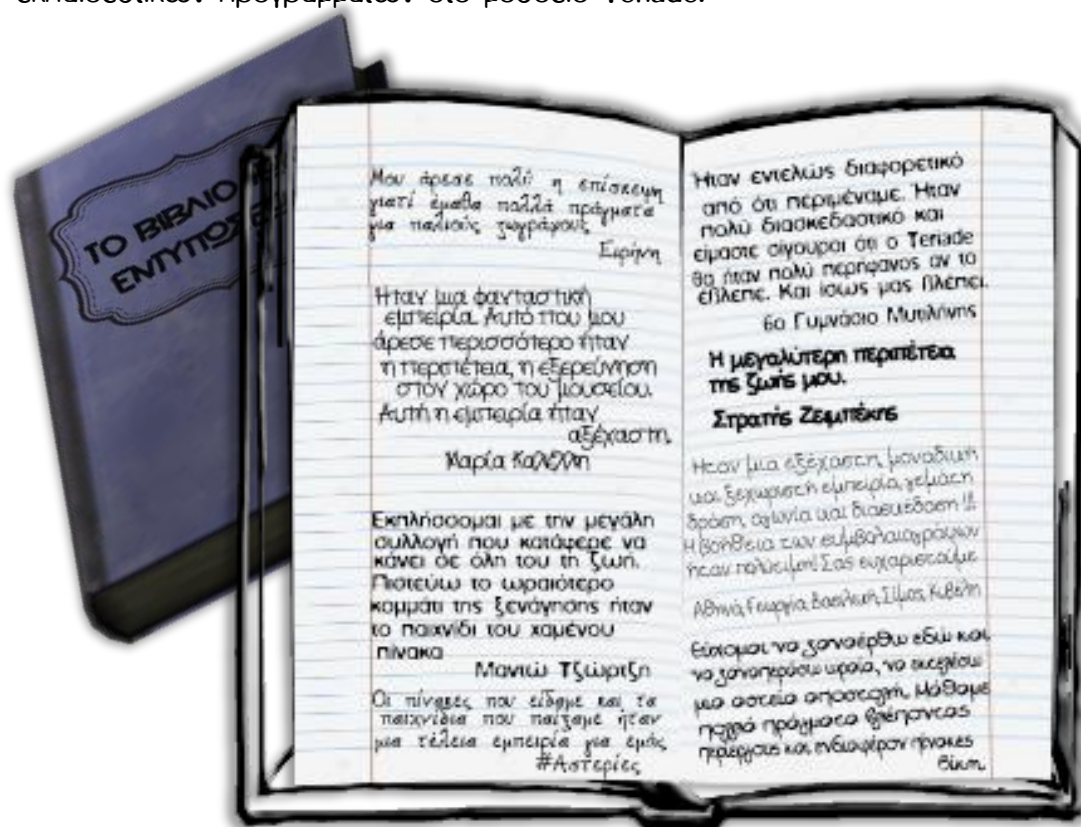
Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

Το μουσειακό περιβάλλον και συγκεκριμένα το περιβάλλον του μουσείου Teriade αποτελεί έναν χώρο όπου οι μαθητές έρχονται αντιμέτωποι με πλήθος ερεθισμάτων και εισέρχονται σε καταστάσεις (εκπαιδευτικά προγράμματα) ασυνήθιστες για αυτούς. Αν κερδίσουμε το ενδιαφέρον τους έχουμε κερδίσει και ως εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, αν κεντρίσουμε το ενδιαφέρον του παιδιού και καταφέρουμε να δουν θετικά τα μουσεία τότε υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες να αγαπήσουν τον κόσμο αυτό και ως ενήλικες.

Στα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προγράμματα θεωρήσαμε σκόπιμο να βάλουμε τους ίδιους τους μαθητές στην διαδικασία αξιολόγησης. Όταν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ολοκληρώνεται και οι μαθητές βρίσκονται στην αίθουσα τον

εκπαιδευτικών καλούνται να αφιερώσουν λίγο ακόμα χρόνο γράφοντας τα προσωπικά τους σχόλια στο βιβλίο εντυπώσεων που τους δίνεται από τους εμπυχωτές. Η συγγραφή δεν είναι υποχρεωτική και η επωνυμία ή ανωνυμία είναι επιλογή του μαθητή. Στο βιβλίο εντυπώσεων μπορεί ο μαθητής να καταγράψει την γνώμη του για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, για τις δραστηριότητες, για τους εμπυχωτές, για τον χώρο, να προτείνει κάτι διαφορετικό ή να αναφέρει οτιδήποτε άλλο επιθυμεί να δηλώσει. Τα προσωπικά σχόλια των μαθητών, θετικά και αρνητικά, αποτελούν πηγή έμπνευσης για το μουσείο και τους υπεύθυνους των εκπαιδευτικών προγραμμάτων καθώς και το βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση αναγκών των μικρών επισκεπτών μας.

Από πολλούς μαθητές που υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα, διατυπώθηκαν τα πλέον κολακευτικά σχόλια για την ποιότητα του εκπαιδευτικού προγράμματος και τα ενθουσιώδη συναισθήματα για τις δραστηριότητες/αποστολές που πραγματοποιήσαν στο μουσείο. Παρακάτω παραθέτω μερικά σχόλια από αυτά που έχουν καταγράψει ιδιοχείρως οι μαθητές στο Βιβλίο Εντυπώσεων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο μουσείο Teriade:

Από το παραπάνω σχήμα, ένα πράγμα μου έρχεται στο μυαλό, που το είδα και το έζησα ως εμπυχωτήρια. Ο ενθουσιασμός και αυτό το αίσθημα χαράς που σε παρακινεί σε όλη την διάρκεια μιας πράξης ή δραστηριότητας, επικρατούσε από την

αρχή μέχρι την ολοκλήρωση του εκπαιδευτικού προγράμματος. Αυτό το αίσθημα ενθουσιασμού και ανυπομονησίας είναι που θα τους παρακινήσει και θα θέλουν να ξαναέρθουν στο μουσείο και να ξανάκάνουν παρόμοιες δραστηριότητες. Κάνοντας κάτι πρωτότυπο και μπαίνοντας σε πλαίσια μάθησης, αλλά με διαφορετικό τρόπο και όχι με τον τρόπο που έχουν συνηθίσει μέχρι τώρα, καταλαβαίνουν πως υπάρχουν και διαφορετικοί μέθοδοι να μάθεις και να κατανοήσεις καταστάσεις/γεγονότα. Η λέξη «εμπειρία» που γράφουν και ξαναγράφουν στο βιβλίο επισκέψεων είναι γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, για αυτά τα συναισθήματα ενθουσιασμού και χαράς και για την 'ανεξήγητη' επιθυμία τους για μάθηση.

Σε αυτό το σημείο θέλω να παραθέσω ένα ερώτημα: κατά πόσο η ικανοποίηση των παιδιών αντικατοπτρίζει την ικανοποίηση που επιδιώκαμε εμείς; Ευχαριστήθηκαν για το «λάθος» πράγμα ή για αυτό που είχαμε εμείς στο μυαλό μας; Τα παιδιά και ιδιαίτερα μικρότερης ηλικίας μπορούν να ενθουσιαστούν με το παραμικρό. Ο ενθουσιασμός που προήλθε είναι ο ενθουσιασμός που θέλαμε; Θα απαντήσω διστακτικά με ναι, γιατί ζώντας και βλέποντας τα παιδιά σε καθημερινή βάση δεν παρατήρησα μόνο τον ενθουσιασμό που προκύπτει μέσα από ένα παιχνίδι, είδα τον ενθουσιασμό την ανακάλυψη ενός πίνακα, τον ενθουσιασμό της δημιουργίας μιας ιστορίας, τον ενθουσιασμό σαν να είναι όλα καινούρια για αυτούς και μέσα από την διαδραστικότητα τον ενθουσιασμό της μάθησης. Σίγουρα, βέβαια, υπήρχαν και μαθητές που η μόνη τους έννοια ήταν το παιχνίδι, και ο ενθουσιασμός τους περιστρεφόταν γύρω από αυτό. Αλλά αυτό δεν συμβαίνει πάντα, όταν συναναστρέφεσαι με μικρά παιδιά;

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών, που συνοδεύουν τις μαθητικές ομάδες στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, είναι ύψιστης σημασίας. Οι εκπαιδευτικοί είναι ικανοί να κρίνουν την διασύνδεση των εκπαιδευτικών στόχων ενός προγράμματος με τα γνωστικά αντικείμενα των μαθημάτων τους, να κατανοήσουν τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν. Παράλληλα, καθώς γνωρίζουν τις συνήθειες αντιδράσεις των μαθητών τους, είναι εύκολο να εντοπίσουν την προσήλωση, τον ενθουσιασμό ή την αδιαφορία τους για το αντικείμενο του εκπαιδευτικού προγράμματος. Επιπλέον, λόγω της επιστημονικής τους κατάρτισης, έχουν την ικανότητα να εκτιμήσουν τους παιδαγωγικούς στόχους και τα παιδαγωγικά εργαλεία που επιλέγονται να χρησιμοποιηθούν κάθε φορά από τους εμπυχωτές. Η αξιολόγηση, λοιπόν, από τους

εκπαιδευτικούς καθίσταται αναγκαία σε όλη την διάρκεια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Οι εκπαιδευτικοί αποτελούσαν μέρος σε όλα τα στάδια της αξιολόγησης³³.

Αρχικά, όσο αφορά την προκαταρκτική αξιολόγηση, στον προσχεδιασμό του προγράμματος κάναμε συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς για την παρουσίαση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με σκοπό να προλάβουμε τυχόν ατοπήματα και να εντοπίσουμε με την βοήθειά τους πιθανά προβλήματα πριν προχωρήσουμε στην υλοποίηση. Σε αυτές τις συναντήσεις δεν υπήρχε μεγάλη ανταπόκριση (θα αναλυθεί παρακάτω), αλλά αυτό δεν στάθηκε εμπόδιο στην υλοποίηση των εκπαιδευτικών. Όπως ο Bull (1994: 213) ισχυρίζεται «αυστηρά μιλώντας, δεν μπορεί να θεωρηθεί αξιολόγηση, καθώς πραγματοποιείται πριν ακόμη υπάρξει κάτι που θα αξιολογηθεί». Μπορεί βέβαια να μην επηρέασε την υλοποίηση του προγράμματος, αλλά πιστεύω ότι αν είχε δοθεί περισσότερη σημασία από τους καθηγητές αυτές οι συναντήσεις μπορεί να είχαν αποτρέψει λάθη και να είχαμε αποφύγει συγκεκριμένες καταστάσεις. Ο σκοπός, στην ουσία, αυτής της αρχικής αξιολόγησης ήταν η ανταλλαγή ιδεών και προτάσεων και η παροχή βοήθειας από κάποιους εξειδικευμένους οι οποίοι θα μας οδηγούσαν στην αξιοποίηση του 100% των δυνατοτήτων του εκπαιδευτικού προγράμματος. Θέλαμε να εστιάσουμε στους μαθητές και ποιοι μπορούν να είναι καλύτεροι σύμμαχοί μας; Οι ίδιοι οι καθηγητές τους. Οι Borun και Korn (1999:7) θεωρούν τους επισκέπτες κύριους παράγοντες στην διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος «Η απάντηση βρίσκεται όχι στο έκθεμα καθ' αυτό, αλλά στον τρόπο με τον οποίο οι επισκέπτες το αντιλαμβάνονται. Η κατανόηση του πως οι άνθρωποι ανταποκρίνονται στα εκθέματα απαιτεί κατανόηση των ανθρώπων και όχι των εκθεμάτων» Οπότε καταλήγω, ότι η συμβολή των εκπαιδευτικών σε αυτό το πρώτο στάδιο αξιολόγησης είναι απαραίτητη και με την βοήθειά τους θα είμαστε ικανοί να σχεδιάσουμε ένα πρόγραμμα που αντεπεξέρχεται στις περισσότερες απαιτήσεις.

³³ Στάδια αξιολόγησης: Εάν το μουσείο χρειάζεται πληροφορίες για τον σχεδιασμό μιας έκθεσης ή ενός προγράμματος, τότε θα πρέπει να πραγματοποιηθεί προκαταρκτική αξιολόγηση (front-end evaluation). Εάν επιθυμεί τη βελτίωση των εκθεμάτων του εν μέρει ή συνολικά, κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας, τότε θα πρέπει να πραγματοποιηθεί διαμορφωτική αξιολόγηση (formative evaluation). Εάν επιθυμεί τη διόρθωση μέρους ή του συνόλου του προγράμματος μετά την έναρξη λειτουργίας του, τότε θα πρέπει να πραγματοποιηθεί διορθωτική αξιολόγηση (remedial evaluation). Εάν, τέλος, ο στόχος της αξιολόγησης είναι η συγκέντρωση δεδομένων για τη συνολική αποτελεσματικότητα ενός προγράμματος, έργου κλπ., τότε θα πρέπει να γίνει ολική αξιολόγηση (summative evaluation) (Screven 1990). Μπούνια, Αλεξάνδρα 2015. Έρευνα επισκεπτών και αξιολόγηση: Η «φωνή» του κοινού, Νικονάνου Νίκη (επιμ.). *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21^ο αιώνα* (2015) Αθήνα, σελ:151-171

Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε άλλη μία συνάντηση κατά την διάρκεια της υλοποίησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους καθηγητές, που αποτελεί μέρος της διορθωτικής αξιολόγησης. Η διορθωτική αξιολόγηση πραγματοποιείται όταν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα υλοποιείται και είναι ενεργό, επομένως υπάρχει μια ιδέα για την λειτουργία, το περιεχόμενο και τις πρακτικές που χρησιμοποιούνται. Στη 2^η συνάντηση, για ακόμη μια φορά, δεν υπήρχε ικανοποιητικός βαθμός προσέλευσης. (θα αναλυθεί παρακάτω). Στόχος της συνάντησης, και επομένως της διορθωτικής αξιολόγησης, ήταν να εξεταστεί η λειτουργικότητα του συνόλου και να αναγνωριστούν τυχόν προσθήκες που απαιτούνται και να βελτιωθεί άμεσα η αποτελεσματικότητα του προγράμματος ή της έκθεσης (Kelly 2004: 58) .

Το τελευταίο στάδιο της αξιολόγησης είναι η ολική αξιολόγηση. Ο στόχος της ολικής αξιολόγησης είναι να διαπιστωθεί αν η έκθεση (στη συγκεκριμένη περίπτωση το εκπαιδευτικό πρόγραμμα) όντως ανταποκρίνεται τους στόχους που είχαν θέσει οι υπεύθυνοι σχεδιασμού στον αρχικό σχεδιασμό του προγράμματος. Ο Dean (1996: 98) συνοψίζει λέγοντας ότι τέτοιες αξιολογήσεις βοηθούν τον σχεδιασμό μελλοντικών δράσεων περιγράφοντας τις ανάγκες των επισκεπτών, εκτιμώντας τη σύνθεση του κοινού, προκαλώντας τη γέννηση ιδεών για καλύτερη ερμηνεία και διαμορφώνοντας πιο ρεαλιστικούς στόχους για μια έκθεση. (Μπούνια, 2015 : 151-171). Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να παίρνουν μέρος στην ολική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προγράμματος καθώς είναι εκείνοι, όπως έχω ήδη αναφέρει, οι ειδικοί που μπορούν να βοηθήσουν τους σχεδιαστές του προγράμματος για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Μέρος την ολικής αξιολόγησης, στην υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο μουσείο Teriade, αποτελεί η συμπλήρωση ερωτηματολογίου (φόρμα αξιολόγησης), που δίνεται στους εκπαιδευτικούς μετά την υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος. Η φόρμα αξιολόγησης είναι σε ηλεκτρονική μορφή οπότε, μετά την λήξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων οι καθηγητές δίνουν το email τους (προαιρετικό) και στη συνέχεια οι εμπυχωτές αποστέλλουνε στην διεύθυνσή τους την ηλεκτρονική σελίδα που βρίσκεται η φόρμα αξιολόγησης.

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ TERIADE

Δημιουργήθηκε μια φόρμα αξιολόγησης αποκλειστικά για τους εκπαιδευτικούς που παρακολούθησαν μαζί με την μαθητική τους ομάδα τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade. Επομένως, δίνουμε την δυνατότητα στους καθηγητές να πάρουν πιο ενεργό μέρος στην αξιολόγηση του προγράμματος αφού το έχουν ζήσει και έχουν παρακολουθήσει την εξέλιξή του. Η φόρμα αξιολόγησης που δημιουργήθηκε είχε ηλεκτρονική μορφή. Θεωρώ, πως η επιλογή μια διαδικτυακής φόρμας αξιολόγησης είναι επιτυχής καθώς, είναι πιο εύκολο για τον εκπαιδευτικό να συμπληρώσει μια φόρμα όντας στο σπίτι του, με ηρεμία, χωρίς να αποσπάται από τους μαθητές και χωρίς να βιάζεται να τελειώσει. Δίνοντάς του επίσης την επιλογή (δεν είναι υποχρεωτική η συμπλήρωση φόρμας), σταδιακά ο αριθμός καθηγητών που συμπληρώνει την φόρμα αξιολόγησης αποτελείται από συνειδητά άτομα, τα οποία επιλέγουν και παίρνουν την ευθύνη της συμπλήρωσης.

Το ερωτηματολόγιο είναι το εργαλείο που χρησιμοποιείται συχνότερα από όλα τα άλλα για την άντληση στοιχείων από τους συντελεστές των προγραμμάτων. Οι περιοχές διερεύνησης και οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου έχουν άμεση συνάφεια με τα ερευνητικά ερωτήματα της διαδικασίας αξιολόγησης και κυρίως με τους δείκτες που έχουμε καθορίσει. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade αποσκοπούν κυρίως σε μαθησιακά αποτελέσματα που σχετίζονται με την γνώση, την κατανόηση, με την ανάπτυξη δεξιοτήτων και με τη διασκέδαση. Επομένως κύριος στόχος του ερωτηματολογίου είναι να δούμε αν τα μαθησιακά αποτελέσματα, οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν, ο ρόλος των εμπυχωτών ανταποκρίνονται στους αρχικούς στόχους μας. Οι απαντήσεις λοιπόν μπορεί να αναθεωρήσουν κάποιους από τους στόχους μας, μπορεί με νέες προτάσεις να εμπλουτίσουν την θεματολογία μας και μπορεί να δημιουργηθούν νέες ιδέες, και πιο σύγχρονες προτάσεις στο σχεδιασμό του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Η φόρμα αξιολόγησης δημιουργήθηκε στην ιστοσελίδα JotForm.

Μπορείτε να την επισκεφτείτε στον παρακάτω σύνδεσμο:

<https://form.jotformeu.com/71533436884362>

Επειδή όμως, δημιουργώντας την συγκεκριμένη φόρμα έβαλα υποχρεωτικά πεδία δεν μπορεί ο αναγνώστης να δει εξ ολοκλήρου την φόρμα αξιολόγησης πάρα μόνο

αν συμπληρώσει τα υποχρεωτικά πεδία. Γι' αυτό τον λόγο, θα παραθέσω σε μορφή εικόνων την φόρμα αξιολόγησης ακριβώς όπως προβάλλεται στην οθόνη:

Φόρμα αξιολόγησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο Μουσείο Teriade.

Ξεκίνησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα που οργάνωσε το Εργαστήριο Μυσειολογίας του Τμήματος Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου στο Μουσείο Teriade. Μαθητές όλων των τάξεων του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου, από όλη τη Λέσβο, ήρθαν σε επαφή με την τέχνη και την προσωπικότητα του Teriade, μέσα από μια σειρά πρωτότυπων παιχνιδιών και δημιουργικών δραστηριοτήτων. Η παρακάτω φόρμα αξιολόγησης δημιουργήθηκε για τους εκπαιδευτικούς που πέρασαν μαζί με τους μαθητές τους από το μουσείο Teriade και υλοποίησαν τα προγράμματά μας. Για να συνεχίσουμε αυτή την προσπάθεια και για να δημιουργηθούν ακόμα καλύτερα προγράμματα χρειαζόμαστε την συμβολή σας.

Ας ξεκινήσουμε

Σχήμα 36: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade, στον ιστότοπο JetForm, «Εισαγωγή»

Στο σχήμα 36, βλέπουμε το κείμενο που εμφανίζεται και εισάγει τους εκπαιδευτικούς στην φόρμα αξιολόγησης που θα ακολουθήσει. Γίνεται μια γενική αναφορά στα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν καθώς αναφέρεται η σημασία που έχει για εμάς η συμπλήρωση αυτής της φόρμας αξιολόγησης. Στη ουσία, δημιουργείται μια επίκληση στο συναίσθημα με σκοπό την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου με υπευθυνότητα, καθώς οι πληροφορίες που θα αντλήσουμε θα μας βοηθήσουν στη δημιουργία καλύτερου εκπαιδευτικού προγράμματος.

The image shows a web form titled "Πληροφορίες" (Information) for the Teriade Museum. The form is designed for data collection and includes the following elements:

- Logo:** A stylized logo with the letters "MB" and "T" inside a red shape.
- Title:** "Πληροφορίες" (Information).
- Fields:**
 - "Ημερομηνία επίσκεψης *" (Visit date): A text input field.
 - "Όνομα σχολείου *" (School name): A text input field.
 - "Τάξη *" (Class): A text input field.
 - "Αριθμός παιδιών *" (Number of children): A text input field.
- Radio Buttons:** A section titled "Ποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα παρακολουθήσατε; *" (Which educational program did you attend?) with three options:
 - Ταξίδι στον ΤΕΡΙΑΝΤόκοσμο
 - Το παιχνίδι των εικόνων
 - Check in στο μουσείο..
- Navigation:** Two buttons at the bottom: "Πίσω" (Back) and "Επόμενο" (Next).

Σχήμα 37: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade, στον ιστότοπο JetForm, "Πληροφορίες", σελ: 1

Στο σχήμα 37, βλέπουμε την 1^η σελίδα αξιολόγησης. Σε αυτό το σημείο ο εκπαιδευτικός υποχρεούται να υποβάλλει την ημερομηνία επίσκεψης, το όνομα του σχολείου, την τάξη του, τον αριθμό παιδιών και το όνομα του εκπαιδευτικού προγράμματος που υλοποίησε. Αυτές οι πληροφορίες καθορίζουν την εγκυρότητα της αξιολόγησης καθώς δεν μπορεί να μπει ο καθένας και να γράψει ό,τι θέλει. Ο εκπαιδευτικός γνωρίζει όλες τις παραπάνω πληροφορίες και δεν παραβιάζεται η ιδιωτικότητα του. Επομένως δεν υπάρχει λόγος να μην τα συμπληρώσει σωστά και μετά εμείς θα είμαστε σε θέση να δούμε αν όντως ήρθε στο πρόγραμμα από το αρχείο μας και να κρίνουμε τις απαντήσεις αξιόλογες και χρήσιμες, από την στιγμή που βασίζονται σε 'πραγματικό' εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

Για ποιο λόγο αποφασίσατε να συμμετέχετε στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα; *

- Ήταν το μοναδικό διαθέσιμο
- Το αντικείμενο του μουσείου ταιριάζει με τους εκπαιδευτικούς μου στόχους
- Μου φάνηκε ενδιαφέρον
- Μου το σύστησε ένας συνάδελφος
-

Πριν την επίσκεψη στο μουσείο κάνατε κάποια προετοιμασία στην τάξη; *

- ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, τι;

Αν ΟΧΙ, γιατί;

Μετά την επίσκεψη στο μουσείο κάνατε κάποιο "κλείσιμο" στην τάξη; *

- ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, τι;

Αν ΟΧΙ, γιατί;

Συνολική αξιολόγηση(από το 1 έως το 5, όπου 1 απογοητευτικό και 5 εξαιρετικό) *

	1	2	3	4	5	
Απογοητευτικό	☐	☐	☐	☐	☐	Εξαιρετικό

Ποιο ήταν, κατά τη γνώμη σας, το πιο επιτυχημένο στοιχείο του προγράμματος;

Ποιο ήταν, κατά τη γνώμη σας, το λιγότερο επιτυχημένο στοιχείο του προγράμματος;

Κρίνοντας από τις αντιδράσεις των μαθητών σας, ποιο νομίζετε ότι ήταν γι' αυτούς το πιο επιτυχημένο στοιχείο του προγράμματος;

Κρίνοντας από τις αντιδράσεις των μαθητών σας, ποιο νομίζετε ότι ήταν γι' αυτούς το λιγότερο επιτυχημένο στοιχείο του προγράμματος;

Δόθηκε η δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής όλων των παιδιών; (1-5) *

1 2 3 4 5

Καθόλου Πάρα πολύ

Πόσο κατάλληλο ήταν το πρόγραμμα για το επίπεδο της τάξης; (1-5) *

1 2 3 4 5

Καθόλου Πάρα Πολύ

Πόσο υποστηρίζει το πρόγραμμα τους δικούς σας εκπαιδευτικούς στόχους; (1-5) *

1 2 3 4 5

Καθόλου Πάρα Πολύ

Τι θα αλλάζατε/ προσθέτατε/ αφαιρούσατε για να ταιριάζει καλύτερα;

Πώς εκτιμάτε το βαθμό ικανοποίησης των παιδιών; (1-5) *

1 2 3 4 5

Απογοητευτικό Εξαιρετικό

Οι μαθητές αισθάνθηκαν άνετα στο μουσείο; *

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Other

Ποιος ήταν κατά τη γνώμη σας ο βαθμός συμμετοχής των μαθητών; (1-5) *

1 2 3 4 5

Απογοητευτικό Εξαιρετικό

Σχήμα 38: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade, στον ιστότοπο JetForm, «Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα», σελ: 2

Στο σχήμα 38, βλέπουμε την σελίδα 2 όπως εμφανίζεται στη φόρμα με τίτλο «Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα». Σε αυτό το σημείο οι καθηγητές αξιολογούν αποκλειστικά το περιεχόμενο και τις τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν στα εκπαιδευτικά προγράμματα. Οι μορφές της διατύπωσης των ερωτήσεων έχουν μια πιο προσωπική και αφαιρετική προσέγγιση. Δεν υπάρχουν συγκεκριμένες ερωτήσεις που αναφέρουν συγκεκριμένες τεχνικές και συγκεκριμένα σημεία του προγράμματος. Προσπαθούν να αποτυπώσουν μια πιο γενική εικόνα, και ένα συνολικό συναίσθημα των εκπαιδευτικών για το πρόγραμμα. Επίσης, μπορούμε να διακρίνουμε τις πεποιθήσεις τους ή προτάσεις που μπορεί να έχουν, βελτιωτικές αλλαγές που αναφέρουν και προβλήματα που

μπορεί να εντόπισαν. Επίσης, έχουν την υποχρέωση να αναφέρουν και τα συναισθήματα που εντόπισαν στους μαθητές τους, γεγονός πολύ σημαντικό καθώς είναι οι πιο κατάλληλοι και οι πιο ικανοί να αναγνωρίσουν τον ενθουσιασμό ή την δυσαρέσκεια των μαθητών.

Οι εμπυχωτές : *

	Καθόλου	Λίγο	Έτσι και Έτσι	Πολύ	Πάρα Πολύ
Καλή επικοινωνία με τις ομάδες	☐	☐	☐	☐	☐
Το ύφος και το στυλ τους ταιριάζει με την ηλικία και το περιεχόμενο	☐	☐	☐	☐	☐
Ενθάρρυναν τα παιδιά να συμμετέχουν	☐	☐	☐	☐	☐

Εντοπίσατε κάποιο πρόβλημα στη συμπεριφορά των εμπυχωτών; *

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ, ποιο;

Σχήμα 39: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade, στον ιστότοπο JetForm, «Οι εμπυχωτές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων», σελ: 3

Στο σχήμα 39, αξιολογούνται οι εμπυχωτές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Οι εμπυχωτές παίζουν καθοριστικό ρόλο στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και είναι οι καθοδηγητές των μαθητών. Επομένως, οι εκπαιδευτικοί έχουν παρακολουθήσει τους εμπυχωτές, δημιουργούν μια σχέση επικοινωνίας και βλέπουν σε όλη την διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος πως λειτουργούν οι εμπυχωτές με τα παιδιά, πως

τους παρακινούν, αν τους καθοδηγούν με τον τρόπο που οι ίδιοι θεωρούν σωστό, άμα διέκριναν προβλήματα και λανθασμένες τεχνικές που χρησιμοποίησαν. Η αξιολόγηση λοιπόν των εμπυχωτών παίξει σημαντικό ρόλο στην επιτυχία ενός εκπαιδευτικού προγράμματος.

Οι Δραστηριότητες *

	Καθόλου	Λίγο	Έτσι και Έτσι	Πολύ	Πάρα πολύ
Ενθάρρυναν την κριτική σκέψη	☐	☐	☐	☐	☐
Ειθάρρυναν την δημιουργικότητα	☐	☐	☐	☐	☐
Ήταν προκλητικές	☐	☐	☐	☐	☐
Ήταν διασκεδαστικές	☐	☐	☐	☐	☐

*** ***

	Πολύ εύκολες	Μάλλον εύκολες	Κατάλληλες	Δύσκολες	Πολύ δύσκολες
Σε σχέση με τις δυνατότητες των παιδιών οι δραστηριότητες ήταν	☐	☐	☐	☐	☐

*** ***

	Ασφυκτικός	Περιορισμένος	Επαρκής	Χαλαρός	Πολύ χαλαρός
Ο χρόνος του προγράμματος ήταν	☐	☐	☐	☐	☐

Πίσω Επόμενο

Σχήμα 40: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade, στον ιστότοπο JetForm, «Οι Δραστηριότητες», σελ: 4

Στο σχήμα 41, αξιολογούνται οι δραστηριότητες των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Στην ουσία σε αυτό το σημείο ο εκπαιδευτικός καλείται να αξιολογήσει το περιεχόμενο. Μέσα από τις απαντήσεις θα είμαστε σε θέση να δούμε κατά πόσο πετύχαμε τους στόχους και τα μαθησιακά αποτελέσματα των δραστηριοτήτων. Στη συνέχεια αξιολογείται και η αποτελεσματικότητα της διάθεσης χρόνου που υπήρχε σε κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

MB T **Μελλοντικές Βλέψεις**

Θα επιθυμούσατε να συμμετέχετε σε ανάλογα προγράμματα; *

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ΟΧΙ, γιατί;

Θα επιθυμούσατε να συνεργαστείτε μαζί μας για την προετοιμασία και την υλοποίηση πιο εκτεταμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ειδικά για την τάξη σας; *

ΝΑΙ ΟΧΙ

Θα επιθυμούσατε να συμμετέχετε σε εκδηλώσεις παρουσίασης και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων; *

ΝΑΙ ΟΧΙ

Θα θέλατε κάποια βοήθεια για την προετοιμασία/κλείσιμο του προγράμματος; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα) *

Επίσκεψη στην τάξη από εμάς

Ενημερωτική συνάντηση όλων των ενδιαφερομένων εκπαιδευτικών

Έντυπο εκπαιδευτικό φάκελο

Ψηφιακό εκπαιδευτικό φάκελο

Εικονικό χώρο συζήτησης και ανταλλαγής υλικού και εμπειριών

Other

Με ποιον τρόπο θέλετε να ενημερώνεστε για τα προγράμματα του μουσείου; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερα από ένα) *

Μέσω εγκυκλίου της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης

Ψηφιακό ενημερωτικό δελτίο

Θα επισκέπτομαι τη σχετική ιστοσελίδα

Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας

Other

Εδώ αν θέλετε μπορείτε να αφήσετε κάποιο άλλο σχόλιο....

Σχήμα 41: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade, στον ιστότοπο JetForm, «Μελλοντικές Βλέψεις», σελ: 5

Στο σχήμα 42, οι εκπαιδευτικοί έχουν την δυνατότητα να ξεδιπλώσουν σκέψεις, προβληματισμός και προτάσεις. Εδώ τίθενται ερωτήσεις με κύριο στόχο την εξακρίβωση της αρέσκειας του εκπαιδευτικού προγράμματος, άμα δηλαδή το

εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν αρεστό, άμα επιθυμούν την συνέχισή του, άμα προτείνουν αλλαγές ή οτιδήποτε σχόλιο μπορεί να θέλουν να εξωτερικεύσουν. Αποτελεί το τελευταίο στάδιο αξιολόγησης και οι απαντήσεις θα μας δώσουν δύναμη να συνεχίσουμε ή θα καταρρίψουν όλη την προσπάθεια.

MB
T

Προαιρετικά: Στοιχεία επικοινωνίας

Το Όνομα σας

Όνομα Επίθετο

E-mail

ex: myname@example.com
example@example.com

Τηλέφωνο

Area Code Phone Number

Υποβολή Αξιολόγησης

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ!

museo|lab
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Πίσω

Σχήμα 42: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade, στον ιστότοπο JetForm, «Προαιρετικά: Στοιχεία Επικοινωνίας», σελ: 6

Στο σχήμα 43, δίνουμε την επιλογή να συμπληρώσουν τα στοιχεία τους με σκοπό την άμεση ενημέρωση τους σε συναντήσεις, events και οτιδήποτε σχετίζεται με το μουσείο και τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Τα στοιχεία επικοινωνίας είναι προαιρετικά καθώς μπορεί πολλοί καθηγητές να παραμείνουν στην ανωνυμία τους ή να μην τους ενδιαφέρει η ενημέρωση και η συμμετοχή σε τίποτε άλλο που σχετίζεται με τα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Τέλος, όσο αφορά όλα τα παραπάνω που έχουν ειπωθεί για την αξιολόγηση από τους καθηγητές, οφείλω να ενημερώσω ότι σε γενικές γραμμές δεν υπήρχε ανταπόκριση. Η φόρμα αξιολόγησης συμπληρώθηκε από ελάχιστους και αυτό το

γεγονός δεν μου επιτρέπει να βγάλω συμπεράσματα καθώς δεν έχω ικανοποιητικό αριθμό απαντήσεων. Στη συνέχεια, θα αναφερθώ περισσότερο στα προβλήματα που δημιουργήθηκαν με τους εκπαιδευτικούς.

3.2.2. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η εσωτερική αξιολόγηση αφορά δύο πολύ σημαντικά για μένα θέματα. Το ένα είναι τα διαχειριστικά, ότι έχει να κάνει με τους τρόπους διαχείρισης καταστάσεων, με την συνεργασία τόσο με το μουσείο αλλά και με τα σχολεία, τους καθηγητές και με την διεξαγωγή προγράμματος. Το δεύτερο, και πιο σημαντικό, είναι η αξιολόγηση του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Όλες οι δραστηριότητες και ο τρόπος υλοποίησής τους, οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν και τα μαθησιακά αποτελέσματα αξιολογούνται.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΑ : ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Η συνεργασία μπορεί να προέλθει από πολλούς διαφορετικούς οργανισμούς ταυτόχρονα. Είναι πολύ σημαντικό να πετύχεις μια σωστή και υγιή συνεργασία και πολύ δύσκολο ταυτόχρονα, ειδικά στα εκπαιδευτικά προγράμματα, που εμπλέκονται διαφορετικοί φορείς. Ως εργαστήριο μουσειολογίας ξέρουμε από πρώτο χέρι, όντας μια ομάδα, πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η συνεργασία τόσο στην δημιουργία μιας σταθερής σχέσης όσο και στην ασφάλεια και στο όμορφο περιβάλλον εργασίας που δημιουργείται και στηρίζεται από μια ομάδα ανθρώπων. Ως εργαστήριο μουσειολογίας που υλοποιεί τα εκπαιδευτικά προγράμματα 'έπρεπε' να συνεργαστούμε με το Μουσείο Teriade, τα σχολεία και τους καθηγητές. Για να επιτευχθεί μια δημιουργική συνεργασία με όλους τους φορείς κύριο μέσο είναι η επικοινωνία, η αποφασιστικότητα καθώς και η διεκδίκηση συγκεκριμένων αναγκών από τον κάθε φορέα.

1. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ – ΜΟΥΣΕΙΟ TERIADE

Μεγάλο ρόλο για την υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων έπαιξε η συνεργασία με το Μουσείο Teriade. Η συνεργασία επιτεύχθηκε ως ένα βαθμό, δεν επιτεύχθηκε στο 100%.

Αρχικά, υπήρχε ανταπόκριση στην πρόταση υλοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων, υπήρχε αποδοχή και παραχώρηση του χώρου καθώς και των

υλικών που ήταν απαραίτητα για την υλοποίηση των εκπαιδευτικών. Είναι αυτό αρκετό όμως; Μας ικανοποιεί εμάς ως εργαστήριο ή και το ίδιο το μουσείο, μας ικανοποιεί εμάς να κάνουμε κάτι εντελώς εθελοντικό με μόνη βοήθεια κάποιες παροχές ή ικανοποιεί το μουσείο να μας παρέχει απλώς κάποιες υποδομές χωρίς να συμμετέχει δημιουργικά στην όλη δραστηριότητα; Το μουσείο, δυστυχώς, δεν εμπλέχθηκε σε καμία δραστηριότητα που πραγματοποιήσαμε. Θέτω το εξής ερώτημα όταν πραγματοποιείται μια δραστηριότητα σε ένα μουσείο από κάποιους εξωτερικούς συνεργάτες, η δραστηριότητα τρέχει «μόνη »ης" ή τρέχει μαζί με το μουσείο; Στη συγκεκριμένη περίπτωση τα εκπαιδευτικά προγράμματα τρέχανε μόνο τους. Από την μία είναι καλό να μην εμπλέκεται σε όλα το μουσείο αλλά από την άλλη δεν θα έπρεπε να υπάρχει μια πιο στενή σχέση για την εξέλιξη και την δημιουργία δραστηριοτήτων με την συμβολή και του μουσείου; Μια χρυσή τομή κατά κάποιο τρόπο όπου μουσείο/εκπαιδευτικά υπάρχουν και μαζί αλλά και χωριστά ταυτόχρονα; Τα εκπαιδευτικά δεν υφίστανται χωρίς το μουσείο και το μουσείο προφανώς υφίσταται χωρίς τα εκπαιδευτικά αλλά μήπως το μουσείο με τα εκπαιδευτικά ανανεώνεται και μπορεί να οδηγηθεί σε κάτι καλύτερο; Κατά την γνώμη μου πρέπει να υπάρχει μια αλληλοσύνδεση. Μπορεί το μουσείο να παρείχε χώρο, να έδωσε το χρηματικό πόσο για τα υλικά και τα αναλώσιμα που χρειαζόμασταν αλλά μέχρι εκεί υφίσταται το μουσείο; Αυτό μόνο μπορεί να προσφέρει στα εκπαιδευτικά προγράμματα ή μπορεί να δημιουργηθεί μια πιο δυνατή σχέση συμμετέχοντας και το ίδιο στα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Το εργαστήριο λοιπόν με το μουσείο δεν αλληλοεπέδρασαν όσο θα το ήθελα. Το μουσείο μπορεί να συνεργαστεί εις βάθος και να επωφεληθεί και το ίδιο από αυτήν την συνεργασία. Δεν παίζει κάποιον εξωτερικό ρόλο, πρόκειται για τα εκπαιδευτικά προγράμματα που συμβαίνουν μέσα στο ίδιο. Το ερώτημα είναι: θα τα δεχτεί ως αναπόσπαστο κομμάτι της συνολικής του δράσης του, θα τα δει ως παράγοντα εξέλιξής του ή θα επιλέξει να αποστασιοποιηθεί και να περιοριστεί σε απλές ξεναγήσεις; Δεν έχω καταλήξει τι είναι καλύτερο και τι θα μπορούσε να γίνει και σε ποια πλαίσιο μπορεί να οροθετηθεί αυτή η συνεργασία. Αυτό που ξέρω είναι ότι θα μπορούσαμε να επιτύχουμε μια πιο σωστή συνεργασία με την παρεμβολή του μουσείου λίγο περισσότερο. Όπως το μουσείο κάνει καλό σε εμάς που μας έδωσε την ευκαιρία να υλοποιήσουμε το πρόγραμμά μας και μας στήριξε σε όλη αυτή την πρωτοφανή δραστηριότητα, που πήρε σάρκα και οστά για πρώτη φορά στη Μυτιλήνη, έτσι θεωρώ πως κάνουμε και εμείς καλό στο μουσείο δείχνοντας ότι στηρίζει τέτοιες ενέργειες και πάει ένα βήμα παρακάτω. Η διεκδίκηση πραγμάτων έρχεται όταν και

οι 2 φορείς καταλαβαίνουν ότι έχουν ανάγκη για την ανάπτυξή τους ο ένας τον άλλον. Εμείς έχουμε κατανοήσει τις ανάγκες μας και γνωρίζουμε πολύ καλά ότι χωρίς το μουσείο δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα, το κυριότερο θέμα μου είναι πως πρέπει και το μουσείο να καταλάβει ότι δεν μας κάνει απλώς μια χάρη αλλά ότι προωθείται και εξελίσσεται μέσα από αυτά τα προγράμματα.

Τέλος, η εξέλιξη δεν θα έρθει μόνο μέσα από μια εκδήλωση ή μια παρουσίαση βιβλίου, αλλά θα έρθει μέσα από κάτι πρωτοποριακό που το ίδιο το μουσείο έχει την πρωτιά και έχει την δυνατότητα να το στηρίξει και να το οδηγήσει μέχρι τέλους. Το μόνο που πρέπει να υπάρξει είναι η διάθεση, η επικοινωνία και η κατανόηση αναγκών και από τις δύο μεριές. Σε καμία περίπτωση δεν εννοώ ότι το μουσείο πρέπει να παίζει καθοριστικό ρόλο και να «ελέγχει» τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Μια συνεργασία μπορεί να ξεκινάει από πολύ απλά πράγματα όπως η προσφορά βοήθειας για τον εμπλουτισμό του περιεχομένου μας, για παράδειγμα να μας βοηθήσουν με το υλικό που θα χρησιμοποιήσουμε, να προτείνουν αλλαγές ή ακόμα και να υπάρξει μια συνεργασία σε υλικό-πίνακες οι οποίοι δεν είναι εμφανείς. Να γίνονται κοινές συζητήσεις για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

2. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ – ΣΧΟΛΕΙΑ/ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Και τα 3 εκπαιδευτικά προγράμματα απευθύνονται αποκλειστικά στα σχολεία, οπότε καταλαβαίνουμε ότι η συνεργασία μαζί τους αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι θέλουμε δεν θέλουμε. Θεωρώ αναγκαίο να αναφέρω ότι υπήρχε μεγάλη ανταπόκριση από τα σχολεία και στήριξη σε αυτά τα προγράμματα. Όπως είδαμε και στο κεφάλαιο «Υλοποίηση» τα στατιστικά δείχνουν την προέλευση σχολείων και από την πόλη της Μυτιλήνης αλλά και από εξωτερικά χωριά της Λέσβου. Τα σχολεία που ήρθαν μας εφοδίασαν με σκέψεις αλλά και με προβληματισμούς. Είμαστε πολύ χαρούμενοι που στήριξαν αυτή την προσπάθεια και υπήρξε συνεργασία αλλά εμείς θέλαμε και το λίγο παραπάνω, και σε αυτό το λίγο παραπάνω θα αναφερθώ παρακάτω.

Αρχικά, αφού είχαμε τελειώσει τον σχεδιασμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πριν την υλοποίησή τους καλέσαμε την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε συνάντηση για να τους ενημερώσουμε για το πρόγραμμά μας. Στην 1^η αυτή συνάντηση δεν υπήρχε ικανοποιητική ανταπόκριση, οι καθηγητές που ανταποκρίθηκαν ήταν ελάχιστοι με αποτέλεσμα όταν ξεκινήσαμε τα εκπαιδευτικά προγράμματα να τίθενται ερωτήσεις (για το είδος, την σκοπιμότητα, τι

γίνεται πριν - μετά τα εκπαιδευτικά) που δεν θα γινόταν αν συμμετείχαν στην συνάντηση. Γι' αυτό τον λόγο, αφού είδαμε ότι υπήρχε ανταπόκριση στα προγράμματα, αλλά οι ερωτήσεις πλήθαιναν όλο και περισσότερο, αποφασίσαμε να κάνουμε μια δεύτερη συνάντηση με την δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ενώ τα εκπαιδευτικά είναι σε εξέλιξη) για να απαντηθούν σε όλους αυτές οι ερωτήσεις.

Οι συναντήσεις, όμως, δεν προκλήθηκαν μόνο και μόνο για την ενημέρωση και για να δώσουμε συγκεκριμένες οδηγίες. Οι συναντήσεις είχαν και κάτι άλλο πολύ σημαντικό για εμάς. Είχαν σκοπό την αλληλεπίδραση με τους καθηγητές, την ανταλλαγή ιδεών, απόψεων και την επίτευξη ενός πιο κατάλληλου προγράμματος με την βοήθεια τους. Σχεδιάσαμε κάποια προγράμματα που αφορούν μαθητές! Είμαστε εκπαιδευτικοί; Όχι, μπορεί να σχεδιάσαμε και να υλοποιούμε τα προγράμματα, αλλά δεν ζούμε τη σχολική καθημερινότητα, δεν γνωρίζουμε πως μπορεί μια δραστηριότητα να φαίνεται στα μάτια ενός παιδιού. Οι εκπαιδευτικοί έχοντας μεγαλύτερη πείρα με τα παιδιά, με τις αντιδράσεις τους, ήταν σε θέση να μας βοηθήσουν, να προτείνουν αλλαγές για να βελτιωθεί το πρόγραμμά μας, όχι για κανέναν άλλον λόγο, αλλά για τα ίδια τα παιδιά. Αυτή η συνεργασία που προσπαθήσαμε δεν επιτεύχθηκε, πέρα από γενικόλογα σχόλια, δεν ειπώθηκε τίποτα το ουσιαστικό. Θα ήταν κάτι που θα μπορούσε να γίνει σε μελλοντικές συναντήσεις και θα το επιθυμούσαμε πολύ οι ίδιοι οι καθηγητές να έχουν πιο ενεργή συμμετοχή σε όλη αυτή την προσπάθειά μας.

Επίσης, όσο αφορά την παρουσία των καθηγητών κατά την υλοποίηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος παρουσιάστηκαν διάφορα θέματα. Τι ρόλο έχει ο εκπαιδευτικός στα προγράμματά μας; Υπήρχαν 3 κατηγορίες εκπαιδευτικών που μπορώ να αναφέρω. Η 1^η κατηγορία ήταν αυτοί που ερχόταν, συντόνιζαν τα παιδιά, παρακολουθούσαν το πρόγραμμα, βοηθούσαν όπου έπρεπε και δημιουργούταν μια πολύ καλή συνεργασία με τους εμπλεκόμενους. Είναι ακριβώς αυτό που θέλουμε, οι καθηγητές ούτε να έχουν τον πρώτο ρόλο ούτε τον τελευταίο. Η 2^η κατηγορία ήταν εκείνοι που έβγαζαν μια υπερπροστασία, έλυναν τους γρίφους οι ίδιοι, με το σκεπτικό ότι βοηθάνε τα παιδιά και έδιναν τις απαντήσεις, πράγμα που δεν ήταν λειτουργικό, καθώς δεν αφήναν τα παιδιά να εκφραστούν και συνέχιζαν να λειτουργούν οι ίδιοι οι μαθητές, σε ένα πλαίσιο σχολείου, αν και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα δεν είχε δημιουργηθεί με αυτό το σκεπτικό. Η 3^η και πιο προβληματική κατηγορία, κατά την γνώμη μου, ήταν εκείνοι που έφεραν τα παιδιά και έμεναν έξω από το μουσείο, καθ' όλη την διάρκεια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, αφήνοντας όλη την ευθύνη σε εμάς, τους εμπλεκόμενους, δείχνοντας έτσι μια απάθεια και καμία διάθεση για συμμετοχή και παρακολούθηση του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Τι ακριβώς θέλαμε εμείς από τους εκπαιδευτικούς; Εμείς αυτό που θέλαμε και το πετύχαμε εν μέρει είναι η 1^η κατηγορία. Εκπαιδευτικοί που έρχονται για να υλοποιήσουν το πρόγραμμα με τα παιδιά, παρέχοντας την βοήθεια που χρειάζεται το παιδί για να αναπτύξει τις ίδιες του τις ιδέες, τα συναισθήματά του χωρίς να τα βάζει σε ένα πρότυπο μαθήματος αλλά μέσα από την εκπαιδευτική εκδρομή να τα οδηγήσει σε διαφορετικά συμπεράσματα και σε διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης της αλήθειας που μέχρι τώρα ακόμα και ο ίδιος ο εκπαιδευτικός δεν έχει την δυνατότητα μέσα στο σχολείο να αξιοποιήσει τέτοιες μεθόδους. Ευτυχώς για όλους η 1^η κατηγορία υπερτερούσε αριθμητικά σε σχέση με τις άλλες.

Πολύ σημαντικό για εμάς ήταν να καταφέρουμε με κάποιο τρόπο να συνδυάσουμε με την βοήθεια του σχολείου και του καθηγητή το πριν και το μετά από την επίσκεψη στο μουσείο Teriade. Επειδή όμως μας πίεζε ο χρόνος και γενικά από τις συναντήσεις, όπως προανέφερα, δεν υπήρξε ανάλογη ανταπόκριση, δεν καταφέραμε να αξιοποιήσουμε αυτή την δυνατότητα. Έτσι, το αποτέλεσμα ήταν τα παιδιά να έρχονται στο μουσείο να υλοποιούν το πρόγραμμα και να φεύγουν χωρίς να έχει γίνει κάποια προεργασία πριν ή να υπάρχει κάποιο αποτέλεσμα μετά. Πράγμα που για πρώτη φορά θεωρήσαμε ότι ήταν αποδεκτό, καθώς όλα αυτά ήταν μια 'πρόβα' για να δούμε την απήχηση των προγραμμάτων και κατά πόσο αρέσει στους μαθητές.

3. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ο προγραμματισμός είναι η πρώτη λειτουργία μιας διοίκησης (κάθε τύπου, στη συγκεκριμένη περίπτωση αφορά τα εκπαιδευτικά προγράμματα) και αποτελεί προϋπόθεση για την οργάνωση. Αν δεν υπάρχει πρόγραμμα, δεν είναι δυνατό να οριστούν αντικειμενικοί στόχοι και αν δεν υπάρχουν στόχοι, δεν υπάρχει λόγος οργάνωσης. Με άλλα λόγια, αν δε γνωρίζουμε πού πηγαίνουμε, δε γνωρίζουμε πώς θα οργανωθούμε για να φτάσουμε εκεί. Θεωρώ πως δεν υπήρχε ούτε η καλύτερη οργάνωση αλλά ούτε σωστός προγραμματισμός. Σε αυτή την ενότητα υπάρχουν θέματα από όλες τις πλευρές που πρέπει να ειπωθούν. Κατά την γνώμη μου τρία ήταν τα σημαντικότερα προβλήματα.

Αρχικά, πρώτο λάθος που έγινε ήταν ο μη καθορισμός του αριθμού εκπαιδευτικών προγραμμάτων που μπορούμε να υλοποιούμε την βδομάδα. Υλοποιώντας τα εκπαιδευτικά προγράμματα για πρώτη φορά, δεν γνωρίζαμε την απήχηση που μπορεί να έχουν, επομένως, όταν έπαιρναν να κλείσουν ραντεβού και βλέπαμε το πρόγραμμα να γεμίζει χαιρόμαστε και δεν λέγαμε όχι σε κανέναν. Έτσι

Ξεκινήσαμε θεωρώντας ότι μπορούμε να έχουμε κάποια προγράμματα παραπάνω, στη συνέχεια όμως οδηγηθήκαμε σε ένα εξαντλητικό πρόγραμμα (τουλάχιστον 5 εκπαιδευτικά ανά βδομάδα), ζητώντας βοήθεια και από άλλα μέλη του εργαστηρίου, αλλά ακόμα και τότε δεν ήμασταν σε θέση να τα βγάλουμε πέρα. Αν και το πρόβλημα διατυπώθηκε δεν μπορούσε να βρεθεί λύση τη δεδομένη στιγμή. Αυτό είναι λογικό να συμβεί σε μια δράση που υλοποιείται για πρώτη φορά, καθώς δεν γνωρίζαμε και δεν είχαμε την απαιτούμενη πείρα, θεωρήσαμε ότι μπορούμε να ανταπεξέλθουμε. Όλα αυτά τα μαθαίνεις με τη τριβή. Ήταν η πρώτη φορά για αυτό δυσκολευτήκαμε και περιμέναμε μια πιο σταδιακή αρχή και όχι αυτό το μεγάλο 'μπαμ' που έγινε. Το πρόβλημα επομένως δημιουργήθηκε από τη στιγμή που εμείς οι ίδιοι δεν βάλαμε από την αρχή το όριο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που αντέχουμε να κάνουμε ανά βδομάδα, δεδομένου πως δεν γνωρίζαμε ως τότε τα όρια της αντοχής μας.

Δεύτερο λάθος, ο καταμερισμός ευθύνης προγράμματος σε άτομο που δεν μπορούσε να ανταποκριθεί και να δράσει συλλογικά. Το πρόγραμμα ενημερωνόταν με τέτοιο τρόπο που δεν βοηθούσε τους εμπυχωτές. Έπρεπε να γνωρίζουμε το αριθμό των παιδιών, την ηλικία και να υπάρχει μια επιβεβαίωση για την εγκυρότητα του εκάστοτε προγράμματος μια μέρα πριν τουλάχιστον, αυτά δυστυχώς ελάχιστες φορές επιτεύχθηκαν δημιουργώντας μεγάλη πίεση σε εμάς του εμπυχωτές μη όντας 100% έτοιμοι για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που θα υλοποιήσουμε γι' αυτό τον λόγο προέκυψαν και λάθη. Σε καμία περίπτωση δεν στοχοποιώ το συγκεκριμένο άτομο, θεωρώ ότι αν υπήρχε καλύτερη επικοινωνία και από τις 2 πλευρές πολλά προβλήματα θα είχαν αποφευχθεί. Σε αυτό το σημείο θέλω να πω ότι δεν υπήρχε σωστή γραμματειακή υποστήριξη στο μουσείο και το καλύτερο, θεωρώ πως θα ήταν το άτομο που είναι υπεύθυνο για τα ραντεβού και το πρόγραμμα πρέπει να έχει άμεση σχέση με τα εκπαιδευτικά προγράμματα για να γνωρίζει ακριβώς τι πρέπει να ρωτάει, τι μπορεί να γίνει τι όχι καθώς υπάρχουν σημαντικά στοιχεία που χρειαζόμαστε για την ομαλή υλοποίηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος.

Το τρίτο λάθος αφορά τα σχολεία. Μεγάλο μέρος της ευθύνης για τον μη προγραμματισμό προερχόταν από τα σχολεία, τα οποία δεν καθόριζαν σωστά τον αριθμό των μαθητών ή αποφάσιζαν οι ίδιοι να κάνουν αλλαγές χωρίς να θεωρούν σκόπιμη την ενημέρωσή μας. Για την ομαλή και επιτυχημένη υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων υπάρχουν ορισμένες πρακτικές προϋποθέσεις: να γνωρίζουμε τον αριθμό των παιδιών, τις τάξεις και την ηλικία. Αυτές οι απαιτήσεις είναι καθοριστικές προκειμένου να έχουμε έτοιμο το υλικό για το κατάλληλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και να είμαστε κι εμείς οι ίδιοι προετοιμασμένοι. Όταν αυτό

αλλάζει χωρίς να το ξέρουμε επηρεάζει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, την διάρκεια και ανατρέπει όλο το πρόγραμμα που μπορεί να έχουμε βγάλει την συγκεκριμένη μέρα. Το σχολείο, παίρνοντας μέρος σε κάτι τέτοιο για πρώτη φορά, δεν θεωρεί ότι μια μικρή αλλαγή αξίζει να ειπωθεί, όμως αυτή η «μικρή αλλαγή» για εμάς μπορεί να είναι εξαιρετικά σημαντική και να επηρεάσει όλη την μορφή του προγράμματος. Για να αποφευχθεί αυτό πρέπει να γίνεται ξεκάθαρη στα σχολεία η σημασία αυτών των απαιτήσεων, και να τονιστεί η χρησιμότητα των συναντήσεων που πραγματοποιούνται για την έγκαιρη ενημέρωσή τους σε αυτά τα πρακτικά ζητήματα. Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθούν προβλήματα.

Επομένως καταλήγουμε να έχουμε ένα πρόγραμμα “ζωντανό” που ανανεώνεται διαρκώς, δυσαρεστημένους εμπυχωτές που δεν ξέρουν τι τους ζημερώνει και αλλαγές που ανακαλύπτονται την μέρα του εκπαιδευτικού προγράμματος από τους εκπαιδευτικούς. Πως προλαμβάνεται μια τέτοια κατάσταση; Μερικά πράγματα δεν μπορείς να τα προνοήσεις. Αυτό που μπορείς να κάνεις είναι να είσαι ευέλικτος, να ακούσεις την κριτική, να αφουγκραστείς τα λάθη σου και να προσπαθήσεις την επόμενη φορά για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα έχοντας υπόψη σου όλους τους συμμετέχοντες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Η πιο σημαντική αξιολόγηση για μένα είναι η αξιολόγηση του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που υλοποιήσαμε. Παρακάτω θα αξιολογήσω μία μία τις δραστηριότητες και όλα αυτά που αναφέρω στην περιγραφή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων ως μαθησιακά αποτελέσματα. Θα δω τι λειτούργησε και τι όχι και θα παραθέσω σκέψεις, προβληματισμούς, λύσεις καθώς και πρακτικές που κρίστηκαν αναγκαίες ή και πρακτικές που ήταν άσκοπες κατά την υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

1. ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ

Ο χωρισμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων έγινε με βάση την ηλικιακή ομάδα. Όπως έχω αναφέρει, χωρίσαμε τα προγράμματα με τον παρακάτω τρόπο: το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με το χαμηλότερο επίπεδο δυσκολίας (Ταξίδι στον Τεριαντόκοσμο) αφορά μαθητές από Γ΄ Δημοτικού μέχρι Ε΄ Δημοτικού καθώς θεωρήσαμε ότι τα παιδιά Γ΄ Δημοτικού δεν θα μπορούσαν να είναι σε ένα πρόγραμμα με παιδιά ΣΤ΄ Δημοτικού (υψηλότερη βαθμίδα δημοτικού). Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

με το μεσαίο επίπεδο δυσκολίας (Το παιχνίδι των εικόνων) αφορούσε μαθητές από ΣΤ΄ Δημοτικού μέχρι Β΄ Γυμνασίου, για ακριβώς τον ίδιο λόγο που αναφέρθηκε και παραπάνω, το επίπεδο δυσκολίας δεν θα μπορούσε να είναι το ίδιο με έναν μαθητή ΣΤ΄ Δημοτικού με Γ΄ Γυμνασίου. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με το υψηλότερο επίπεδο δυσκολίας (Check in στο μουσείο) αφορούσε μαθητές την Γ΄ Γυμνασίου με Γ΄ Λυκείου καθώς όντας μαθητές την υψηλότερης εκπαιδευτικής βαθμίδας η δυσκολία έπρεπε να ταιριάζει στα μέτρα τους. Ως ένα βαθμό μπορώ να πω πως αυτός ο χωρισμός λειτούργησε, δεν λειτούργησε όμως σε όλα τα εκπαιδευτικά που υλοποιήθηκαν καθώς δεν είχαμε σκεφτεί κάποιες παραμέτρους.

Αρχικά, όσο αφορά τα σχολεία που ήρθαν από τα χωριά της Λέσβου, διαπιστώσαμε ότι είχαν μαθητές που δεν μπορούσαν να ανταποκριθούν στο επίπεδο μαθησιακών απαιτήσεων, καθώς υπήρχε τάξη α΄ γυμνασίου όπου μερικά παιδιά δεν μπορούσαν καν να διαβάσουν. Αυτό αποτελούσε, προφανώς, ένα πρόβλημα καθώς δεν μπορούσαν να παρακολουθήσουν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που τους αναλογούσε. Επίσης υπήρχαν εξαιρέσεις μαθητών σε τάξεις όπου ήταν ή πολύ 'μπροστά' για την ηλικία τους ή το αντίθετο, με αποτέλεσμα μερικά παιδιά να έχουν αυτοπεποίθηση αρχηγού ή να παραγκωνίζονται, αυτό όμως δεν μπορούσαμε να το προβλέψουμε.

Τέλος, το ιδανικό θα ήταν να μην αποκλείαμε συγκεκριμένες τάξεις και να ήμασταν σε θέση να υλοποιήσουμε εκπαιδευτικά προγράμματα για όλες τις ηλικίες, για παράδειγμα αποκλείσαμε την α΄, β΄ δημοτικού καθώς ήταν πολύ μικροί για αυτό τον κύκλο εκπαιδευτικών προγραμμάτων, με αποτέλεσμα πολλά σχολεία ή καθηγητές να θέλουν να φέρουν όλες τις τάξεις τους αλλά να μη μπορούν καθώς μια τόσο μικρή ηλικία δεν θα μπορούσε να παρακολουθήσει ούτε το χαμηλότερο επίπεδο δυσκολίας του εκπαιδευτικού προγράμματος που δημιουργήσαμε. Επίσης στην ε΄ δημοτικού θα μπορούσαμε να έχουμε ένα αποκλειστικά δικό τους πρόγραμμα καθώς αποτελούν την μεσαία τάξη του δημοτικού και ήταν κατά κάποιο τρόπο μεγάλοι για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «ταξίδι στον τεριαντόκοσμο», αλλά συγχρόνως μικροί για το παιχνίδι των εικόνων. Για πρώτη φορά όμως, είμαι αρκετά ευχαριστημένη με τον χωρισμό που κάναμε και δημιουργώντας συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προγράμματα θεωρώ πως θα είμαστε στην τέλεια θέση ότι και αν προκύψει.

2. ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

(δες τα στοιχεία δραματοποίησης [εδώ](#))

Η δραματοποίηση, η ένταξη του παιδιού στον μύθο, λειτούργησε πολύ καλά. Είχε το αποτέλεσμα που θέλαμε. Τα παιδιά πίστευαν και ακολουθούσαν τον μύθο και πολλές φορές δημιουργήθηκαν ερωτήσεις που αφορούσαν τον μύθο (πχ. Αν ο Teriade ζούσε τι θα μας έλεγε για αυτή την αποστολή;), οπότε βλέπουμε ότι οι στιγμές δραματοποίησης που εντάξαμε και στα 3 εκπαιδευτικά προγράμματα λειτούργησαν και ενίσχυαν το ενδιαφέρον των παιδιών που λειτουργούσαν ομαλά μέσα σε αυτό τον μύθο. Αναλυτικότερα όσο αφορά τις συγκεκριμένες στιγμές δραματοποίησης ήταν τρεις, το βίντεο της διαθήκης του Teriade, ο ρόλος των εμπυχωτών ως εκτελεστές διαθήκης και το σφραγισμένο κουτί 'απευθείας απεσταλμένο από το Παρίσι από τον ίδιο τον Teriade'.

Το βίντεο της διαθήκης του Teriade λειτούργησε αρκετά καλά, βέβαια υπήρχαν και μερικές δυσκολίες. Αρχικά, όπως έχω αναφέρει, υπήρχαν 2 εκδοχές του βίντεο, ένα για τα μικρότερα παιδιά και ένα για τα μεγαλύτερα, όπου το ύφος και ο λόγος ήταν πιο σοβαρός. Εν τέλει, καταλήξαμε να έχουμε ένα βίντεο διαμορφωμένο και από τα 2 σενάρια για καθαρά τεχνικούς λόγους. Επειδή τα εκπαιδευτικά έπρεπε να ξεκινήσουν σκηνοθετήσαμε ένα βίντεο με την υπόσχεση ότι όταν θα έχουμε τον χρόνο θα το αλλάζαμε. Αυτό το τρίτο βίντεο στη ουσία, που δημιουργήθηκε συνδυάζοντας τα δυο σενάρια, λειτούργησε και οι μαθητές πείστηκαν για την 'αυθεντικότητά του' ως ένα ικανοποιητικό βαθμό. Βέβαια, δημιουργήθηκαν προβλήματα στα μεγαλύτερα παιδιά ήταν πιο δύσπιστα, αλλά όχι σε τέτοιο βαθμό που να το απορρίψουν τελείως. Γενικά, ο λόγος του βίντεο ήταν δύσκολος και τα μικρότερα παιδιά δεν τα καταλάβαιναν όλα, αλλά έμπαιναν στο concept με μεγαλύτερη ευκολία. Σε αυτό το σημείο μεγάλη συμβολή είχαν οι «συμβολαιογράφοι».

Ο ρόλος των συμβολαιογράφων ως εκτελεστές της διαθήκης λειτούργησε άψογα. Ανεξάρτητα την ηλικία το 95% των μαθητών είχαν πειστεί πως είμασταν οι εκτελεστές της διαθήκης. Καθ' όλη την διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος, παραμέναμε στον ρόλο και από άποψη ενδυματολογική αλλά και από άποψη ύφους. Μπήκαμε στο ρόλο και σε κάθε ερώτηση που μας γινόταν απαντούσαμε ως εκτελεστές της διαθήκης. Όσο αφορά το ενδυματολογικό κομμάτι έπρεπε να έχουμε ένα στυλ δικηγόρου με καρτελάκια που να αποτυπώνουν την ταυτότητά μας. Η εξωτερική εμφάνιση παίζει καθοριστικό ρόλο όταν μπαίνεις σε κάποιον ρόλο, κάνει το 'ψεύτικο' πιο πιστευτό στα μάτια ενός παιδιού. Αλλά προφανώς δεν μπορείς να αρκεστείς μόνο σε αυτό αλλά και σε όλο το ύφος οπότε εμείς είχαμε προετοιμαστεί από πριν και είχαμε κάνει ολόκληρη προεργασία για το ποιος είναι ο ρόλος των εμπυχωτών και πως πρέπει να λειτουργούμε. Κύριος στόχος μας να εντάσσουμε

σε όλη την διάρκεια του εκπαιδευτικού τα παιδιά στον μύθο, με αναφορές, με ερωτήσεις. Αυτό το πετύχαμε και μπορώ να πω πως σε αυτή την λογική θα το συνεχίσουμε.

Το σφραγισμένο κουτί, που υποτίθεται αποστέλλεται από τον ίδιο τον Teriade από το Παρίσι, ήταν το κλειδί όλου του μύθου. Μέσα σε αυτό το κουτί υπήρχαν όλα τα εργαλεία που χρειαζόνταν οι μαθητές για τις αποστολές τους. Το κουτί δούλεψε πολύ καλά και όλοι οι μαθητές ήταν ενθουσιασμένοι με την ανακάλυψη του περιεχομένου του. Με το που έπαιρναν το κουτί στο χέρι τους ο μύθος έπαιρνε κατά κάποιο τρόπο σάρκα και οστά. Δεν είχαμε κανένα πρόβλημα με την λειτουργία του κουτιού, δεν δημιουργήθηκε κάτι που επιδέχεται αλλαγή, οπότε μπορούμε να το χρησιμοποιήσουμε ακριβώς όπως το χρησιμοποιήσαμε.

Γενικά, η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετωπίσαμε όσο αφορά την δραματοποίηση ήταν τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας. Εδώ αξίζει να πω ότι το κλειδί για να πετύχει είναι να μην το κάνεις σε αυτούς πολύ παιδικό. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να συμπεριφερθείς με τον ίδιο τρόπο όπως στα παιδιά μικρότερης ηλικίας. Θα το πιστέψουν ως ένα σημείο, από κει και πέρα δεν χρειάζεται πίεση ούτε να τους το κάνεις απλό. Στην ουσία, μπαίνουν σε μια επιλογή αν θα το πιστέψουν ή όχι και πρέπει να τους αφήσεις χώρο. Αν επιλέξουν να πιστέψουν, η δραματοποίηση πετυχαίνει αν όμως είναι αρνητικοί δεν πετυχαίνει αλλά και πάλι παίζουν. Θεωρώ πως εξαρτάται από το κάθε παιδί σε τέτοια ηλικία πως θα επιλέξει το ίδιο να προχωρήσει. Με τον έναν ή τον άλλο τρόπο δεν αναιρείται ο ενθουσιασμός και το αίσθημα της ανακάλυψης που όλοι οι μαθητές έχουν ως κοινό σημείο.

3. ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΟΜΑΔΩΝ

Ο χωρισμός των παιδιών σε 4 ομάδες ανά εκπαιδευτικό πρόγραμμα, προήλθε αφού είχαμε καταλήξει στο ότι κάθε εκπαιδευτικό θα έχει 20-25 παιδιά. Οπότε θεωρήσαμε ότι ο χωρισμός τους σε ομάδες 6-7 ατόμων ήταν ιδανικός. Ούτε μικρή ομάδα ούτε μεγάλη, γεγονός που εξυπηρετούσε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ικανοποιητικά. Στα περισσότερα προγράμματα αυτός ο χωρισμός λειτούργησε. Προέκυψαν όμως θέματα που μας έβαλαν σε σκέψεις.

Αρχικά, ποιος είναι υπεύθυνος για τον χωρισμό των μαθητών σε ομάδες; Όταν ξεκινήσαμε τα εκπαιδευτικά προγράμματα θεωρήσαμε ότι το καλύτερο θα ήταν να χωρίζονται όταν έρχονται στο μουσείο αλλά προέκυψαν διάφορα θέματα πάνω σε αυτό. Χωρίζονται μόνοι τους; Χωρίζονται από τους εμψυχωτές; Χωρίζονται από

τους καθηγητές; Καταλήξαμε πως το ιδανικό είναι να χωρίζονται από τους καθηγητές πριν έρθουν στο μουσείο για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι ότι οι καθηγητές γνωρίζοντας τους μαθητές ξέρουν ποια άτομα μπορούν να συνυπάρξουν ποια άτομα κάνουν φασαρία όταν είναι μαζί και γνωρίζουν πάνω κάτω το μαθησιακό επίπεδο του καθενός, οπότε μπορούν να χωρίσουν τα παιδιά σε ομάδες όπου δεν θα χωριστούν με βάση τις φιλίες τους αλλά κάθε ομάδα θα αποτελείται από μαθητές όλων των μαθησιακών επιπέδων, ώστε να γίνει μια πιο σωστή μίξη όπου δεν θα υπάρχουν γκρίνιες, ίντριγκες και φασαρίες. Ο δεύτερος λόγος είναι για την εξοικονόμηση χρόνου, καθώς ο χωρισμός στο μουσείο είναι χρονοβόρος και καθυστερεί το πρόγραμμα. Γι' αυτό τον λόγο λοιπόν το ιδανικό είναι να γίνεται ο χωρισμός στην τάξη πριν την επίσκεψή τους.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1: ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟΝ ΤΕΡΙΑΝΤΟΚΟΣΜΟ

(δες την περιγραφή του προγράμματος [εδώ](#))

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα, όπως έχω αναφέρει, αποτελεί το χαμηλότερο μαθησιακό επίπεδο εκπαιδευτικού προγράμματος που υλοποιήσαμε και απευθύνεται σε μαθητές γ' με ε' δημοτικού. Θα αξιολογήσω την κάθε δραστηριότητα έχοντας 2 παραμέτρους την υλοποίηση (υλικά που χρησιμοποιήθηκαν, τεχνικές) και τα μαθησιακά αποτελέσματα (επιτεύχθηκαν ή όχι).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 : ΤΟ ΠΑΖΛ

(δες την δραστηριότητα [εδώ](#))

Υλοποίηση

Σε γενικές γραμμές, η δραστηριότητα όσο αφορά τα υλικά και τις τεχνικές που χρησιμοποιήσαμε εξελίχθηκε σωστά και δεν υπήρξε κάποιο σοβαρό πρόβλημα που για να χρειάζεται αλλαγή. Υπήρχαν μόνο δύο προβλήματα που πρέπει να αναφέρω. Το ένα πρόβλημα ήταν πως λόγω δικού μας λάθους τοποθετήθηκε ένας πίνακας στο ισόγειο και τρεις πίνακες στον 1^ο όροφο, με αποτέλεσμα να υπάρχει μία ομάδα κάτω και τρεις ομάδες πάνω που δυσκόλευε την δουλειά των εμπυχωτών, καθώς ο ένας εμπυχωτής έπρεπε να βρίσκεται στο ισόγειο και ο άλλος στον 1^ο όροφο. Δεν ήταν τόσο μεγάλης σημασίας έτσι ώστε να αναγκαστούμε να το αλλάξουμε εκείνη την περίοδο, αποδεχτήκαμε το λάθος μας και λειτουργήσαμε με αυτό. Σε μια επανεξέταση όμως του προγράμματος, σίγουρα θα τοποθετούσαμε δύο πίνακες στο ισόγειο και δύο στον 1^ο όροφο όπως ήταν και το πρόγραμμα διαμορφωμένο από

την αρχή για την διευκόλυνση όλων μας. Το δεύτερο πρόβλημα που παρουσιάστηκε κατά την εξέλιξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ήταν η τοποθέτηση των χαμένων κομματιών κάτω από τον πίνακα, στο πάτωμα. Αυτό δημιούργησε προβλήματα καθώς τα παιδιά βρίσκοντας τον πρώτο πίνακα και ανακαλύπτοντας πως τα χαμένα κομμάτια βρίσκονται στο πάτωμα, στην εύρεση των επόμενων πινάκων κοιτούσαν το πάτωμα και όχι τον χώρο και τους πίνακες. Το καλύτερο θα ήταν να βρεθεί ένας τρόπος τα κομμάτια να είναι τοποθετημένα δίπλα στον πίνακα ή κάπως διαφορετικά δομημένα στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Όσο αφορά τα μαθησιακά αποτελέσματα θεωρώ ότι επιτεύχθηκαν. Μέσα από το κυνήγι θησαυρού τα παιδιά εξοικειώθηκαν με το μουσείο και δεν αποτελούσαν απλά παθητικούς επισκέπτες αλλά βρίσκονταν συνεχώς σε ένα πλαίσιο εξερεύνησης και ανακάλυψης. Όσο αφορά την εξέταση λεπτομερειών του πίνακα για να βρουν το χαμένο κομμάτι συνειδητοποιήσαμε, όπως προανέφερα, ότι το παιδί όταν βρήκε τον πρώτο πίνακα και είδε ότι τα χαμένα κομμάτια βρίσκονται τοποθετημένα στο πάτωμα, για την εύρεση των επόμενων πινάκων δεν κοιτούσε πλέον τους πίνακες αλλά κοιτούσε προς τα κάτω για να βρει άλλα χαμένα κομμάτια. Οπότε στην ουσία «έκλεβαν» ή, αν θέλουμε να δούμε και το θετικό της υπόθεσης, τα παιδιά είναι αρκετά έξυπνα. Αυτό θα μπορούσε να αποφευχθεί βάζοντας τα χαμένα κομμάτια δίπλα στον πίνακα ή προσαρμόζοντάς τα έτσι ώστε τα παιδιά να μην έχουν περιθώρια κλεψίματος.

Όσο αφορά την ομαδικότητα καθ' όλη την διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος παρατηρήσαμε αυξημένη συνεργασία ανάμεσα στα μέλη των ομάδων και ένα μικρό ανταγωνισμό ανάμεσα στις ομάδες. Ο ανταγωνισμός δεν ήταν τόσοσ ώστε να θεωρηθεί αρνητικό ήταν όσο θα έπρεπε να υπάρχει για να του δώσει μια ώθηση μεγαλύτερη και μια δόση αδρεναλίνης. Αναλυτικότερα:

Όσο αφορά το πεδίο 'ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ'

- ✓ *«Γνωρίζω κάτι»* → επιτυχής πρώτη γνωριμία με πίνακες διάσημων καλλιτεχνών
- ✓ *«Μαθαίνω Δεδομένα ή Πληροφορίες»* → επιτυχής κατάκτησης γνώσης μέσα από την παρατηρητικότητα και την ανάγνωση ετικετών των πινάκων
- ✓ *«Καταλαβαίνω Κάτι»* → επιτυχής ανάγνωση χάρτη για τον προορισμό των πινάκων

- ✓ *«Εμβαθύνω στην Κατανόηση»* → επιτυχής κατανόηση των οδηγιών των εμπυχωτών
- ✓ *«Κάνω συσχετισμούς»* → επιτυχής συσχέτιση χαμένων κομματιών με συγκεκριμένο πίνακα

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ'

- ✓ *«Δυνατότητα για νέα πράγματα»* → δυνατότητα δημιουργίας παζλ
- ✓ *«Γνωρίζω πως»* → επιτυχής αναγνώρισης τρόπου λειτουργίας παζλ
- ✓ *«Διανοητικές Δεξιότητες»* → επιτυχής συμπλήρωση ενός παζλ.
- ✓ *«Δεξιότητες Διαχείρισης Πληροφοριών»* → επιτυχής ανάγνωσης του χάρτη και των οδηγιών που τους δίνονται.
- ✓ *«Επικοινωνιακές Δεξιότητες»* → επιτεύχθηκε σωστή επικοινωνία με τους εμπυχωτές αλλά και μεταξύ των μελών μιας ομάδας.
- ✗ *«Σωματικές Ικανότητες»*

Όσο αφορά το πεδίο 'ΑΞΙΕΣ, ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ, ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ'

- ✗ *«Αισθήματα»*
- ✓ *«Αντίληψεις»* → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την αντίληψης στην εύρεση του χαμένου κομματιού
- ✗ *«Γνώμη για τον εαυτό μας»*
- ✓ *«Αυξημένη ανεκτικότητα»* → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την ανεκτικότητας μεταξύ των μελών των ομάδων
- ✗ *«Ταύτιση»*
- ✓ *«Αυξημένα Κίνητρα»* → επιτυχής προσέγγισης της δραστηριότητας μέσα στα πλαίσια του μύθου και των στοιχείων δραματοποίησης
- ✗ *«Θετική και Αρνητική στάση σε σχέση με κάποια εμπειρία»*

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΜΠΝΕΥΣΗ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΣΗ'

- ✓ *«Διασκέδαση»* → επιτεύχθηκε ο διασκεδαστικός τρόπος προσέγγισης της δραστηριότητας
- ✓ *«Εκπληξη»* → επιτυχής ένταξη στοιχείου έκπληξης
- ✓ *«Πρωτότυπες σκέψεις, πρωτότυπες δράσεις»* → η δραστηριότητα του παζλ αποτέλεσε μια πρωτότυπη δράση στον μουσειακό χώρο
- ✗ *«Δημιουργικότητα»*
- ✓ *«Εξερεύνηση»* → το στοιχείο της εξερεύνησης επιτεύχθηκε στο 100% με την αναζήτηση και την ανακάλυψη των χαμένων κομματιών

✓—~~«Πειραματισμό»~~

✓ «Κατασκευή Πραγμάτων»→ επιτεύχθηκε με την ολοκλήρωση του παζλ ανά ομάδα

✓—~~«Εμπνευση»~~

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

(δες την δραστηριότητα [εδώ](#))

Υλοποίηση

Δεν υπήρχε συγκεκριμένο πρόβλημα. Οι τεχνικές και τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν δεν είχαν κάτι προβληματικό. Η εγκατάσταση της δραστηριότητας στην αίθουσα των εκπαιδευτικών λειτούργησε.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Μέσω της παρατήρησης των πινάκων, κύριος στόχος ήταν η ανακάλυψη της αφηγηματικότητας, τα παιδιά κατάφεραν να ταιριάξουν τους πίνακες με την αφήγηση. Αυτό υποδηλώνει ότι ήταν παρατηρητικοί και καλλιεργήθηκε αρκετά καλά η δυνατότητα της συσχέτισης. Η φαντασία και η δημιουργικότητα αποκαλύφθηκε με την δραστηριότητα της ζωγραφικής και καταλήξαμε να έχουμε ευφάνταστες ζωγραφιές με πολύ περιεχόμενο και πολύ συναίσθημα. Παρατηρώντας αυτές τις ζωγραφιές βλέπουμε ότι τα παιδιά κατάφεραν να αφεθούν, να αποτυπώσουν συναισθήματα και σκέψεις και πάνω από όλα όλο αυτό το δημιούργησαν με μεγάλη χαρά και ανυπομονησία. Μέσα από τις ζωγραφιές επίσης, ανακαλύπτεται η διαφορετικότητα του καθένα και η πεποίθηση ότι μπορούν όλοι να ζωγραφίσουν χωρίς να έχουν κάποιο καλλιτεχνικό παρελθόν και όλες οι ζωγραφιές είναι μοναδικές γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο. Η συνεργασία ήταν αναπόφευκτη και επιτεύχθηκε με μεγάλη επιτυχία καθώς ειδικά στη ζωγραφική που πρέπει όλοι μαζί να δημιουργήσουν ένα αποτέλεσμα όλα τα παιδιά είχαν την διάθεση να βγάλουν ένα τέλειο αποτέλεσμα κατανοώντας ότι αυτό το αποτέλεσμα δεν μπορεί να βγει μόνο από ένα άτομο.

Όσο αφορά το πεδίο 'ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ'

✓—~~«Γνωρίζω κάτι»~~

✓—~~«Μαθαίνω Δεδομένα ή Πληροφορίες»~~

✓ «Καταλαβαίνω Κάτι» → επιτυχής κατανόηση των οδηγιών για την δημιουργία του παραμυθιού

✓ ~~«Εμβαθύνω στην Κατανόηση»~~

✓ «Κάνω συσχετισμούς» → επιτυχής συσχέτιση πινάκων με συγκεκριμένα κομμάτια αφήγησης

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ'

✓ «Δυνατότητα για νέα πράγματα» → δυνατότητα δημιουργίας παραμυθιού

✓ ~~«Γνωρίζω πως»~~

✓ «Διανοητικές Δεξιότητες» → επιτυχής σύνδεσης πινάκων με αφήγηση

✓ ~~«Δεξιότητες Διαχείρισης Πληροφοριών»~~

✓ «Επικοινωνιακές Δεξιότητες» → επιτεύχθηκε σωστή επικοινωνία με τους εμπυκωτές αλλά και μεταξύ των μελών μιας ομάδας για την δημιουργία του παραμυθιού και της ζωγραφιάς

✓ ~~«Σωματικές Ικανότητες»~~

Όσο αφορά το πεδίο 'ΑΞΙΕΣ, ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ, ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ'

✓ «Διορθήματα» → Επιτεύχθηκε με την αποτύπωση των συναισθημάτων στην ζωγραφιά τους

✓ «Αντιλήψεις» → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την αντίληψης στην εύρεση των σωστών πινάκων για την συμπλήρωση της αφήγησης

✓ ~~«Γνώμη για τον εαυτό μας»~~

✓ «Αυξημένη ανεκτικότητα» → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την ανεκτικότητας μεταξύ των μελών των ομάδων

✓ ~~«Ταύτιση»~~

✓ «Αυξημένα Κίνητρα» → επιτυχής προσέγγισης της δραστηριότητας μέσα στα πλαίσια του μύθου και των στοιχείων δραματοποίησης

✓ ~~«Θετική και Αρνητική στάση σε σχέση με κάποια εμπειρία»~~

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΜΠΝΕΥΣΗ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΣΗ'

✓ «Διασκέδαση» → επιτεύχθηκε ο διασκεδαστικός τρόπος προσέγγισης της δραστηριότητας

✓ «Εκπληξη» → επιτυχής ένταξη στοιχείου έκπληξης

✓ «Πρωτότυπες σκέψεις, πρωτότυπες δράσεις» → η δραστηριότητα του παραμυθιού και η δημιουργία μιας ζωγραφιάς αποτέλεσε μια πρωτότυπη δράση στον μουσειακό χώρο

✓ «Δημιουργικότητα» → Επιτυχής δημιουργία ζωγραφιάς

✓ ~~«Εξερεύνηση»~~

✓ «Πειραματισμό» → Επιτυχής στη δημιουργία μιας ζωγραφιάς

- ✓ «Κατασκευή Πραγμάτων» → επιτεύχθηκε με την ολοκλήρωση του παραμυθιού και της ζωγραφιάς
- ✓ «Έμπνευση» → Επιτεύχθηκε με την δημιουργία ζωγραφιάς

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2: ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

(δες το πρόγραμμα [εδώ](#)).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 3 : CHECK IN ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

(δες το πρόγραμμα [εδώ](#))

Σε αυτό το κομμάτι θα αναλυθεί το περιεχόμενο του προγράμματος Παιχνίδι των εικόνων που αφορά μαθητές στ' δημοτικού έως βας γυμνασίου και το περιεχόμενο του προγράμματος Check in στο μουσείο που αφορά μαθητές γης γυμνασίου με γης λυκείου. Θα αναλυθούν μαζί αυτά τα 2 προγράμματα καθώς οι αποστολές είναι ίδιες και το μόνο που αλλάζει είναι το επίπεδο δυσκολίας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 : ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

(δες την δραστηριότητα [εδώ](#) (Πρόγραμμα 2)

[εδώ](#) (Πρόγραμμα 3)

Υλοποίηση

Η υλοποίηση της δραστηριότητας θεωρώ πως ήταν πετυχημένη. Αρχικά, τα αντικείμενα λειτούργησαν, και δεν δημιουργήθηκε πρόβλημα μη εύρεσης του πίνακα. Το μόνο που μπορώ να πω είναι πως υπήρχε μια δυσκολία στην εύρεση του αντικειμένου 'ποδιού' στον πίνακα του Miro. Αλλά γνωρίζαμε από την αρχή ότι και στα δύο προγράμματα θα υπήρχε δυσκολία ως προς την εύρεση του συγκεκριμένου αντικειμένου, και το επιλέξαμε γι' αυτό ακριβώς τον λόγο καθώς τον θεωρούσαμε τον πιο δύσκολο πίνακα.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Κύριος στόχος από την δραστηριότητα 1 ήταν τα παιδιά να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με το μουσείο και να ανακαλύψουν, εξερευνήσουν το χώρο ψάχνοντας μέσα στους πολλαπλούς πίνακες, τον πίνακα που εμπεριέχει το αντικείμενό τους. Αυτός ο στόχος επιτεύχθηκε 100%. Οι μαθητές ενθουσιάστηκαν με αυτό το στοιχείο του κρυμμένου θησαυρού και εξερευνούσαν τις αίθουσες και παρατηρούσαν τους πίνακες έναν έναν για να βρουν τον μοναδικό. Πολλές φορές παρατηρούσαν τόσο εξονυχιστικά τους πίνακες που μας έπιασαν εξ απροόπτου καθώς συνειδητοποιήσαμε πως ένα αντικείμενο υπήρχε και σε άλλον πίνακα. Καταφέραμε,

λοιπόν, να κεντρίσουμε το ενδιαφέρον τους από την πρώτη κιόλας δραστηριότητα, κάτι που τους παρότρυνε να θέλουν να συνεχίσουν και σε περισσότερες αποστολές.

Όσο αφορά το πεδίο 'ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ'

- ✓ *«Γνωρίζω κάτι»* → επιτυχής πρώτη γνωριμία με πίνακες διάσημων καλλιτεχνών
- ✓ *«Μαθαίνω Δεδομένα ή Πληροφορίες»* → επιτυχής κατάκτηση γνώσης μέσα από την παρατηρητικότητα και την ανάγνωση ετικετών των πινάκων
- ✓ *«Καταλαβαίνω Κάτι»* → επιτυχής ανάγνωση χάρτη και οδηγιών
- ~~✓ *«Εμβαθύνω στην Κατανόηση»*~~
- ✓ *«Κάνω συσχετισμούς»* → επιτυχής συσχέτιση αντικειμένου με συγκεκριμένο πίνακα

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ'

- ✓ *«Δυνατότητα για νέα πράγματα»* → δυνατότητα παιχνιδιού μες στο μουσείο
- ~~✓ *«Γνωρίζω πως»*~~
- ✓ *«Διανοητικές Δεξιότητες»* → επιτυχής εύρεση πίνακα
- ✓ *«Δεξιότητες Διαχείρισης Πληροφοριών»* → επιτυχής ανάγνωσης των οδηγιών
- ✓ *«Επικοινωνιακές Δεξιότητες»* → επιτεύχθηκε σωστή επικοινωνία με τους εμπυχωτές αλλά και μεταξύ των μελών μιας ομάδας.
- ~~✓ *«Σωματικές Ικανότητες»*~~

Όσο αφορά το πεδίο 'ΑΞΙΕΣ, ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ, ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ'

- ~~✓ *«Αισθήματα»*~~
- ✓ *«Αντίληψεις»* → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την αντίληψης στην εύρεση του αντικειμένου
- ~~✓ *«Γνώμη για τον εαυτό μας»*~~
- ✓ *«Αυξημένη ανεκτικότητα»* → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την ανεκτικότητας μεταξύ των μελών των ομάδων
- ~~✓ *«Ταύτιση»*~~
- ✓ *«Αυξημένα Κίνητρα»* → επιτυχής προσέγγισης της δραστηριότητας μέσα στα πλαίσια του μύθου και των στοιχείων δραματοποίησης
- ~~✓ *«Θετική και Αρνητική στάση σε σχέση με κάποια εμπειρία»*~~

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΜΠΝΕΥΣΗ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΣΗ'

- ✓ *«Διασκέδαση»* → επιτεύχθηκε ο διασκεδαστικός τρόπος προσέγγισης της δραστηριότητας

- ✓ *“Έκπληξη”* → επιτυχής ένταξη στοιχείου έκπληξης
- ✓ *“Πρωτότυπες σκέψεις, πρωτότυπες δράσεις”* → η δραστηριότητα της ανακάλυψης αποτέλεσε μια πρωτότυπη δράση στον μουσειακό χώρο
- ✓ *“Δημιουργικότητα”*
- ✓ *“Εξερεύνηση”* → το στοιχείο της εξερεύνησης επιτεύχθηκε στο 100% με την αναζήτηση και την ανακάλυψη των αντικειμένων
- ✓ *“Πειραματισμό”*
- ✓ *“Κατασκευή Πραγμάτων”*
- ✓ *“Έμπνευση”*

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 : Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣΗ (δες την δραστηριότητα [εδώ](#))

Υλοποίηση

Η επιλογή της ένταξης μια φωτογραφικής μηχανής σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα αποτέλεσε σημαντικό κομμάτι του ενθουσιασμού των μαθητών. Λειτουργήσε άψογα και δεν υπήρχαν σημαντικά προβλήματα στη χρήση της. Παρατηρήθηκε ότι η πλειονότητα των παιδιών ήθελαν να είναι οι φωτογράφοι της ομάδας τους καθώς στην αρχή ντρεπόντουσαν και τους φαινόταν περίεργο αυτό που τους ζητούσαμε. Στη συνέχεια όμως σπνόντουσαν και ήταν τόσο ενθουσιασμένοι με την στιγμιαία εμφάνιση της φωτογραφίας που πολλές φορές τους «τακώσαμε» να βγάσουν και άλλες φωτογραφίες, άσχετες με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η φωτογραφική polaroid αποδείχθηκε πολύ εύχρηστη και για να κολληθούν οι φωτογραφίες τους μετά πάνω στα ταμπλό. Παρατηρήθηκε στο κόλλημα των φωτογραφιών ότι μπαίνοντας στην αίθουσα των εκπαιδευτικών κατευθείαν το μάτι τους έπεφτε στις φωτογραφίες και τρέχανε να δούνε αν είναι φίλοι τους, ποια σχολεία έχουν έρθει, γελούσαν με τις φωτογραφίες άλλων και συζητούσαν πάνω σε αυτό, πράγμα πολύ σημαντικό για μένα να δημιουργείται διάλογος χωρίς εξαναγκασμούς.

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Στόχος της αποστολής ήταν η αφηγηματικότητα της εικόνας. Επιτεύχθηκε με μεγάλη επιτυχία μπορώ να πω. Τα παιδιά μέσα από τα σώματά τους κατάφεραν να εκφράσουν κάτι το μοναδικό. Μη γνωρίζοντας συγκεκριμένες πληροφορίες, είδαν τον πίνακα και αποτύπωσαν ένα συναίσθημα. Κάθε ομάδα είχε τον δικό της τρόπο. Προσωπικά, οι αγαπημένες μου φωτογραφίες αναφέρονται στον πίνακα του Miro.

Επειδή αυτός ο πίνακας δεν έχει συγκεκριμένα στοιχεία που να μπορούν να καθοδηγήσουν τα παιδιά, οι μαθητές επέλεξαν πολύ ιδιαίτερους τρόπους για να αποτυπώσουν τον πίνακα. Καταφέραμε να ξεδιπλώσουμε την προσωπική τους έκφραση και να ερμηνεύσουν με τα δικά τους μάτια έναν πίνακα με μοναδικό τρόπο.

Όσο αφορά το πεδίο 'ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ'

- ✓ *«Γνωρίζω κάτι»* → επιτυχής γνωριμία με πίνακες διάσημων καλλιτεχνών
- ✓ *«Μαθαίνω Δεδομένα ή Πληροφορίες»* → επιτυχής κατάκτηση γνώσης μέσα από την παρατηρητικότητα και την ανάγνωση ετικετών των πινάκων
- ✓ *«Καταλαβαίνω Κάτι»* → επιτυχής ανάγνωση οδηγιών
- ~~✓ *«Εμβαθύνω στην Κατανόηση»*~~
- ✓ *«Κάνω συσχετισμούς»* → επιτυχής συσχέτιση πίνακα με συγκεκριμένο συναίσθημα, γεγονός, κατάσταση

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ'

- ✓ *«Δυνατότητα για νέα πράγματα»* → δυνατότητα λήψης μιας φωτογραφίας
- ✓ *«Γνωρίζω πως»* → να βγάλω μια φωτογραφία
- ~~✓ *«Διανοητικές Δεξιότητες»*~~
- ✓ *«Δεξιότητες Διαχείρισης Πληροφοριών»* → επιτυχής ανάγνωση των οδηγιών και κατανόησης της δραστηριότητας
- ✓ *«Επικοινωνιακές Δεξιότητες»* → επιτεύχθηκε σωστή επικοινωνία με τους εμπυχωτές αλλά και μεταξύ των μελών μιας ομάδας.
- ✓ *«Σωματικές Ικανότητες»* → επιτεύχθηκε το ξεδίπλωμα του σώματος και η τοποθέτησή τους με συγκεκριμένους τρόπους βγάζοντας ένα συναίσθημα

Όσο αφορά το πεδίο 'ΑΞΙΕΣ, ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ, ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ'

- ✓ *«Αισθήματα»* → ξεδίπλωση συναισθημάτων και αποτύπωσή τους σε μια φωτογραφία
- ✓ *«Αντιλήψεις»* → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την αντίληψης στην εύρεση της σημασίας και του περιεχομένου του πίνακα
- ~~✓ *«Γνώμη για τον εαυτό μας»*~~
- ✓ *«Αυξημένη ανεκτικότητα»* → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την ανεκτικότητας μεταξύ των μελών των ομάδων
- ~~✓ *«Ταύτιση»*~~
- ✓ *«Αυξημένα Κίνητρα»* → επιτυχής προσέγγιση της δραστηριότητας με κίνητρο το κόλλημα της φωτογραφίας στο τελικό προϊόν
- ~~✓ *«Θετική και Αρνητική στάση σε σχέση με κάποια εμπειρία»*~~

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΜΠΝΕΥΣΗ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΣΗ'

- ✓ *«Διασκέδαση»* → επιτεύχθηκε ο διασκεδαστικός τρόπος προσέγγισης της δραστηριότητας
- ✓ *«Έκπληξη»* → επιτυχής ένταξη στοιχείου έκπληξης με την ανακάλυψη της φωτογραφικής μηχανής
- ✓ *«Πρωτότυπες σκέψεις, πρωτότυπες δράσεις»* → η δραστηριότητα της ανακάλυψης αποτέλεσε μια πρωτότυπη δράση στον μουσειακό χώρο
- ✓ *«Δημιουργικότητα»* → λήψη άκρως δημιουργικών φωτογραφιών
- ~~✓ *«Εξερεύνηση»*~~
- ✓ *«Πειραματισμό»* → επιτεύχθηκε με την λήψη φωτογραφιών
- ~~✓ *«Κατασκευή Πραγμάτων»*~~
- ✓ *«Εμπνευση»* → λήψη μοναδικών και εμπνευσμένων φωτογραφιών

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3 : ΤΑ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (δες την δραστηριότητα [εδώ](#) και [εδώ](#))

Υλοποίηση

Τα φύλλα εργασίας και στα 2 εκπαιδευτικά προγράμματα λειτούργησαν ικανοποιητικά. Πέρα από ένα τυπογραφικό λάθος δεν υπήρχε κάποιο πρόβλημα. Κάθε ομάδα παρέμενε στο δωμάτιο του ζωγράφου της μέχρι την ολοκλήρωση της συμπλήρωσης, χωρίς να δημιουργηθούν προβλήματα.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Στο πρόγραμμα 2 τα φύλλα εργασίας «η κριτική μας», οι δύο όψεις λειτούργησαν άψογα και οι τίτλοι που προτάθηκαν ήταν εμπνευσμένοι και πρωτότυποι, λειτούργησαν πολύ καλά και δεν θα άλλαζα κάτι, το ίδιο ισχύει και για τα φύλλα εργασίας του προγράμματος 3 «το γράμμα του ζωγράφου», όπου οι μαθητές ήταν προσηλωμένοι και ολοκλήρωσαν το γράμμα με επιτυχία. Και στα δύο προγράμματα, οι μαθητές κατάφεραν να προσεγγίσουν τα εκθέματα και να συμπληρώσουν τα φύλλα εργασίας σωστά αλλά και με τον δικό τους τρόπο ταυτόχρονα. Επομένως επιτεύχθηκε η καλλιέργεια της παρατήρησης, η καλλιέργεια της σύγκρισης, η ενεργοποίηση της φαντασίας και της δημιουργικότητας και επίσης ξεδιπλώθηκαν συναισθήματα. Επίσης ιδιαίτερα στο πρόγραμμα 3 για την σωστή συμπλήρωση των γραμμάτων οι μαθητές έπρεπε να διαβάσουν τον πίνακα πληροφοριών που βρίσκεται στην αίθουσα του εκάστοτε ζωγράφου, αλλά δεν έφτανε μόνο το διάβασμα καθώς τα κενά δεν ήταν

μια φράση που έχει παρθεί από την πινακίδα αλλά έπρεπε να «κατακτήσουν» αυτά που διαβάζουν για να μπορούν να ανταπεξέλθουν. Η συμπλήρωση του γράμματος ήταν ένας συνδυασμός πληροφοριών με λεπτομέρειες ύφους. Οι μαθητές μπορού να πω με σιγουριά πως κατάφεραν να κατακτήσουν τις γνώσεις.

Όσο αφορά το πεδίο 'ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ'

- ✓ *«Γνωρίζω κάτι»* → Καταλάβαμε ότι οι περισσότεροι μαθητές γνώριζαν συγκεκριμένους ζωγράφους
- ✓ *«Μαθαίνω Δεδομένα ή Πληροφορίες»* → επιτυχής κατάκτησης γνώσης μέσα από το διάγραμμα πίνακα πληροφοριών στα δωμάτια του εκάστοτε ζωγράφου
- ✓ *«Καταλαβαίνω Κάτι»* → επιτυχής συμπλήρωση φύλλων εργασίας έχοντας διαβάσει τον πίνακα πληροφοριών
- ✓ *«Εμβαθύνω στην Κατανόηση»* → επιτυχής συμπλήρωσης φύλλων εργασίας κατανοώντας υφές, τεχνικές ζωγράφου
- ✓ *«Κάνω συσχετισμούς»* → επιτυχής συσχέτιση πίνακα πληροφοριών με ύψη/τεχνικές και Προ υπάρχουσες γνώσεις

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ'

- ✓ *«Δυνατότητα για νέα πράγματα»* → δυνατότητα συμπλήρωσης πρωτότυπου φύλλου εργασίας
- ✓ *«Γνωρίζω πως»* → να συσχετίζω γεγονότα και τεχνικές
- ✓ *«Διανοητικές Δεξιότητες»* → επιτυχής συμπλήρωση ερωτηματολογίου
- ✓ *«Δεξιότητες Διαχείρισης Πληροφοριών»* → επιτυχής ανάγνωσης πίνακα πληροφοριών και σωστή επιλογή λέξεων στη συμπλήρωση του φύλλου εργασίας
- ✓ *«Επικοινωνιακές Δεξιότητες»* → επιτεύχθηκε σωστή επικοινωνία με τους εμπυχωτές αλλά και μεταξύ των μελών μιας ομάδας.
- ✓ ~~*«Σωματικές Ικανότητες»*~~

Όσο αφορά το πεδίο 'ΑΞΙΕΣ, ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ, ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ'

- ✓ ~~*«Αισθήματα»*~~
- ✓ *«Αντιλήψεις»* → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την αντίληψης στην εύρεση της σημασίας και των ζητούμενων συμπλήρωσης
- ✓ ~~*«Γνώμη για τον εαυτό μας»*~~
- ✓ *«Αυξημένη ανεκτικότητα»* → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την ανεκτικότητας μεταξύ των μελών των ομάδων
- ✓ ~~*«Ταύτιση»*~~

~~✓ «Αυξημένα Κίνητρα»~~

~~✓ «Θετική και Αρνητική στάση σε σχέση με κάποια εμπειρία»~~

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΜΠΝΕΥΣΗ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΣΗ'

✓ «Διασκέδαση» → επιτεύχθηκε ο διασκεδαστικός τρόπος προσέγγισης της δραστηριότητας

✓ «Έκπληξη» → επιτυχής ένταξη στοιχείου έκπληξης με την ανακάλυψη του δωματίου

✓ «Πρωτότυπες σκέψεις, πρωτότυπες δράσεις» → δημιουργία δικιάς τους ετικέτας

✓ «Δημιουργικότητα» → συμπλήρωση της δικιάς τους κριτικής

✓ «Εξερεύνηση» → επιτεύχθηκε λόγω ανακάλυψη δωματίου

✓ «Πειραματισμός» → επιτεύχθηκε με αποτύπωση σκέψεων και δικό τους τίτλο στον πίνακα

~~✓ «Κατασκευή Πραγμάτων»~~

✓ «Έμπνευση» → η συμπλήρωση της κριτικής τους

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: Η ΙΣΤΟΡΙΑ

(δες την δραστηριότητα [εδώ](#))

Υλοποίηση

Δεν υπήρχε κάποιο πρόβλημα με τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν ούτε εντοπίστηκε κάποιο θέμα στην λειτουργία.

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Στόχος της τελευταίας αποστολής είναι η κάθε ομάδα να δημιουργήσει μια ιστορία/παραμύθι συνδυάζοντάς όλους τους πίνακες μαζί. Είναι ένας τρόπος να απελευθερωθούν συναισθήματα, σκέψεις, φαντασία και να ενεργοποιηθεί μια προσωπική νοηματοδότηση. Αυτό επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό. Οι μαθητές δημιούργησαν ιστορίες γύρω από τους συγκεκριμένους πίνακες με μεγάλη φαντασία και έναν τόνο προσωπικής διερεύνησης. Το παιδί δημιούργησε ιστορίες με φανταστικούς ήρωες και δεν περιορίστηκε σε γεγονότα που γνώριζε και ιστορικά στοιχεία. Στην ουσία, αυτή η δραστηριότητα προκάλεσε τις αισθήσεις τους και τους καλλιέργησε μια δημιουργική προσωπική έκφραση.

Όσο αφορά το πεδίο 'ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ'

✓ «Γνωρίζω κάτι» → Γνωρίζω ιστορικά στοιχεία και τα εντάσσω στην ιστορία

~~✓ «Μαθαίνω Δεδομένα ή Πληροφορίες»~~

✓ ~~«Καταλαβαίνω Κάτι»~~

✓ ~~«Εμβαθύνω στην Κατανόηση»~~

✓ «Κάνω συσχετισμούς» → επιτυχής συσχέτιση πινάκων μεταξύ τους

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ'

✓ ~~«Δυνατότητα για νέα πράγματα»~~

✓ «Γνωρίζω πως» → να γράφω κείμενο

✓ «Διανοιτικές Δεξιότητες» → επιτυχής συσχέτισης πινάκων

✓ ~~«Δεξιότητες Διαχείρισης Πληροφοριών»~~

✓ «Επικοινωνιακές Δεξιότητες» → επιτεύχθηκε σωστή επικοινωνία με τους εμπυχωτές αλλά και μεταξύ των μελών μιας ομάδας.

✓ ~~«Σωματικές Ικανότητες»~~

Όσο αφορά το πεδίο 'ΑΞΙΕΣ, ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ, ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ'

✓ «Διορθήματα» → επιτυχής αποτύπωσης συναισθημάτων στο χαρτί

✓ «Αντιλήψεις» → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την αντίληψης στην δημιουργία ιστορία συνδυάζοντας πίνακες

✓ ~~«Γνώμη για τον εαυτό μας»~~

✓ «Αυξημένη ανεκτικότητα» → επιτεύχθηκε η καλλιέργεια την ανεκτικότητας μεταξύ των μελών των ομάδων

✓ ~~«Ταύτιση»~~

✓ ~~«Αυξημένα Κίνητρα»~~

✓ ~~«Θετική και Αρνητική στάση σε σχέση με κάποια εμπειρία»~~

Όσο αφορά το πεδίο 'ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ, ΕΜΠΝΕΥΣΗ, ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΣΗ'

✓ «Διασκέδαση» → επιτεύχθηκε ο διασκεδαστικός τρόπος προσέγγισης της δραστηριότητας

✓ ~~«Εκπληξη»~~

✓ «Πρωτότυπες σκέψεις, πρωτότυπες δράσεις» → δημιουργία δικιάς τους ιστορίας

✓ «Δημιουργικότητα» → δημιουργία ευφάνταστων ιστοριών

✓ ~~«Εξερεύνηση»~~

✓ «Πειραματισμό» → επιτεύχθηκε με αποτύπωση σκέψεων

✓ ~~«Κατασκευή Πραγμάτων»~~

✓ «Εμπνευση» → εμπνευσμένες ιστορίες

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όταν αποφασίσαμε να σχεδιάσουμε και να υλοποιήσουμε εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade κανείς μας δεν περίμενε την δουλειά που θα προέκυπτε, τον χρόνο που θα έπρεπε να διαθέσουμε εθελοντικά καθώς και την απήχηση που θα είχαν στη Λέσβο. Είμαι ιδιαίτερα χαρούμενη για όλη την εξέλιξη που είχαμε, από την αρχή μέχρι το τέλος. Από την παραγωγή ιδεών, οι ώρες συζητήσεων, τα ξενύχτια μέχρι να καταλήξουμε στα τελικά εκπαιδευτικά προγράμματα, ώρες που δεν καταλαβαίναμε πως περνούσαν. Από τον σχεδιασμό, που πλέον βλέπαμε όλες τις ιδέες να παίρνουν μορφή, ένα δημιουργικό στάδιο, παρατηρώντας όλα τα «αλλά», «ή», «μήπως όχι;» μέχρι να καταλήξουμε στο τελικό προϊόν. Και τι να πω για το ξεκίνημα, για την έναρξη και όλη την διάρκεια που το μουσείο Teriade ήταν δεύτερο σπίτι μας. Μια εμπειρία πρωτόγνωρη που μου προκαλούσε ανάμικτα συναισθήματα, από την μία ενθουσιασμός, έκπληξη, αναμονή, χαρά, γέλια από την άλλη εκνευρισμός, άγχος, στεναχώρια. Όλα αυτά τα συναισθήματα συνθέτουν για μένα μια εμπειρία μοναδική και μια εμπειρία που ό,τι και να έγινε όσα προβλήματα και να προέκυψαν, θα την έκανα, θα την εκπροσωπούσα και στήριζα ξανά και ξανά. Όλα ξεκίνησαν από το τίποτα και καταλήξαμε να έχουμε κάτι δικό μας, μοναδικό, πρωτότυπο και πολλά υποσχόμενο. Καταλήγοντας, θέλω να αναφέρω κάποια γενικά συμπεράσματα και προτάσεις όσο αφορά τη συνεργασία, τις δραστηριότητες και την αξιολόγηση.

Αρχικά, η συνεργασία, σε ένα θέμα όπως είναι τα εκπαιδευτικά προγράμματα, παίζει καθοριστικό ρόλο στην συνέχισή τους. Συμπερασματικά η συνεργασία επιτεύχθηκε αλλά θεωρώ πως πρέπει να γίνουν πολλά βήματα ακόμα αν θέλουμε να πάμε ένα βήμα παρακάτω. Η συνεργασία μεταξύ της ομάδας (εμψυχωτών) είναι αναγκαία και δεν χωράει αμφιβολία ότι τίποτα δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί χωρίς την ομάδα που στήριξε και βοήθησε σε όλη την διάρκεια των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η συνεργασία με τους καθηγητές πρέπει να είναι περισσότερη και πιο αποτελεσματική και φυσικά η συνεργασία με το μουσείο θεωρώ πως με μια διαπλοκή ουσιαστική το πρόγραμμά μας θα μπορούσε να απογειωθεί.

Όσο αφορά τις δραστηριότητες, δημιουργήσαμε τα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προγράμματα πρώτη φορά. Τι γίνεται σε ένα 2^ο κύκλο υλοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων; Τι γίνεται με τις τάξεις που δεν έχουμε περιβάλλει; Μπορούμε να δημιουργήσουμε ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα; Μπορούμε να αλλάξουμε/μετατρέψουμε τα προγράμματα για ειδικές ομάδες που θέλουν να

συμμετέχουν; Όλα αυτά είναι ερωτήματα που μας προβληματίζουν ιδιαίτερα. Μερικά από αυτά ήταν στο μυαλό μας από την αρχή, άλλα προέκυψαν στην πορεία. Φυσικά, και θα θέλαμε να προσεγγίσουμε πολλά από αυτά τα θέματα. Έχοντας τελειώσει τον πρώτο κύκλο και με τα σχόλια να είναι θετικά, θα ήταν καλό να προσεγγίζαμε και άλλες ομάδες, όπως για παράδειγμα να δημιουργήσουμε ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα για το ειδικό σχολείο, για προσφυγόπουλα, για οικογένειες κλπ. Επίσης εκτός από συγκεκριμένες ομάδες θα μπορούσαμε με τη βοήθεια καθηγητών να αναφερθούμε σε ειδικότητες, για παράδειγμα εκπαιδευτικά προγράμματα με βάση τη μουσική, τη ζωγραφική, τα μαθηματικά. Επίσης, το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων (όλα αυτά που αναλύθηκαν σε αυτή την εργασία) δεν μπορεί να παραμείνει το ίδιο καθώς σχολεία που έχουν έρθει δεν μπορούν να ξαναέρθουν. Μπορούμε να κρατήσουμε βέβαια, τον πυρήνα και όλη την λογική που χρησιμοποιήθηκε αλλά είναι κατανοητό ότι δεν μπορούμε να έχουμε τους ίδιους πίνακες και το ίδιο υλικό. Ο εμπλουτισμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι αναγκαίος για την συνέχισή του.

Όσο αφορά την αξιολόγηση, αναγκαία είναι η αξιολόγηση από τους καθηγητές. Πρέπει κάθε καθηγητής που συνοδεύει τους μαθητές στο μουσείο, στο τέλος του εκπαιδευτικού προγράμματος να συμπληρώνει την φόρμα αξιολόγησης. Μπορούμε να τοποθετήσουμε έναν υπολογιστή στην αίθουσα των εκπαιδευτικών, όπου ο καθηγητής να μπορεί απευθείας να συμπληρώνει την φόρμα, χωρίς να περιμένει email, χωρίς να ψάχνει ο ίδιος να τη βρει. Έτσι γίνεται και η δική μας αλλά και η δική τους δουλειά καλύτερη. Επίσης, οι μαθητές, εκτός από το βιβλίο εντυπώσεων, πρέπει να συμπληρώνουν και οι ίδιοι μια φόρμα αξιολόγησης, όπου θα φαίνεται αν επιτεύχθηκαν τα μαθησιακά αποτελέσματα. Βέβαια η δικιά τους φόρμα δεν χρειάζεται να είναι σοβαρή σε ύφος ούτε να είναι δύσκολο ερωτηματολόγιο όσο των καθηγητών, μπορούμε με ένα τέχνασμα να συμπληρώσουν την φόρμα πιο ευχάριστα και μπορεί και με πιο διαδραστικούς τρόπους. Αυτό είναι κάτι που θα μας απασχολήσει στο τέλος. Τέλος, θα πρέπει να δίνεται και στους εμπυχωτές στο τέλος κάθε εκπαιδευτικού προγράμματος μια φόρμα αξιολόγησης για εσωτερική χρήση αποτυπώνοντας την εξέλιξη του προγράμματος, προβλήματα που μπορεί να προέκυψαν αλλά και αν επιτεύχθηκαν τα μαθησιακά αποτελέσματα. Αυτές οι 3 κατηγορίες αξιολόγησης θεωρώ πως είναι απαραίτητες για να υπάρξει μια ολοκληρωμένη εικόνα συνδυάζοντας όλες τις πλευρές που πήραν μέρος σε κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Δεν είναι απαραίτητο αυτές οι 3 αξιολογήσεις να συμπίπτουν μεταξύ τους όσο αφορά στις απαντήσεις. Αυτό μπορεί να είναι και πιο

ενδιαφέρον καθώς άμα δεν συμπίπτουν προκύπτουν κάποια αποτελέσματα, προκύπτουν συμπεράσματα που αξίζει να σημειωθούν και να συζητηθούν.

Υπάρχουν πολλά ακόμα που μπορούν να γίνουν. Είμαστε πρόθυμοι και για αλλαγές και είμαστε ανοιχτοί για κάθε σχόλιο και πρόταση. Προσωπικά, δεν θέλω σε καμία περίπτωση αυτή η διαδρομή να τελειώσει εδώ. Ήταν μια εμπειρία που δεν θα ξεχάσω, ήταν μια μικρογραφία δουλειάς, η οποία μας έμαθε πολλά και θεωρώ πως η Μυτιλήνη χρειάζεται αυτά τα προγράμματα. Οι μαθητές που πέρασαν όταν με βλέπουν στο δρόμο με αποκαλούν συμβολαιογράφο και με ρωτάνε πότε θα ξαναέρθουν. Αυτός ήταν ο στόχος μας, τα παιδιά να αγαπήσουν τα μουσεία. Και φαίνεται πως το πετύχαμε. Δεν θεωρώ λοιπόν, πως αυτή η πτυχιακή είναι το τέλος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Πιστεύω πως υπάρχουν πολλές δυνατότητες ακόμα και δεν θα ήθελα να σταματήσει με αυτή την τελεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Ακριτόπουλος Αλέξανδρος. *Αφηγηματικές τεχνικές στην παιδική λογοτεχνία παράδοση και νεωτερικότητα*

Black, G. 2009. *Το ελκυστικό μουσείο. Μουσεία και επισκέπτες*, μτφ. Κωτίδου, Σ., Εκδόσεις Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς: Αθήνα.

Coombs, P. H., & Ahmed, M. (1974). *Attacking Rural Poverty: How Non-formal Education Can Help*. Baltimore: Johns Hopkins University Press. (μεταφρ.)

Δαλακούρα Νάγια . *Μουσεία*, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων Desvallées, A., & F. Mairesse, (επιμ.) 2014, *Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας*, Ελληνική Μετάφραση, Ελληνικό Τμήμα του ICOM (διαθέσιμο online στο http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-greece/PDF/Museology_WEB.pdf)

Καραβιώτου Γεωργία 2013. *Το σχολείο στο μουσείο: Η μουσειακή εμπειρία ως μέρος της εκπαίδευσης*, Λευκωσία

Κακούρου-Χρόνη, Γ. 2005. *Μουσείο-Σχολείο. Αντικριστές πόρτες στη γνώση*, Πατάκης: Αθήνα.

Καπλάνογλου Μ., 2002, Παραμύθι και αφήγηση στην Ελλάδα, μια παλιά τέχνη σε μια νέα εποχή. Το παράδειγμα των αφηγητών από τα νησιά του Αιγαίου και από τις προσφυγικές κοινότητες των Μικρασιατών Ελλήνων, Πατάκης: Αθήνα

Μουσούρη, Θ. 1999. Έρευνα κοινού και αξιολόγηση στα μουσεία. *Αρχαιολογία και Τέχνες*. Τ.72. 56-61.

Νικονάνου, Ν. 2010. *Μουσειοπαιδαγωγική. Από τη θεωρία στην πράξη*, Πατάκης: Αθήνα.

Νικονάνου Ν. (2015). *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21^ο αιώνα*, Αθήνα, ΣΕΑΒ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Borun, M. & Korn, R. (επιμ.) 1999. *Introduction to Museum Evaluation*, American Association of Museums: Washington DC.

Bull, P. 1994. "A Beginner's Guide to Evaluation", στο Hooper-Greenhill, E. (επιμ.), *The Educational Role of the Museum*, Routledge: London & New York, 213-215.

Dean, D. 1996. *Museum Exhibition. Theory and Practice*, Routledge: London & New York.

Dean, D., & Edson, G. 2013. *Handbook for museums*. Routledge.

Diamond, J., Luke, J. J., & Uttal, D. H. 2009. *Practical Evaluation Guide: Tool for*

Museums and Other Informal Educational Settings. Rowman & Littlefield.

Dundes Alan 1965 *Epic Laws of Folk Narrative*, στο Dundes Alan (επιμ.) *The Study of Folklore*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, σελ. 129–41

Eisner, E. W. 2002. *The arts and the creation of mind*. New Haven, CT: Yale University Press.

Freire, P. 1985. *The Politics of Education*, Bergin & Garvin Publishers Inc: Westport. Gibbs, K., Sanj, M. & Thompson, J. (επιμ.) 2007. *Lifelong Learning in Museums. A European Handbook*, <http://online.ibc.regione.emilia-romagna.it/libri/pdf/LifelongLearninginMuseums.pdf> (τελευταία επίσκεψη 15/09/2017).

Hooper-Greenhill, Ei. 2007. *Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance*. Routledge

Kelly, L. 2004. *Evaluation, Research and Communities of Practice: Program Evaluation in Museums*, *Archival Science*, 4, 45-69.

Owston, R. 2008. *Models and methods for evaluation*. In Spector J. M., Merrill M. D., VanMerriënboer J., Driscoll M. P. (Eds.), *Handbook of Research on Educational Communications and Technology* (pp. 605-617). New York: Lawrence Erlbaum Associates.

Screven, C. 1990. *Uses of Evaluation Before, During and After Exhibit Design*, *ILVS Review*, Vol. 1, No. 2, 36.

ΑΡΘΡΑ

Βρυώνης Παναγιώτης 2012. *Η φωτογραφία ως ευρέως διαδεδομένη μορφή έκφρασης και αφήγησης* <https://blog.vrypan.net/2012/07/06/26620465044/>

Dodd, J., Jones, C., 2009. *Τα Γενικά Αποτελέσματα της Μάθησης: ένα εννοιολογικό πλαίσιο*, Τετράδια Μουσειολογίας, 11-19

Καλογεράκης Στέλιος, 2006. *Η φωτογραφία ως εικαστική τέχνη* <http://www.kalogerakis.org/?p=1062>

Μπούνια, Αλεξάνδρα 2015. *Έρευνα επισκεπτών και αξιολόγηση: Η «φωνή» του κοινού*, Νικονάνου Νίκη (επιμ.). *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21^ο αιώνα* (2015) Αθήνα, σελ:151-171

Νάσσινα Μαρίνα Α. , *Το θεατρικό παιχνίδι στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα ως μέσο εμπύχωσης της σχολικής διδακτικής ύλης*. ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ 28 ΟΛΟΗΜΕΡΩΝ ΠΙΛΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Τάσος Βρεττός 2012 *Κάθε κλικ και ένας τρόπος έκφρασης* <http://www.culturenow.gr/tasos-brettos-kathe-klik-kai-enas-tropos-ekfrasis/>

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Βαριάμη Δέσποινα, 2015. Πρόταση Εκπαιδευτικού Προγράμματος για το Μουσείο Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης <https://www.slideshare.net/DorinaGalanopoulou1/-50970317>

Ερευνητική εργασία με θέμα: "Η δύναμη των παραμυθιών... μήπως τα παραμύθια έχουν κάτι να μας πουν;" http://4lyk-n-irakl.att.sch.gr/images/kathigites/project_Btaxis_1oTetramino/olokliromeni%20morfioproject.pdf

Λένη Μαρία, 2015 «Αξιολόγηση και προτάσεις βελτίωσης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς. Μελέτη περίπτωσης: Τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα της Διεύθυνσης Αναστήλωσης Νεωτέρων και Σύγχρονων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού» Αθήνα

ΔΙΑΔΙΚΤΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://museumteriade.gr/> (Τελευταία επίσκεψη 05 Σεπτεμβρίου 2017)

Τα ρεύματα της ζωγραφικής <http://www.zografiki.gr/content/%CF%84%CE%B1-%CF%81%CE%B5%CF%8D%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B6%CF%89%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82> (Τελευταία επίσκεψη 02 Σεπτεμβρίου 2017)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: <i>Dodd, J., Jones, C., 2009, « Τα Γενικά Αποτελέσματα της Μάθησης: ένα εννοιολογικό πλαίσιο», Τετράδια Μουσειολογίας, 11-19</i>	11
Πίνακας 2: <i>Juan Miro (1966) – “La revue” in the book Ubu roi by Alfred Jarry</i>	25
Πίνακας 3: <i>Le Corbusier(1955)-“Le poème de l’angle droit”</i>	26
Πίνακας 4 : <i>Marc Chagall (1887 – 1985) – “L’Echo” from Daphnis et Chloé</i>	27
Πίνακας 5: <i>Henri Matisse(1869 – 1954) – “The Codomas” from Jazz</i>	28
Πίνακας 6: <i>Henri Matisse(1958)- “Nach”, Verve Vol. IX, 35/36 Teriade</i>	37
Πίνακας 7: <i>Marc Chagall –“Moses in the Basket”</i>	37
Πίνακας 8:.....	37
Πίνακας 9: <i>Pablo Picasso(1954)- “La Comedie Humaine”, Verve 29-30 Teriade</i>	38
Πίνακας 10: <i>Fernard Leger - “Les amoureux dans la rue”, Verve La ville</i>	38
Πίνακας 11: <i>Henri Matisse (1946)-“L’Asie”</i>	39
Πίνακας 12: <i>Henri Matisse(1943) – “La Lute”</i>	39
Πίνακας 13: <i>Marc Chagall(1931-1956)-“Le Songe du Pharaon”, pl. 22 (from La Bible)</i>	39
Πίνακας 14: <i>Henri Matisse (1943) – “La Lute”</i>	42
Πίνακας 15: <i>Pablo Picasso (1951) – “Massacre in Korea”</i>	42
Πίνακας 16: <i>Joan Miro (1966) - Chez le Tsar</i>	42
Πίνακας 17: <i>Marc Chagall (1960) “The Creation”</i>	42

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Εμπυκνωτής κατά την διάρκεια εκπαιδευτικού προγράμματος στο μουσείο Teriade.....	21
Εικόνα 2: Σφραγισμένο κουτί/ εκπαιδευτικό.....	21
Εικόνα 4: Εκπαιδευτικό Δημοτικού, δραστηριότητα παραμυθιού στο Μουσείο Teriade	36
Εικόνα 5: Εκπαιδευτικό Δημοτικού, δραστηριότητα παραμυθιού στο Μουσείο Teriade © 2017 Panagiotis Balaskas.....	41
Εικόνα 6: Εκπαιδευτικό Γυμνασίου Μουσείο Teriade, Αποστολή 1', Εύρεση Πίνακα από Ομάδα.....	47
Εικόνα 7: Φωτογραφία Ομάδας Α.....	49
Εικόνα 8: Φωτογραφία Ομάδας Β.....	49
Εικόνα 9: Φωτογραφία Ομάδας Γ.....	50
Εικόνα 10: Φωτογραφία Ομάδας Δ.....	50
Εικόνα 11: Τελικό Αποτέλεσμα Αποστολής «Η Φωτογράφιση», οι πίνακες όπως είναι τοποθετημένοι στην αίθουσα των Εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο μουσείο Teriade.....	51

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Χάρτης Δημοτικού.....	22
Σχήμα 2 : Οδηγίες Εκπαιδευτικού προγράμματος Γυμνασίου-Λυκείου.....	23
Σχήμα 3: Αποστολή 1' «ΤΟ ΠΑΖΛ», Πίνακας 1, χαμένα κομμάτια 1α, 1β, 1γ, 1δ.....	30
Σχήμα 4: Αποστολή 1' «ΤΟ ΠΑΖΛ», Πίνακας 2, χαμένα κομμάτια 2α, 2β, 2γ, 2δ.....	30
Σχήμα 5: Αποστολή 1' «ΤΟ ΠΑΖΛ», Πίνακας 3,, χαμένα κομμάτια 3α, 3β, 3γ, 3δ.....	31
Σχήμα 6: Αποστολή 1' «ΤΟ ΠΑΖΛ», Πίνακας 4, χαμένα κομμάτια 4α, 4β, 4γ, 4δ.....	31
Σχήμα 7: Ζωγραφιά εκπαιδευτικού προγράμματος, 5 ^ο Δημοτικό Μυτιλήνης.....	37
Σχήμα 8: Ζωγραφιά εκπαιδευτικού προγράμματος, οδηγοί Μυτιλήνης.....	38
Σχήμα 9: Ζωγραφιά εκπαιδευτικού προγράμματος, 5 ^ο Δημοτικό Μυτιλήνης.....	38
Σχήμα 10: Ζωγραφιά εκπαιδευτικού προγράμματος, καρά τεπέ.....	40
Σχήμα 11: Το αντικείμενο "Λαούτο" της ομάδας Α, το οποίο ταιριάζει στον Πίνακα 14	45
Σχήμα 12: Το αντικείμενο "Όπλο" της ομάδας Β, το οποίο ταιριάζει στον Πίνακα 15	46
Σχήμα 13: Το αντικείμενο "Πόδι" της ομάδας Γ, το οποίο ταιριάζει στον Πίνακα 16	46
Σχήμα 14: Το αντικείμενο "Πουλί" της ομάδας Δ, το οποίο ταιριάζει στον Πίνακα 17	46
Σχήμα 15: Φύλλο Εργασίας Henri Matisse α' όψη,.....	53
Σχήμα 16: Φύλλο Εργασίας Joan Miro α' όψη,.....	53
Σχήμα 17: Φύλλο Εργασίας Pablo Picasso α' όψη,.....	54
Σχήμα 18: Φύλλο Εργασίας Marc Chagall α' όψη,.....	54
Σχήμα 19: Φύλλο Εργασίας Β' όψη «Η κριτική μας».....	55
Σχήμα 20: Παράδειγμα συμπλήρωσης φύλλου εργασίας Marc Chagall Β' όψη,.....	56
Σχήμα 21: Παράδειγμα συμπλήρωσης φύλλου εργασίας Pablo Picasso Β' όψη,.....	57
Σχήμα 22: Παράδειγμα συμπλήρωσης φύλλου εργασίας Joan Miro Β' όψη,.....	57
Σχήμα 23: Φύλλα εργασίας τελευταίας δραστηριότητας,.....	59
Σχήμα 24: Παράδειγμα Δημιουργίας Ιστορίας, Ομάδα Β, σελίδα 1.....	60
Σχήμα 25: Παράδειγμα Δημιουργίας Ιστορίας, Ομάδα Β, σελίδα 2.....	61
Σχήμα 26: Παράδειγμα Δημιουργίας Ιστορίας, Ομάδας Β, σελίδα 3.....	62

Σχήμα 27: Παράδειγμα Δημιουργίας Ιστορίας, Ομάδας Β, σελίδα 4.....	63
Σχήμα 28: Το αντικείμενο "Κανάτα" της ομάδας Α, το οποίο ταιριάζει στον πίνακα 14.....	64
Σχήμα 29: Το αντικείμενο "Σπαθί" της ομάδας Β, το οποίο ταιριάζει στον πίνακα 15.....	65
Σχήμα 30: Το αντικείμενο "Πόδι" της ομάδας Γ, το οποίο ταιριάζει στον πίνακα 1665	
Σχήμα 31: Το αντικείμενο "Ψάρι" της ομάδας Δ, το οποίο ταιριάζει στον πίνακα 1765	
Σχήμα 32: Φύλλο Εργασίας « Το γράμμα του Marc Chagall», ομάδας Α.....	67
Σχήμα 33: Φύλλο Εργασίας «Το γράμμα του Henri Matisse», ομάδας Β.....	68
Σχήμα 34: Φύλλο Εργασίας «Το γράμμα του Joan Miro», ομάδας Γ.....	69
Σχήμα 35: Φύλλο Εργασίας «Το γράμμα του Pablo Picasso», ομάδας Δ.....	70
Σχήμα 36: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade,.....	98
Σχήμα 37: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade,.....	99
Σχήμα 38: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade,.....	101
Σχήμα 39: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade,.....	102
Σχήμα 41: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade,.....	103
Σχήμα 42: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade,.....	104
Σχήμα 43: Φόρμα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στο μουσείο Teriade,.....	105

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Αριθμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στο μουσείο Teriade την περίοδο Μάρτιος-Ιούνιος 2017 στη Λέσβο.....	74
Διάγραμμα 2: Αριθμός μαθητών που υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade την περίοδο Μάρτιος-Ιούνιος 2017 στη Λέσβο.....	75
Διάγραμμα 3: Αριθμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων με βάση την ποσότητα υλοποίησης.....	77
Διάγραμμα 4: Αριθμός σχολείων που υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade την περίοδο Μάρτιο – Ιούνιο 2017 στη Λέσβο.....	78
Διάγραμμα 5: Χαρτογράφηση σχολείων που υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade, όντας εκτός Μυτιλήνης.....	79
Διάγραμμα 6: Αναλυτικός πίνακας σχολείων που υλοποίησαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade, την περίοδο Μάρτιο – Ιούνιο 2017.....	80
Διάγραμμα 7: Αριθμός επισκεψιμότητας σχολείων στο μουσείο Teriade,.....	81
Διάγραμμα 8: Αριθμός εκπαιδευτικών που συνόδευσαν τους μαθητές στα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade, την περίοδο Μάρτιος- Ιούνιος 2017.....	82
Διάγραμμα 9: Παρουσίαση ειδικοτήτων των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συνόδευσαν τους μαθητές στα εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade,.....	83

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΝΤΕΟ

Βίντεο 1: Η Διαθήκη του Teriade, εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο Teriade..	19
---	----